

WATERSCHAPSSPIEGEL 2018

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

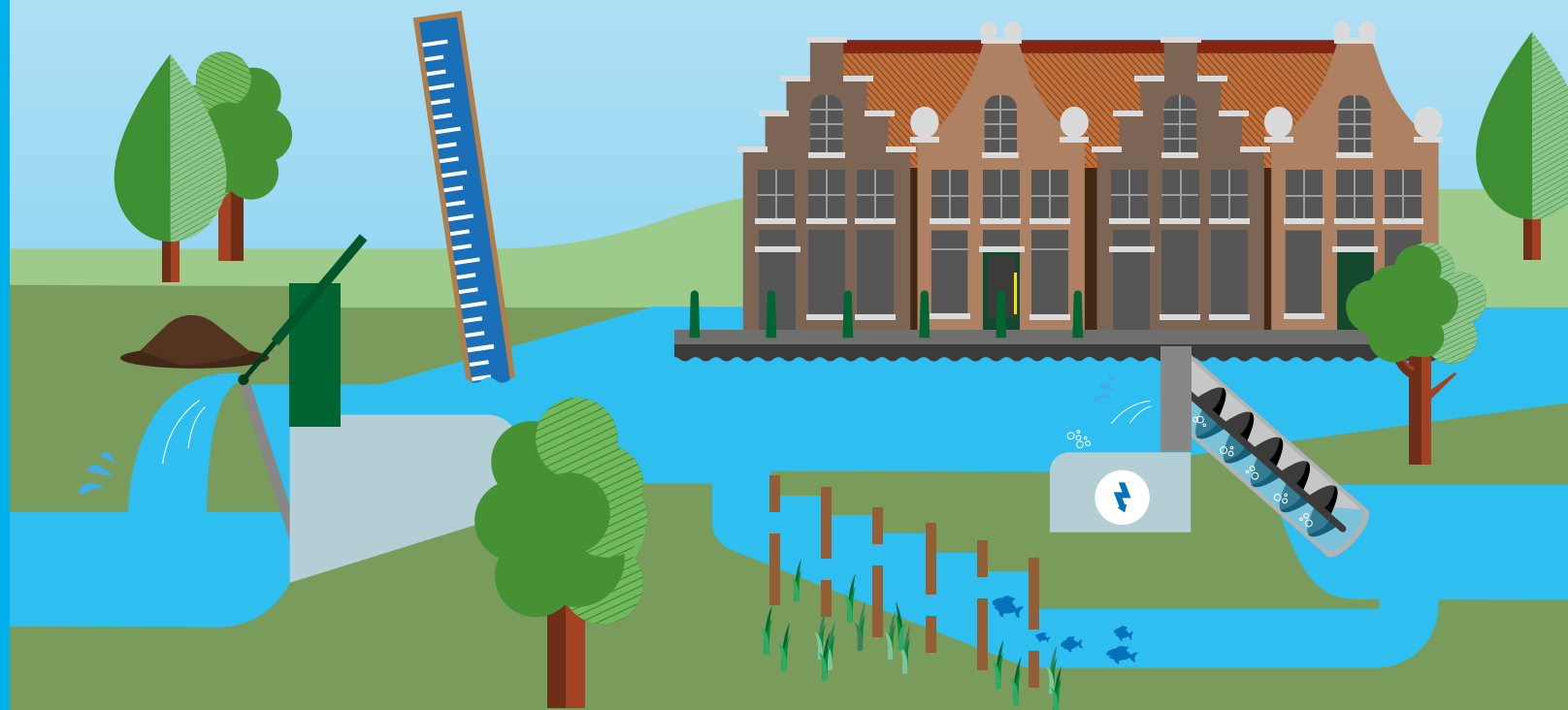
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Inzicht in het werk van de waterschappen

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

VOORWOORD

De Nederlandse waterschappen werken hard om natte voeten te voorkomen, te zorgen voor schoon en voldoende water, en afvalwater te zuiveren. Dat doen we op een maatschappelijk verantwoorde manier: we zetten ons in om (negatieve gevolgen van) klimaatverandering – zowel wateroverlast als droogte – zo veel mogelijk te beperken, delen onze kennis waar nodig, en hebben oog voor mens, milieu en welvaart. Watersystemen blijven voortdurend op de proef gesteld worden. Er is steeds meer werk aan de winkel voor de waterschappen!

In deze editie van Waterschapsspiegel leest u over de belangrijkste resultaten van het waterschapswerk in de periode van 2015 tot en met 2017. De afgelopen maanden werkten de waterschappen hard – samen met de Unie van Waterschappen – om hiervoor alle data beschikbaar te maken, te duiden en te rapporteren. Het resultaat mag er zijn: een mooi overzicht van wat er bereikt is en welke uitdagingen er nog liggen. De resultaten zijn dit jaar voor het eerste ook beschikbaar via een [online dashboard](#) en mobiele app, om het leren van elkaar zo gemakkelijk mogelijk te maken.

Sinds de vorige editie van Waterschapsspiegel zetten we de nodige stappen voorwaarts. Zo zijn er weer meer kilometers regionale waterkering getoetst – met een positief oordeel – dan in 2015, en het aandeel peilbesluiten dat actueel en technisch op orde is nam ook toe. Daarbij is de totale energie-efficiëntie wederom toegenomen dankzij eigen opwekking, zien we de eerste resultaten van grondstoffenwinning uit afvalwater, besteden we meer aandacht aan maatschappelijk verantwoord inkopen, en nam onze digitale volwassenheid verder toe.

In de context van alle eerdergenoemde ontwikkelingen, blijven er ook uitdagingen. De waterschappen stelden de afgelopen jaren ambitieuze doelen rondom duurzaamheid: verhoging van de energie-efficiëntie, vermindering van de CO₂-uitstoot, en terugwinning van grondstoffen uit afval(water)stromen. Daarnaast zijn er de nodige ontwikkelingen in de uitvoering van de kerntaken. In 2017 trad de nieuwe – strengere – normering voor primaire waterkeringen in werking, en startte een nieuwe beoordelingsronde. Als het gaat om de waterkwaliteit is het voorkomen en verwijderen van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, drugs- en medicijnresten een grote opgave. En dat alles tegen zo laag mogelijke kosten. Wat de waterschappen de afgelopen periode hebben gedaan om deze uitdagingen aan te gaan leest u in deze publicatie.

“WAAR VERSCHILLEN ZICHTBAAR WORDEN, ONTSTAAT DE KANS OM VAN ELKAAR TE LEREN.”

Resultaten van de vorige editie van Waterschapsspiegel (2015) hebben geleid tot verdere verdieping in drie leerkringen: over inrichting van klantprocessen, over samenwerking rond zoetwaterberging, en over de rol van waterschappen in de energietransitie. De resultaten worden beschikbaar gemaakt via www.waterschapsspiegel.nl. Veel goede voorbeelden werden uitgewisseld, en waterschappen inspireerden elkaar met ideeën voor de toekomst. Dat is ook het belangrijkste doel van de bedrijfsvergelijkingen: verschillen zichtbaar en bespreekbaar maken, zodat de kans ontstaat om van elkaar te leren en samen te verbeteren.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT
5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

De cijfers vertellen maar een deel van het verhaal. Het is de bedoeling dat ze aanleiding geven om kennis en ervaringen uit te wisselen. Mijn oproep aan bestuurders, directeuren en specialisten is dus: download de app, vergelijk eigen resultaten met die van andere waterschappen, duid de verschillen, pak de telefoon en zoek elkaar op voor een constructief gesprek! Blijf elkaar ontmoeten bij de vele leerzame bijeenkomsten die worden georganiseerd, en gebruik de cijfers als startpunt van gezamenlijk leren en verbeteren. Zo kunnen deze resultaten helpen om samen te blijven werken aan een veilige, schone en leefbare delta.

Toine Poppelaars

Bestuurslid Unie van Waterschappen
Portefuillehouder Bedrijfsvergelijkingen

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEIVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

DOEL EN INLEIDING

Waterschapsspiegel biedt de waterschappen inzicht in de eigen prestaties en in de ontwikkeling daarvan ten opzichte van die van andere waterschappen. Deze bedrijfsvergelijking is een instrument dat een bijdrage levert aan een transparante bedrijfsvoering, waarbij waterschappen continu van elkaar leren om te verbeteren.

Jaarlijks leveren alle 21 waterschappen gegevens aan over hun prestaties en kosten. Onderwerpen van de bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel zijn de vier kerntaken (waterveiligheid, voldoende water, schoon water en zuiver afvalwater), maatschappelijk verantwoord handelen en drie overkoepelende ondersteunende thema's van het waterschapswerk (dienstverlening, financiën en doelmatigheid). Deze acht onderwerpen vormen ook de ruggengraat van deze rapportage.

Naast Waterschapsspiegel voeren de waterschappen verdiepende vergelijkingen uit om verder te leren en verbeteren op verschillende thema's. Zo wordt jaarlijks in het eerste kwartaal een overzicht gepubliceerd van de waterschapsbelastingen en de onderliggende

-begrotingen. Minder frequent – meestal eens in de drie jaar – worden verdiepende vergelijkingen gedaan met focus op de kerntaken van de waterschappen, in samenwerking met de platforms waarin professionals en afdelingshoofden kennis en kunde met elkaar delen. Kijk voor meer informatie op www.waterschapsspiegel.nl.

INZICHT, LEREN EN VERBETEREN

Eens in de twee jaar worden de inzichten uit de bedrijfsvergelijkingen gepubliceerd in twee rapportages. Deze rapportage Waterschapsspiegel toont het beeld per waterschap, waar Waterschapsspiegel inzoomt op sectorbrede trends en ontwikkelingen.

Het uitvoeren van de bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel dient meerdere doelen:

- Inzicht in verschillen leidt tot kansen om van elkaar te leren door gezamenlijke duiding en analyse: wat kan beter?
- Nagaan waar mogelijkheden liggen om zaken gezamenlijk op te pakken: welke collectieve inzet (projecten, lobby) is nodig?

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

- Bijdragen aan transparantie over prestaties en kosten in de waterschapssector: wat leveren de waterschappen en hoeveel kost dat?
- Verantwoording afleggen over het behalen van (wettelijke) afspraken: doen de waterschappen wat ze beloven?

Niet alle gegevens zijn even vergelijkbaar, omdat de situatie waarin ze tot stand komen vaak verschilt. De waterschappen worden dan ook niet beoordeeld of gerangschikt naar prestaties. Het motto is: “waar verschillen zichtbaar worden, ontstaat de kans om van elkaar te leren.” De cijfers vormen het startpunt voor dialoog, een basis om dieper te kunnen duiken in leerzame en inspirerende verhalen.

LEERKRINGEN

Waar verschillen zichtbaar worden, ontstaat de mogelijkheid om van elkaar te leren. De gegevens en inzichten die we met de bedrijfsvergelijkingen verzamelen vormen op die manier een goudmijn voor [leren en verbeteren](#) door de waterschappen.

Veel aandacht gaat dan ook uit naar het vaststellen van de leerbehoefte binnen en tussen waterschappen; die vormt een belangrijke basis voor de verschillende uitvragen. Op basis van de resultaten identificeren de waterschappen een aantal actuele thema's waar ze verder mee aan de slag willen.

Dit resulteert bijvoorbeeld in leerkringen, waar waterschappen met elkaar in gesprek gaan, gezamenlijk verdiepende analyses uitvoeren, en kennis en kunde uitwisselen. Deze leerinitiatieven zijn bedoeld om een onderwerp waarbij een leerbehoefte is geconstateerd een 'kickstart' geven. Een leerkring komt drie of vier keer bijeen, waarna een verbetertraject in gang kan worden gezet, of een onderwerp verder kan worden uitgediept in een bestaand of op te richten platform vanuit de waterschappen.

De beoogde opbrengst van een leerkring is bijvoorbeeld:

- Uitwisselen van 'best practices';
- Nader inzicht in kwaliteits- of kostendrijvers;
- Met elkaar ontwikkelen van een (meet- of uitvoerings)methodiek;
- Met elkaar vaststellen/aanscherpen van prestatie-indicatoren en bijbehorende vragen voor een verdiepende bedrijfsvergelijking.

De vorige editie van Waterschapsspiegel heeft geleid tot leerkringen over de inrichting van klantprocessen, samenwerking rond zoetwaterberging, en over de rol van waterschappen in energietransitie. Resultaten van deze leerkringen worden beschikbaar gemaakt via www.waterschapsspiegel.nl.

WAVES DATABANK, DASHBOARD EN APP

De gegevens die door de waterschappen worden aangeleverd in het kader van Waterschapsspiegel zijn beschikbaar als open data. Alle gegevens zijn in te zien, te downloaden en te gebruiken via de online database [WAVES: het WaterschapsAnalyse- en VerbeterSysteem](#). Daarnaast zijn de belangrijkste resultaten inzichtelijk gemaakt via het [WAVES dashboard](#), dat ook als mobiele app voor iOS en Android beschikbaar is. Dit dashboard maakt het mogelijk om overzichtelijk en gemakkelijk te kunnen vergelijken.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Bedrijfsvergelijkingen

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVERZORGING
 - 2.4 WATERTOETS
3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

LEESWIJZER

In de acht hoofdstukken die volgen leest u over de prestaties van de Nederlandse waterschappen. De nadruk ligt op de resultaten van het jaar 2017, vaak in vergelijking met de resultaten uit één of meer voorgaande jaren. Allereerst moet worden opgemerkt dat deze rapportage niet een volledig dekkend beeld geeft van alle onderwerpen waar de waterschappen zich mee bezig houden. Niet alle trends en ontwikkeling worden via Waterschapsspiegel gemonitord. Wel wordt er continu gewerkt aan het actualiseren van de indicatoren, zodat inzicht in de prestaties op nieuwe onderwerpen in de toekomst wel beschikbaar is. Raadpleeg de rapportage Waterschapsspiegel 2018 voor een overzicht van actuele trends en ontwikkelingen.

De eerste vier hoofdstukken van deze rapportage draaien om de kerntaken van de waterschappen: waterveiligheid (hoofdstuk 1), voldoende water (hoofdstuk 2), schoon water (hoofdstuk 3) en zuiver afvalwater (hoofdstuk 4). Die kerntaken willen de waterschappen graag op een maatschappelijk verantwoorde manier uitvoeren, dat is dan ook het onderwerp van hoofdstuk 5. Ook de resultaten op dienstverlening (hoofdstuk 6) hebben een plek in deze rapportage; alle waterschapstaken zijn immers diensten aan de inwoners van het waterschapsgebied. Tot slot leest u alles over de financiële huishouding van de waterschappen in hoofdstuk 7, gevolgd door de stand van zaken als het gaat om de verbetering van de doelmatigheid in hoofdstuk 8.

Per onderwerp is in sommige gevallen een directe link naar de online database WAVES opgenomen. Via deze links komt u direct bij de 'ruwe' gegevens uit over het betreffende thema.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

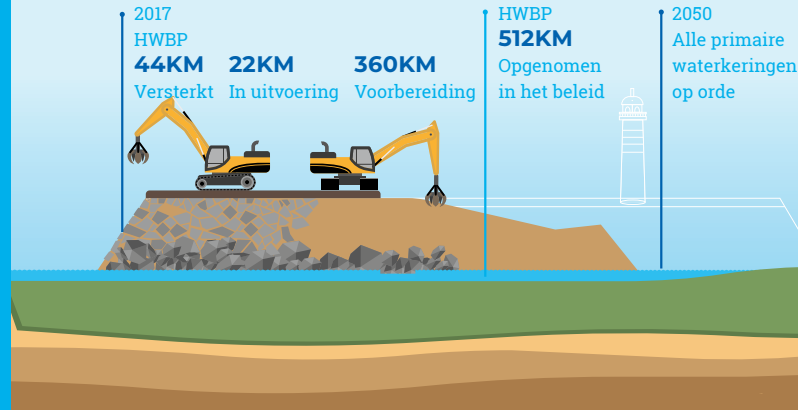
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

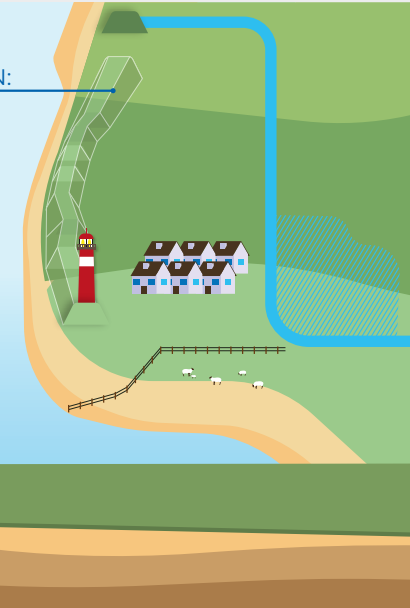
- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

HOOGWATERBESCHERMINGS PROGRAMMA

DE WATERSCHAPPEN BEHEREN:

- 3.300KM Primaire waterkeringen:
duinen, zeedijken
en rivierdijken
- 10.700KM Regionale waterkeringen:
dijken langs polders,
kanalen en kleine rivieren
- 3.700KM Overige waterkeringen

1. WATERVEILIGHEID

De eerste kerntaak van de waterschappen die aan bod komt, is het zorgen voor waterveiligheid. Waterschappen zorgen met behulp van de waterkeringen voor bescherming tegen overstromingen. Zij zorgen ervoor dat de waterkeringen in stand worden gehouden en aan de veiligheidseisen voldoen, en voeren daarnaast het noodzakelijke beheer en onderhoud uit.

Het overgrote deel van de primaire waterkeringen in Nederland wordt beheerd en onderhouden door de waterschappen: 3.324 kilometer. De waterschappen hebben daarmee een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om het beschermen van het land tegen overstromingen vanuit de zee, de grote rivieren, boezemwateren en meren. Bij waterkeringen wordt onderscheid gemaakt tussen primaire en regionale keringen. De primaire waterkeringen worden genormeerd door het Rijk en beschermen tegen hoog water in grote buitenwateren. De provincies doen dit voor de regionale keringen die in beheer zijn bij de waterschappen. In beide gevallen wordt er in het proces voor het vaststellen van de normen door de normsteller nauw samengewerkt met de waterschappen.

Het waterveiligheidsbeheer kende de afgelopen periode ingrijpende veranderingen. Per 1 januari 2017 zijn nieuwe veiligheidsnormen voor primaire keringen van kracht geworden, gericht op een basisveiligheid voor inwoners in relatie tot verdrinken door overstroming. In 2017 zijn de waterschappen en Rijkswaterstaat gestart met een nieuwe beoordelingsronde van de primaire keringen, met een nieuw instrumentarium op basis van deze nieuwe veiligheidsnormen. Verder is de Inspectie voor Leefomgeving en Transport in 2017 begonnen met het uitvoeren van inspecties van de door de waterschappen uitgevoerde zorgplicht voor de uitvoering van het waterkeringbeheer.

Dit hoofdstuk gaat achtereenvolgens in op de stand van zaken rond de beoordeling van de primaire waterkeringen, de voortgang van het Hoogwaterbeschermingsprogramma, de veiligheid van de regionale waterkeringen, ontwikkelingen op het vlak van calamiteitenbestrijding en crisisbeheersing, en de bestrijding van muskus- en beverratten.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 1.1: Overzicht thema Waterveiligheid.

Hoofddoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Bescherming tegen overstromingen.	Voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen (2017) primaire keringen.	Mate waarin normtrajecten voldoen aan de veiligheidsnorm. Aandeel in km's waaraan wordt gewerkt in het HWBP-2 en HWBP.
	Voldoen aan beleidskader Zorgplicht voor het beheer en onderhoud primaire keringen.	Mate waarin aantoonbaar wordt voldaan aan het Kader Zorgplicht (beoordeling ILT).
	Voldoen aan de provinciale veiligheidsnormen regionale keringen.	Mate waarin voldaan wordt aan de provinciale veiligheidsnorm. Versterkingsafspraken met provincie.
	Crisis- en calamiteitenorganisatie op orde.	
	Muskus- en beverratten populaties onder controle.	Aantal vangsten muskus- en beverratten per km watergang.

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
Nieuwe normering en beoordeling voor primaire waterkeringen

Per 1 januari 2017 is op grond van de [Deltabeslissing Waterveiligheid](#) een nieuwe [veiligheidsnormering](#) ingevoerd voor primaire waterkeringen. Deze normering gaat uit van een overstromingsrisicobenadering, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de kans op een overstroming, maar ook naar de gevolgen ervan. Met de nieuwe normering wordt voor iedere bewoner een basisveiligheid voorzien van 1:100.000 dat hij komt te verdrinken als gevolg van een overstroming. De totale lengte aan primaire waterkeringen is onderverdeeld in 212 'normtrajecten', ieder met een eigen norm die – gezien de lokale omstandigheden – bovengenoemde basisveiligheid borgt. Deze zijn verankerd in de Waterwet.

Op basis van de nieuwe normen is ook een nieuwe [beoordelingsronde](#) van start gegaan voor primaire waterkeringen. Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben tot en met 2023 om alle primaire waterkeringen te beoordelen, waarna een landelijke rapportage aan de Tweede

Kamer volgt. Hiervoor is een nieuw Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium opgesteld door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In 2050 moeten alle primaire waterkeringen aan de nieuwe veiligheidsnormen voldoen. De versterkingsmaatregelen die daarvoor nodig zijn, worden uitgevoerd vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma, een programma waarin waterschappen en Rijkswaterstaat samen uitvoering geven aan het Deltaplan Waterveiligheid.

De nieuwe veiligheidsnormen zijn strenger dan de vorige, waardoor er meer waterkeringen moeten worden versterkt. Waterschappen anticiperen hierop door trajecten met de hoogste urgentie (met naar verwachting de grootste afstand tot de norm) als eerste te beoordelen. De beoordeling helpt om vast te stellen welke verbeteringen precies nodig zijn, zodat de versterking zo snel mogelijk opgestart kan worden. We zien dus ook – zoals verwacht – dat de 13 (van de in totaal 212) normtrajecten, die eind 2017 een bestuurlijk vastgesteld oordeel hadden, nog niet voldoen aan de nieuwe normering.

Het werk aan de waterkeringen zorgt ervoor dat Nederland zo goed mogelijk wordt beschermd tegen overstromingen. Maar zelfs met de strengere normen voor primaire waterkeringen blijft het zo dat 100% veiligheid nooit gegarandeerd kan worden. Het is daarom belangrijk dat Nederlanders zich bewust zijn van de watersituatie in het gebied waar zij wonen en werken, zodat zij ook zelf de nodige maatregelen kunnen treffen tegen onverhoopte overstromingen.

Zorgplicht

In 2017 is ook een wijziging in het toezicht op de inrichting en uitvoering van het waterkeringbeheer in werking getreden. Voor de primaire keringen wordt dit toezicht voortaan uitgevoerd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De basis hiervoor is het [Kader Zorgplicht](#), dat in 2015 werd opgesteld door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (nu: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) in overleg met de waterkeringbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). De beheerders moeten volgens dit kader 'in control' zijn en zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting en de

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

uitvoering van de activiteiten en het eigen toezicht daarop. Als minimale kwaliteitseisen voor de uitvoering van de zorgplicht hebben de waterkeringbeheerders in 2016 zelf de gezamenlijke Basiseisen vastgesteld waar zij aan willen voldoen. De Inspectie houdt deze aan bij de audits.

Het is de bedoeling dat alle waterkeringbeheerders in een periode van twee jaar (2017 – 2018) worden geïnspecteerd (of geaudit) door de ILT. Het gaat er bij deze vorm van toezicht niet om of de waterkeringen voldoen aan de norm (zoals bij de eerdergenoemde beoordeling), maar de Inspectie gaat na of de processen op orde zijn. Voor iedere activiteit wordt bepaald of het waterschap voldoet op alle onderdelen, voldoet met aandachtspunten, of dat er tekortkomingen zijn geconstateerd (zie figuur 1.2). Aan 9 van de 21 waterschappen is de beoordeling door de ILT in 2017 (of begin januari 2018) aangeboden. De beoordelingen van het waterkeringbeheer bij de overige waterschappen worden uitgevoerd in 2018.

Waar aandachtspunten of tekortkomingen zijn aangetroffen, ondernemen waterschappen direct actie tot verbetering. Begin 2018 zijn de meeste van deze aandachtspunten al aangepakt. Waterschappen leren hierbij ook actief van elkaar, bijvoorbeeld binnen het Platform van Waterkeringbeheerders waarin alle waterschappen en Rijkswaterstaat op tactisch niveau zijn vertegenwoordigd. Gegevensbeheer en strategische personeelsplanning waren de afgelopen periode actuele thema's. De inspectieresultaten worden gepubliceerd op [de website van de ILT](#).

De ILT komt in het voorjaar van 2019 met een overkoepelende landelijke rapportage die medio 2019 aan de minister wordt aangeboden, en vervolgens naar de Tweede Kamer wordt gestuurd. In die rapportage worden de resultaten van de inspecties bij alle waterkeringbeheerders (ook Rijkswaterstaat) samengevat. Voordat de samenvattende rapportage wordt vastgesteld, worden de waterkeringbeheerders in de gelegenheid gesteld om op de concept-rapportage te reageren.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 1.2: Resultaten van de ILT-beoordeling voor negen waterschappen op verschillende onderwerpen (2017, overige beoordelingen vinden plaats in 2018).

Waterschap	Beheren dagelijkse gegevens kering	Inspecteren van de primaire kering	Onderhouden van de primaire kering	Vergunningverlening	Toezicht en handhaving	Bediening waterkerende kunstwerken	Calamiteiten-zorg
Aa en Maas							
Amstel, Gooi en Vecht							
Brabantse Delta							
De Dommel							
De Stichtse Rijnlanden							
Delfland							
Drents Overijsselse Delta							
Fryslân							
Hollands Noorderkwartier							
Hollandse Delta							
Hunze en Aa's							
Limburg							
Noorderzijvest							
Rijn en IJssel							
Rijnland							
Rivierenland							
Scheldestromen							
Schieland en de Krimpenerwaard							
Vallei en Veluwe							
Vechtstromen							
Zuiderzeeland							

Bron: ABF Research, WAVES - Waterschapsspiegel

- beoordeling heeft in 2017 nog niet plaatsgevonden
- voldoet op alle onderdelen
- voldoet met aandachtspunten
- tekortkomingen geconstateerd

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Verbeteringen aan de primaire waterkeringen worden uitgevoerd in het kader van het [Hoogwaterbeschermingsprogramma](#) (HWBP). Rijk en waterschappen vormen een uitvoeringsalliantie en stellen gezamenlijk het Hoogwaterbeschermingsprogramma op. Doel van dit programma is dat alle primaire keringen in 2050 aan de veiligheidsnormen voldoen.

De primaire keringen die in de eerste en tweede toetsingsrondes (2001 en 2006) werden afgekeurd, zijn onder handen genomen in het zogenaamde HWBP-2. De versterking van 362 kilometer waterkering in beheer van de waterschappen en Rijkswaterstaat (in 87 HWBP-2 projecten) is inmiddels in realisatie dan wel gerealiseerd. Eind 2017 was er nog 34 kilometer in de voorbereidingsfase en 114 kilometer in de uitvoeringsfase. De overige projecten zijn eerder afgerond. Projecten van het HWBP-2 worden voor 100% gesubsidieerd uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

De primaire waterkeringen die in de derde toetsing (2011) zijn afgekeurd op grond van de toen geldende normen, zijn ondergebracht in het HWBP vervolgprogramma. Vanaf 2017 zijn daarnaast ook de

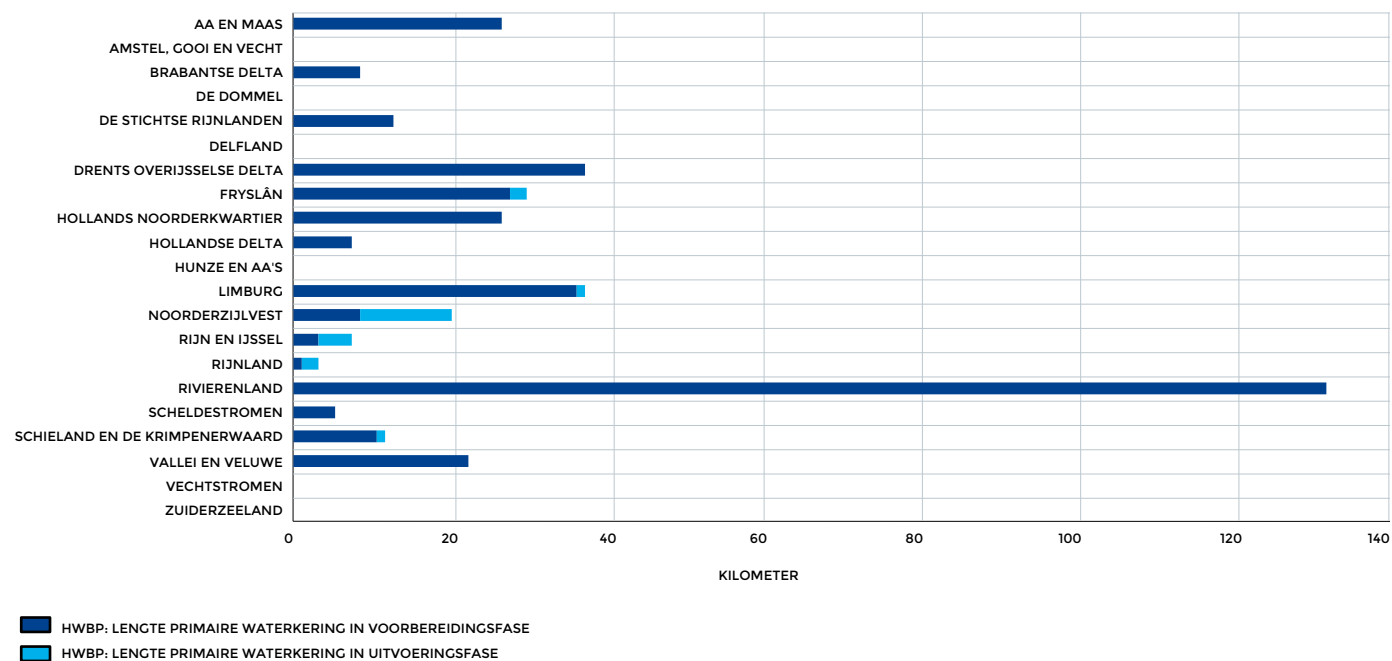
dijktrajecten bij het HWBP aangemeld waarvan de beheerder tijdens de meest recente beoordelingsronde – op basis van de nieuwe normen en met het nieuwe instrumentarium – heeft geconstateerd dat het beschermingsniveau niet voldoet aan de normen. Tot 2023 is eind 2017 in totaal de versterking van 922 kilometer primaire waterkering geprogrammeerd (waterschappen en Rijkswaterstaat) binnen het HWBP-programma.

Het gaat hier om grote infrastructurele projecten waar veel voorbereidingstijd voor nodig is. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet. Ruim 44 kilometer is inmiddels gerealiseerd. Eind 2017 hadden de waterschappen de versterking van 360 kilometer primaire waterkering in voorbereiding en 22 kilometer in uitvoering. Het overzicht per waterschap is zichtbaar in figuur 1.3. In 2023, wanneer de resultaten van de huidige beoordelingsronde worden gepubliceerd, zal de totale versterkingsopgave tot 2050 duidelijk worden. De beheerder die de dijkverbetering uitvoert, krijgt hiervoor een subsidiebijdrage uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma van 90% van de uitgaven en betaalt 10% zelf. Deze eigen bijdrage is bedoeld om de doelmatigheid van de uitvoering van het programma te vergroten.

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 1.3: Voortgang van HWBP-projecten.

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

De provincies bepalen welke waterkeringen als zogenoemde regionale keringen worden aangewezen en voorzien deze vervolgens van normen. Van de 10.700 kilometer regionale keringen is in 2017 9.915 kilometer van normen voorzien. Dat is 518 kilometer meer dan in 2015. De aanwijzing/status van de keringen wordt periodiek door de provincies herzien en dat kan betekenen dat er kilometers regionale keringen bijkomen en/of afvallen. Van deze regionale waterkeringen is in totaal 9.543 kilometer getoetst; dat is ruim 96% en een forse verbetering ten opzichte van 2015, toen nog 89% van de regionale keringen was getoetst. Deze stijging is ook terug te zien in het aantal kilometers dat in 2017 als goed werd beoordeeld: 6.290 kilometer

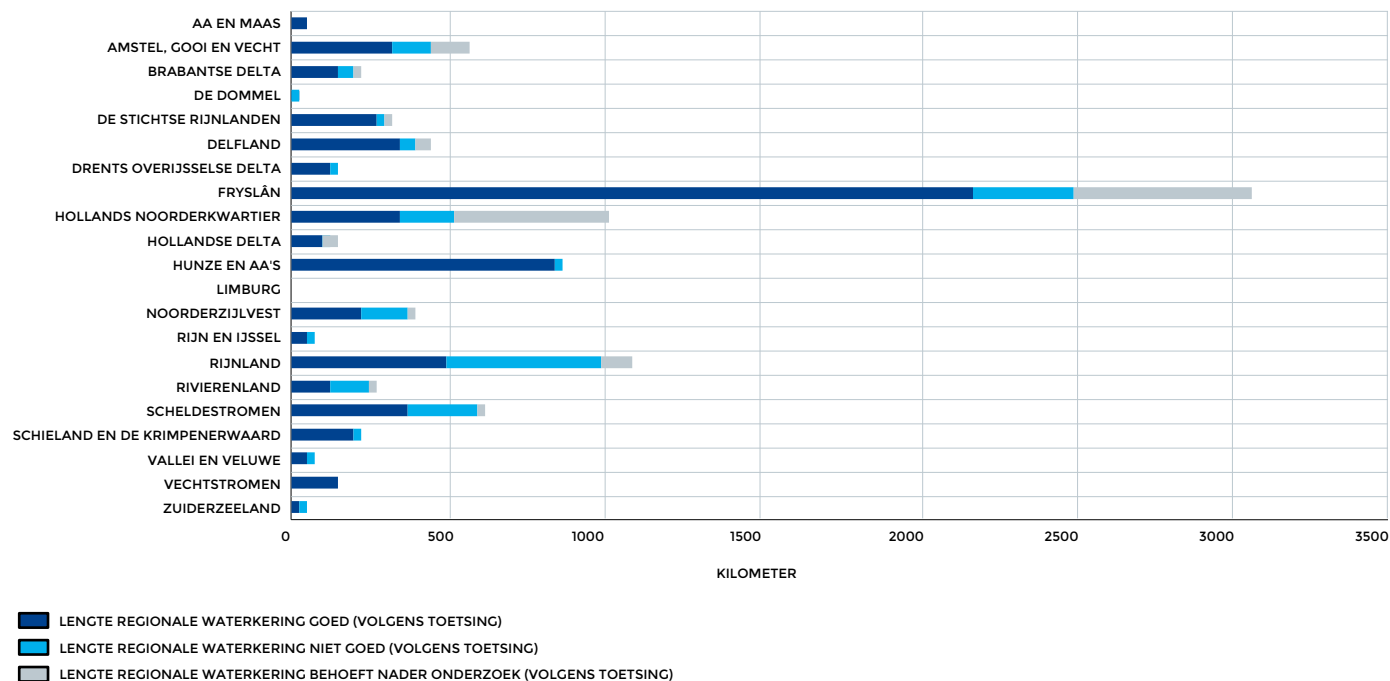
(66%, 57% in 2015). 1.845 (19%, 25% in 2015) kilometer voldoet in 2017 nog niet, en voor 1.408 (15%, 18% in 2015) kilometer geldt dat nog nader onderzoek nodig is. Figuur 1.4 laat de stand van zaken in 2017 per waterschap zien. De verschillen met eerdere jaren zijn beschikbaar in WAVES.

De waterschappen hebben voor de kilometers regionale waterkeringen die niet voldoen aan de normen afspraken tot versterking gemaakt met de provincies. Het jaar waarin de versterking voltooid moet zijn verschilt per waterschap en provincie, omdat hier sprake is van maatwerk en ligt in de periode 2018-2029. In totaal hebben de waterschappen in 2017 140 kilometer regionale waterkering versterkt.

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 1.4: Resultaten van de toetsing van regionale waterkeringen per waterschap.

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISIS-BEHEERSING

Als het gaat om crisisbeheersing zijn waterschappen kundig, zelfbewust en voorspelbaar voor hun netwerkpartners. Dit zijn de drie leidende thema's in het CrisisKompas; een strategisch kader dat de waterschappen leidt naar het zijn van een (veer)krachtige crisispartner. In 2017 werd de landelijke waterschapvisie op crisisbeheersing getoetst en herijkt. Er is namelijk een verschuiving zichtbaar: naast het op orde hebben van de elementaire voorwaarden als planvorming, opleiding-training-oefening en beschikbaarheid van middelen, richten de waterschappen zich in toenemende mate op het aangaan van

partnerschappen om de (voorbereiding op) crisisbeheersing te verbeteren. Waterschappen nemen zelf initiatief tot samenwerking, maar andersom weten de veiligheidsregio's – als belangrijkste partner op dit gebied – de waterschappen ook steeds beter te vinden. Onderwerp van gesprek is in veel gevallen het delen van informatie. Het merendeel van de waterschappen heeft ondertussen de elementaire voorwaarden op orde, bijvoorbeeld het netcentrisch werken. Deze manier van informatiedelen is bij 19 waterschappen conform een landelijk referentiekader geïmplementeerd.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

Het onder controle houden van de muskus- en beverrattenpopulatie is van belang om schade aan waterstaatswerken te voorkomen. In Nederland streven we naar een zo klein mogelijke populatie, om het risico op graverij beperkt te houden. Een kleinere populatie betekent ook dat er minder dieren gevangen en gedood hoeven te worden waarmee het dierenleed zoveel mogelijk beperkt wordt. Voor de beverrat is het beleid dat deze dieren in het geheel niet in Nederland voorkomen. Jaarlijks wordt een [uitgebreide rapportage](#) gepubliceerd over de prestaties.

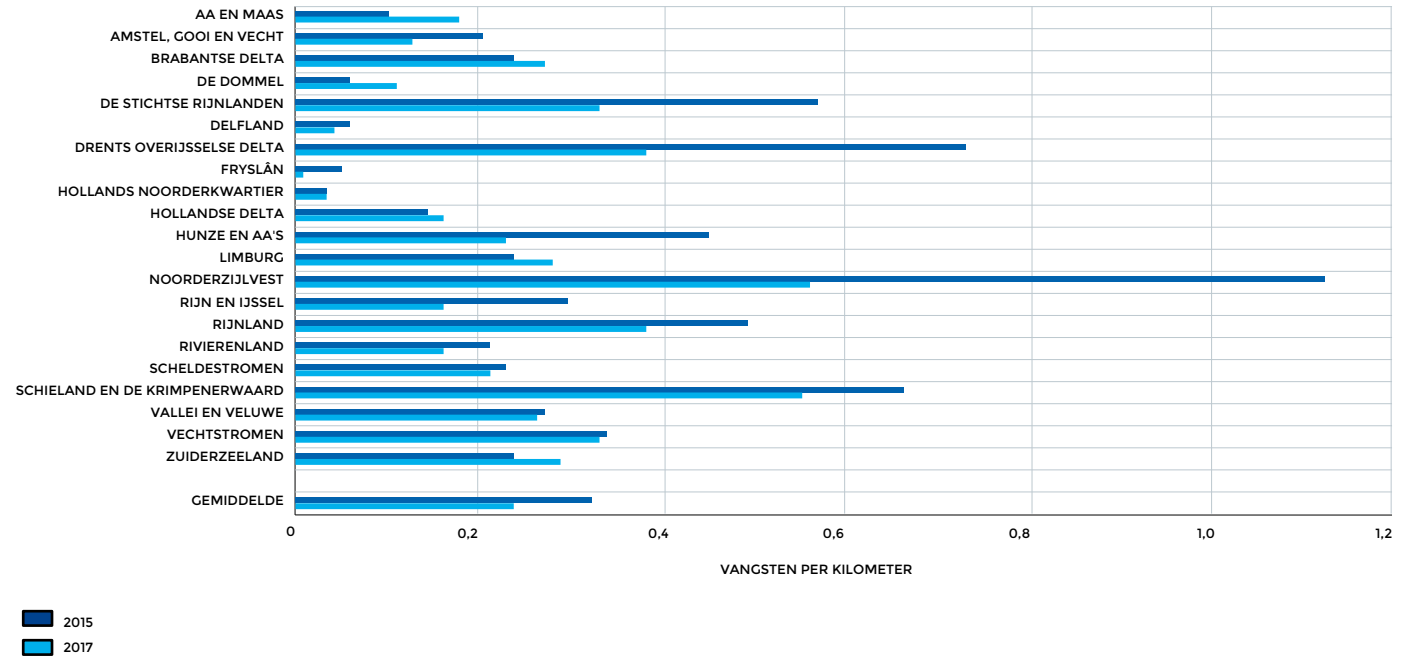
Door het gevoerde beleid is de afgelopen jaren de muskusrattenpopulatie sterk gedaald (zie figuur 1.5). In 2017 zijn er in Nederland 61.859 muskusratten gevangen. Ten opzichte van 2016 is dit een daling van 24%. Dit is een voortzetting van de dalende trend sinds 2004. Met de bestrijdingsorganisaties is een ambitie afgesproken van 0,15 muskusratvangsten per kilometer watergang. Vijf waterschappen zaten eind 2017 onder deze norm. Een aantal waterschappen hanteert eigen – meer striktere – normen.

In 2017 zijn er 1.248 beverratten gevangen, een daling van 34% ten opzichte van 2016, en ongeveer gelijk aan het aantal vangsten in 2015. Het merendeel van de beverratten is gevangen langs de grens met Duitsland en langs de grote rivieren. De waterschappen aan de grens voorkomen dat herkolonisatie van de beverrat in Nederland plaatsvindt. Daarnaast zijn er verder landinwaarts enkele exemplaren gevangen (zie figuur 1.6). De grote rivieren zijn onmogelijk hermetisch af te sluiten aan de grens. Voor 2015 zagen we nog een toename vanwege de groeiende instroom uit Duitsland waar de populatie als gevolg van meerdere achtereenvolgende zachte winters sterk in omvang was toegenomen. De doelstelling is om beverratten in het binnenland volledig te bestrijden (naar nul vangsten per kilometer watergang), en dus een strenge 'grensbewaking' te hebben.

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 1.5: Aantal muskusratvangsten per kilometer watergang per waterschap.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

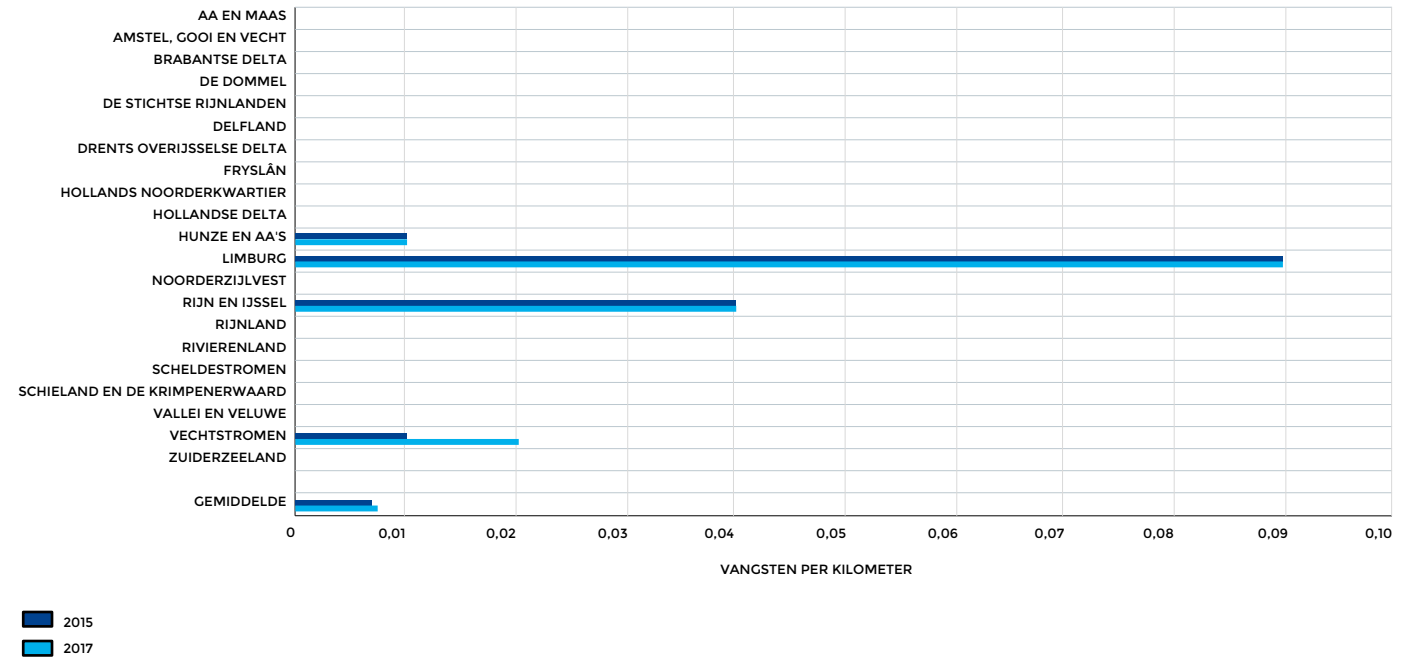
8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 1.6: Aantal beverratvangsten per kilometer watergang per waterschap.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATEROORZAKEN

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVIING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERING

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

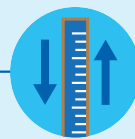
8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

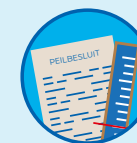
GEMALLEN & STUWEN

Deze zorgen voor
het gewenste waterpeil

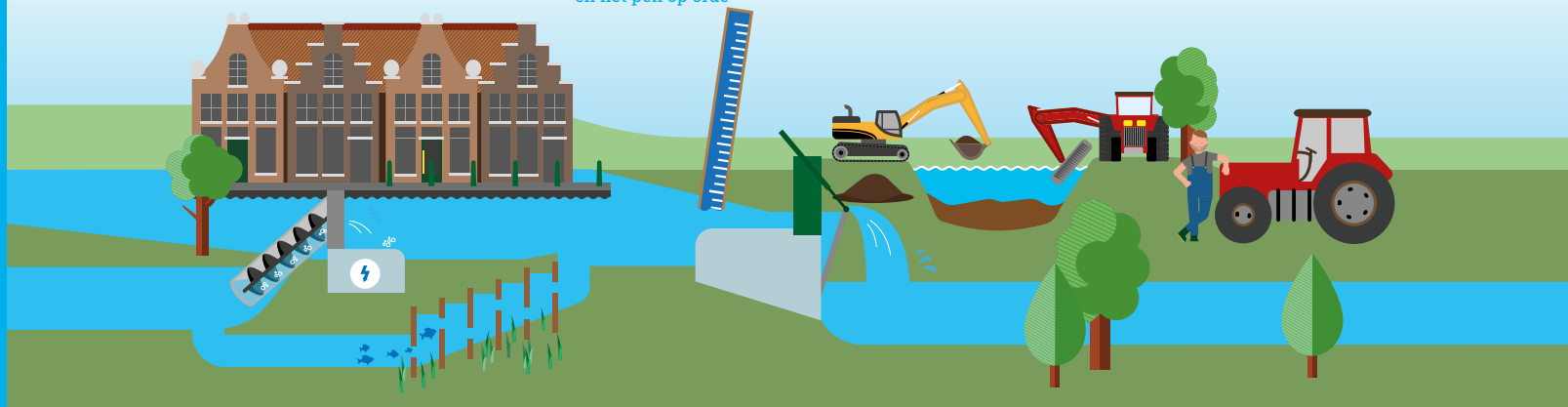
MAAIEN & BAGGEREN

Door oevers te maaien en baggerwerkzaamheden uit te voeren blijft doorstroom mogelijk en het peil op orde

PEILBEHEER

2017:
92,3% Peilbesluiten actueel

2. VOLDOENDE WATER

Tot de kerntaken van de waterschappen hoort ook het zorgen voor voldoende water. Bijvoorbeeld voor landbouw, natuur, bebouwd gebied, recreatie, stabiliteit van waterkeringen, tegengaan van verzilting, drinkwaterwinning, industrie, scheepvaart en visserij. Dat betekent: niet teveel water, maar zeker ook niet te weinig. Peilbesluiten en streefpeilen zijn hierbij belangrijke instrumenten. Het is nodig om tijdig inzicht te krijgen in de gevolgen van de klimaatverandering, en de nodige maatregelen te nemen.

Vanuit het nationale Deltaprogramma is in 2017 het eerste [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie](#) gepresenteerd. Daarin staan maatregelen van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland beter voor te bereiden op extremer weer. Het doel van de betrokken partijen is dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht, mede om grote schades te voorkomen. Dit lukt alleen als iedereen een steentje bijdraagt en samenwerkt. Waterschappen en gemeenten willen bijvoorbeeld de verstening van stedelijk gebied tegengaan door bewoners te stimuleren hun straten, tuinen en daken te vergroenen. Hiervoor worden verschillende subsidiemogelijkheden

beschikbaar gesteld. Daarnaast bestond reeds het Deltaplan Zoetwater wat er sinds 2014 op is gericht om de zoetwater watervoorziening klimaatbestendig te maken.

Dit hoofdstuk gaat achtereenvolgens in op de resultaten van de waterschappen op het gebied van peilbeheer, het voorkomen van wateroverlast, ontwikkelingen op het gebied van watertekort, en de betrokkenheid bij omgevingsplannen via de Watertoets.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 2.1: Overzicht thema Voldoende Water.

Hoofddoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Voorkomen van onaanvaardbare schade door wateroverlast of droogte.	Peilbeheer door peilbesluiten.	Aandeel peilbesluiten actueel en op orde. Mate van handhaving en evaluatie van het peilbesluit.
	Onaanvaardbare schade door wateroverlast in extreme situaties nu en in de toekomst op een doelmatige wijze beperken en mitigeren.	Mate waarin wordt voldaan aan NBW normen voor wateroverlast. Aanwezigheid van doelmatige maatregelen om aan de normen te voldoen waar dat nog niet het geval is.
	Droogteschade voorkomen door water vast te houden en water aan te voeren.	
	Samen met de omgeving werken aan voldoende water.	Aanwezigheid van budget en/of deelname aan subsidieregelingen voor de groen blauwe diensten. Mate van betrokkenheid bij (uitvoering van) ruimtelijke plannen via de Watertoets.

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

Om te kunnen wonen en werken op het land, en voor gezonde natuur, is een juist waterpeil een voorwaarde. De afspraken over de gewenste peilen komen tot stand na het afwegen van de belangen van alle functies in een gebied. Een woonwijk stelt immers andere eisen aan het waterpeil dan bijvoorbeeld landbouwgrond of een natuurgebied.

Afspraken over peilen

Voor 49,1 % van het gebied (1,68 miljoen hectare) dat in beheer is bij de waterschappen waren de peilen op 31 december 2017 vastgelegd in – volgens de provinciale verordening verplichte – peilbesluiten. De meest peilbesluiten liggen in de laaggelegen gebieden. Daarnaast zijn de afspraken voor 23,8% van het gebied vastgelegd in vrijwillige (streef) peilen. Deze gebieden liggen met name in het hoger gelegen vrij afwaterende oostelijk en zuidelijk deel van Nederland. Voor de rest van het gebied (20,5%) zijn de gewenste (streef)peilen vastgelegd op niet bestuurlijk vastgestelde peilenkaarten en in sommige gevallen bij hoge gronden (6,6%) zijn er geen peilafspraken gemaakt. Figuur 2.2 geeft een overzicht van de verdeling per waterschap.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

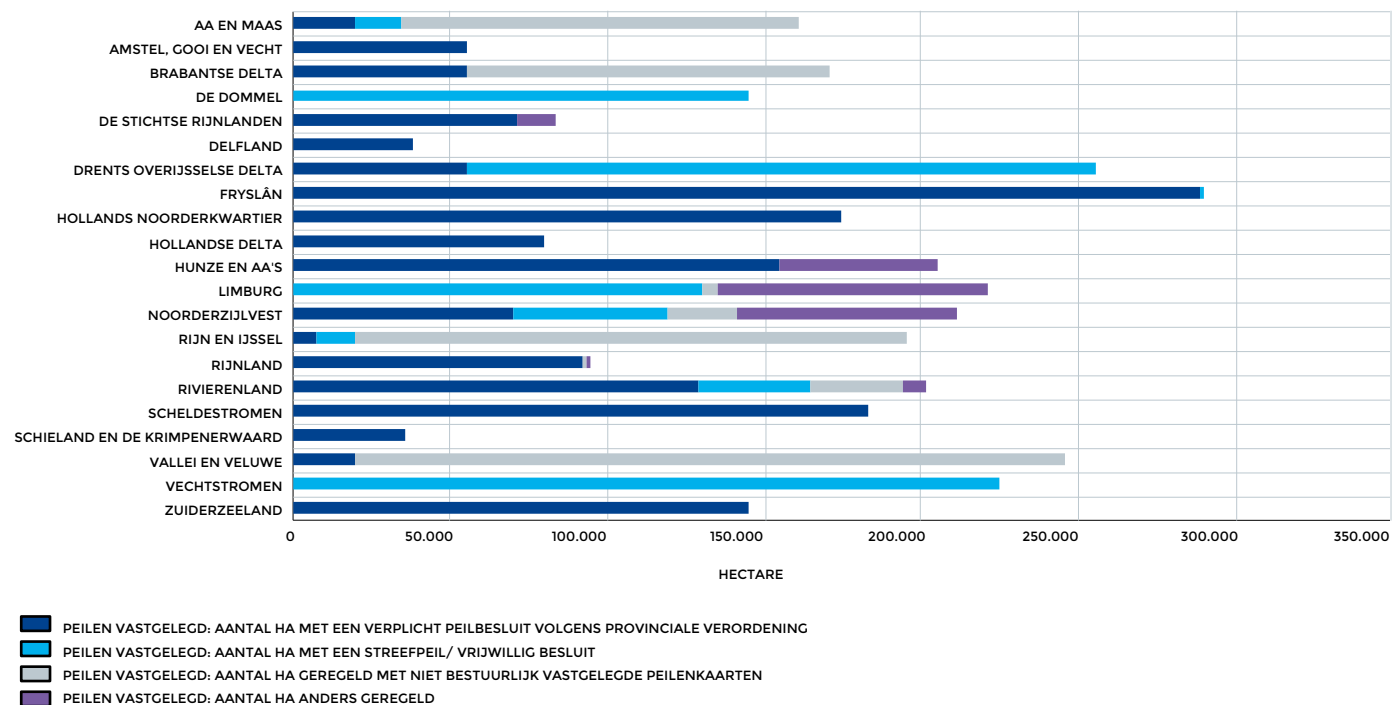
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 2.2: Overzicht van de verschillende manieren waarop waterschappen gewenste waterpeilen vastleggen.

Voor de peilbesluiten die volgens de provinciale verordening worden verplicht, geldt dat deze actueel moeten zijn en technisch op orde. Een peilbesluit is actueel wanneer de herziening heeft plaatsgevonden binnen de termijn voor de herziening zoals die in de provinciale verordening of door het waterschap zelf is vastgelegd; meestal is dit tien jaar. Eind 2017 had 92,3% van het gebied waarvoor een verplicht peilbesluit noodzakelijk is een actueel peilbesluit. Hiermee wordt voldaan aan de ambitie van 80% die in 2013 is gesteld, toen het percentage nog 72% bedroeg. 85,6% van het gebied waarvoor een peilbesluit noodzakelijk is, voldeed ook in technische zin aan dit besluit.

Peilbesluit kunnen om verschillende redenen niet actueel zijn. Vaak is de oorzaak van technisch of organisatorisch karakter; een interactief proces waarbij veel belanghebbenden zijn betrokken kan uitlopen in de tijd. Wat ook meespeelt is de grootte van het gebied waarvoor het peilbesluit wordt opgesteld en de omvang van de inliggende peilgebieden. Afhankelijk van deze verschillen varieert de doorlooptijd voor het opstellen of aanpassen van een peilbesluit. De doorlooptijd tot en met de vaststelling is maximaal 48 maanden en minimaal 9 maanden, met een gemiddelde van 22 maanden.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

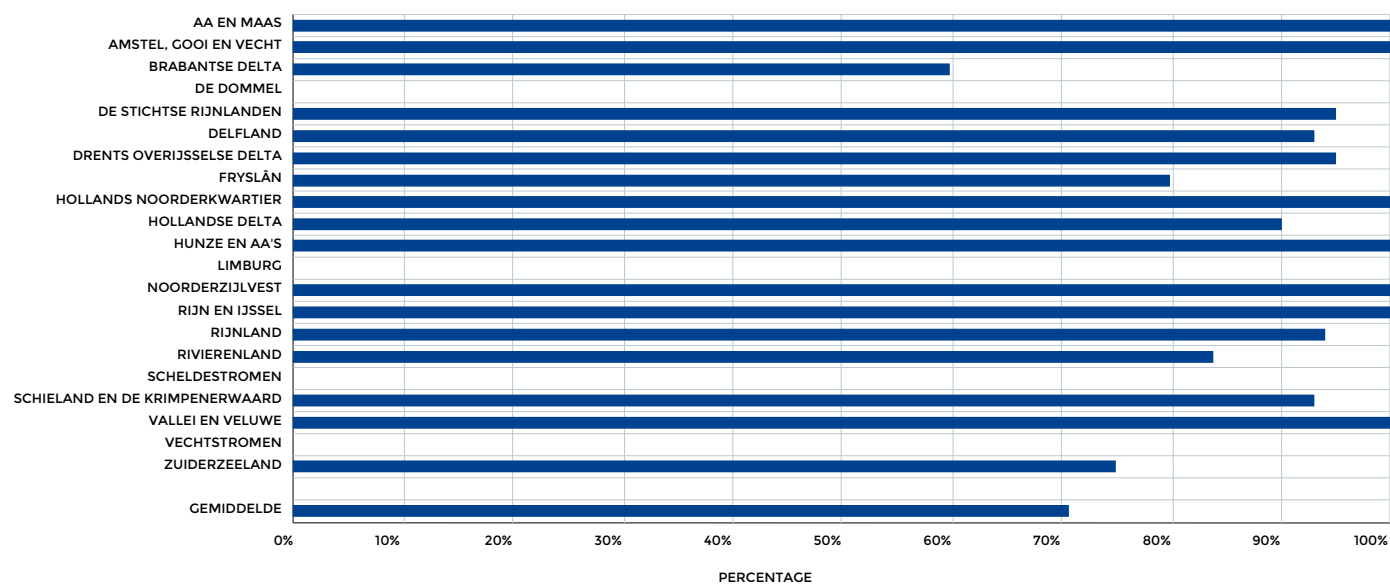
- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Realisatie en handhaving van de gewenste peilen.

In gebieden met verplichte peilbesluiten worden de waterpeilen vaak geregistreerd, zodat handhaving mogelijk is. Figuur 2.3 laat zien in welk aandeel van het beheergebied met verplichte peilbesluiten waterschappen het peil monitoren. Er is momenteel nog geen goed

beeld te geven in hoeverre de gewenste peilen afwijken van de gerealiseerde peilen, omdat waterschappen dit op zeer diverse manieren monitoren en registreren.

Figuur 2.3: Aandeel van het beheergebied met verplichte peilbesluiten waar waterpeil wordt geregistreerd. Bij waterschappen De Dommel, Limburg en Vechtstromen zijn dergelijke verplichte peilbesluiten niet aan de orde.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

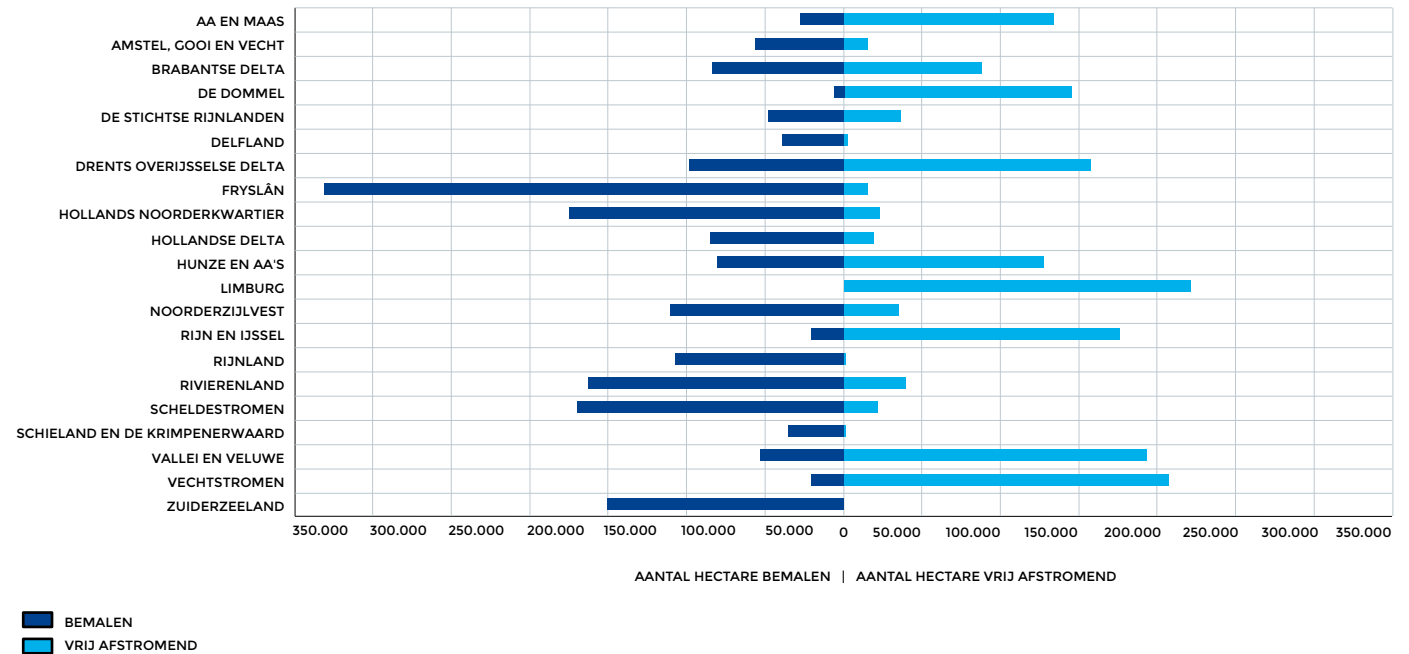
- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

In Nederland wordt 53% van het grondgebied droog gehouden door water weg te pompen met gemalen. In 47% van het gebied stroomt water weg onder vrij verval. Figuur 2.4 laat zien hoe deze verhouding

bij de verschillende waterschappen is. Waar de grootste gemalen van ieder waterschap zich bevinden staat weergegeven in figuur 2.5. Meer informatie over de gemalen is beschikbaar in de [interactieve versie van deze gemalenkaart](#).

Figuur 2.4: Aantal hectare bemalen en vrij afstromend gebied per waterschap.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 2.5: Kaart met de grootste gemalen die de waterschappen in beheer hebben.

Wanneer water onvoldoende, of niet snel genoeg, uit een gebied wordt afgevoerd ontstaat wateroverlast. In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat waterschappen in 2015 moesten voldoen aan de gestelde **normen voor wateroverlast**. In 2005 voldeed in totaal 78.828 hectare niet aan deze normen. Voor 72.004 hectare daarvan waren de waterschappen verantwoordelijk.

Eind 2017 is het gebied dat niet aan de normen voldoet nog maar 27.000 hectare. Dat betekent dat 99,2% van Nederland volgens de meest recente toetsing voldoet aan de wateroverlastnormen. Om de resterende knelpunten weg te nemen spelen draagvlak (steun van de omgeving) en doelmatigheid (niet te hoge kosten) en steeds meer een bepalende rol. In een groot deel van het gebied dat nog niet aan de norm voldoet, wordt dan ook in gebiedsprocessen gewerkt aan maatregelen om de situatie te verbeteren. Een optie is ook om in overleg met de provincie en met draagvlak in het gebied de norm aan te passen. In circa 5% van het gebied dat niet voldoet aan de normen wordt voorgesteld de norm aan te passen. Voor gebieden waar geen maatregelen zijn genomen, geldt in veel gevallen dat analyses uitwijzen dat de kosten van de maatregelen niet opwegen tegen de baten. De mate waarin deze verschillende aanpakken worden toegepast door de waterschappen is in figuur 2.6 zichtbaar gemaakt.

Als alle reeds voorgenomen maatregelen uitgevoerd worden de komende periode, voldoen de waterschappen voor 99,7% van het gebied aan de wateroverlastnormen. Na afronding van de gebiedsprocessen en acceptatie van de voorstellen voor normaanpassingen zou dit percentage op 99,8% komen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

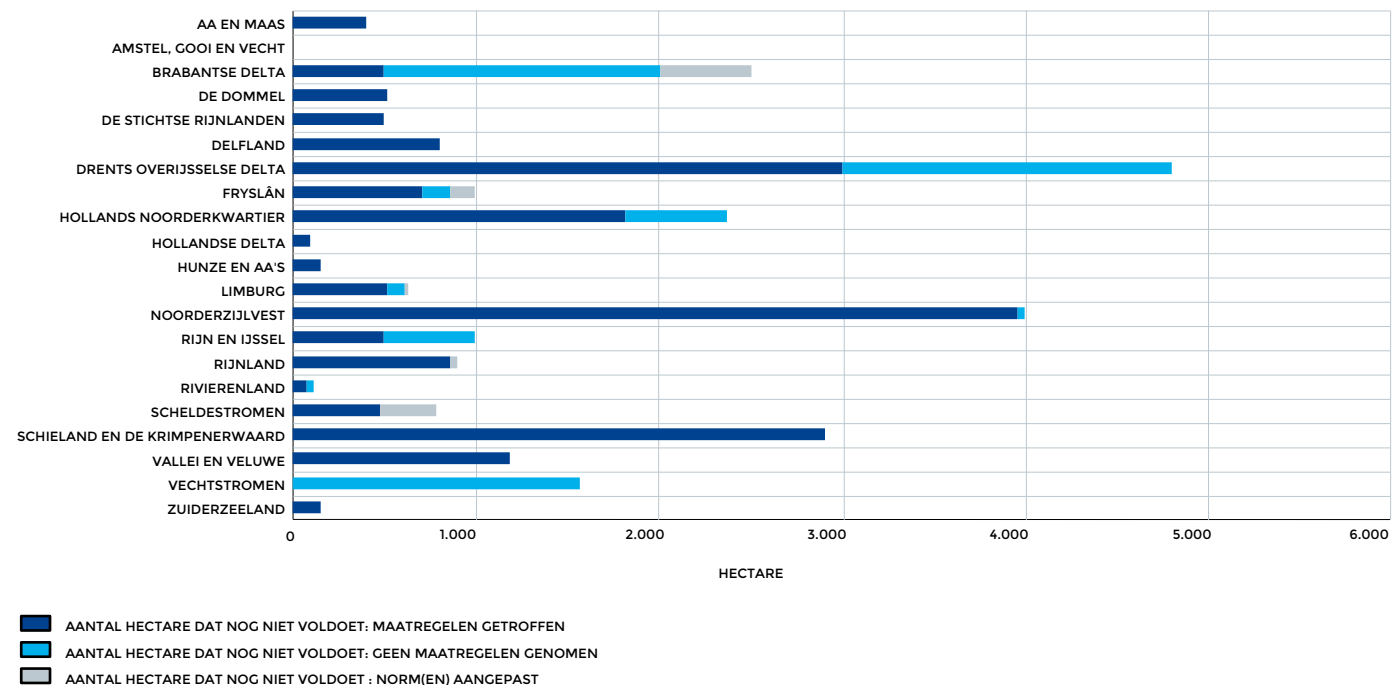
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 2.6: Aantal hectare per waterschap dat nog niet voldoet aan de wateroverlastnormen (totalen), en de manieren waarop hiermee wordt omgegaan (maatregelen getroffen, norm(en) aangepast, geen maatregelen getroffen).

Alhoewel dit een zeer positief resultaat is, moet niet de indruk ontstaan dat het werk van de waterschappen op dit gebied 'klaar' is. Door klimaatverandering zal de wateroverlastopgave naar verwachting weer gaan toenemen; doordat gebieden meer neerslag te verwerken krijgen zal het moeilijk worden om de norm te blijven halen. Daarnaast is op verschillende plekken in Nederland sprake van bodemdaling, waardoor gebieden ook gevoeliger worden voor overstromingen en wateroverlast. De daling gaat langzaam, maar is onomkeerbaar. Volgens het [Planbureau voor de Leefomgeving](#) kan bodemdaling de komende 30 á 40 jaar zo'n €22 miljard aan kosten voor de maatschappij met zich meebrengen.

Wateroverlast voorkomen is dus een blijvende, grote uitdaging. Waterschappen en gemeenten werken hier hard aan; zij voeren bijvoorbeeld [stresstesten](#) uit om goed inzicht te krijgen in de kwetsbaarheid van hun omgeving voor wateroverlast door extreme regenval. In het [Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020](#) hebben de waterschappen met andere overheden afgesproken om de ondergrond op een meer duurzame manier te beheren, en verdere bodemdaling zo veel mogelijk te voorkomen. In het [Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie](#) is daarnaast vastgesteld hoe de gevolgen van klimaatverandering gezamenlijk zoveel mogelijk beperkt kunnen worden.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

Door klimaatverandering neemt zowel de watervraag (bijvoorbeeld voor beregening en koelwater) als het neerslagtekort in de zomer toe. Het neerslagtekort leidt tot een lager waterpeil in rivieren en sloten en tot vermindering van de beschikbare grondwaterhoeveelheid. In tijden van droogte moet dus juist extra water het gebied in worden gelaten, bijvoorbeeld om verzilting tegen te gaan, schade aan de natuur en de teelt van gewassen te voorkomen, of om voldoende waterdiepte voor scheepvaart te hebben.

Van het totale gebied dat in beheer is bij de waterschappen wordt dan ongeveer 50% van water voorzien vanuit de grote rivieren en het IJsselmeer. De totale maximale watervraag kan dan oplopen tot circa 380 m³/s, wat ongeveer de helft is van de afvoer van de Rijn in droge tijden. Als de vraag naar water groter is dan het aanbod van water, is er sprake van watertekort. Landelijk is een [verdringingsreeks](#) afgesproken met de volgorde waarin maatschappelijke behoeften bij de verdeling van het beschikbare water in acht worden genomen. Het komt dan voor dat waterschappen beregeningsverboden uit oppervlaktewater instellen (met name op hoge zandgronden) of extra zoetwater aanvoeren, bijvoorbeeld de zogenaamde Klimaatbestendige Wateraanvoervoorziening (in laag Nederland).

De waterschappen staan – samen met gemeenten en provincies – voor de opgave om de watertekorten voor de korte en de lange termijn (met de blik op 2050) te beheersen. Dit is een afspraak uit [het Deltaprogramma Zoetwater](#) dat vijf nationale doelen voor het zoetwaterbeleid formuleert. Om watertekorten het hoofd te kunnen bieden en om tijdig in te kunnen spelen op de effecten van de klimaatverandering, voeren waterschappen onderzoek uit en worden maatregelen getroffen.

2.4 WATERTOETS

Het is van belang dat waterschappen tijdig worden betrokken bij plannen van andere overheden en projectontwikkelaars met een mogelijke watercomponent en dat de adviezen die zij daarbij geven hun beslag krijgen in de uiteindelijke uitvoering van de plannen. Een belangrijk instrument hierbij is de watertoets, die ervoor moet ervoor zorgen dat bij ruimtelijke plannen en besluiten voldoende rekening wordt gehouden met het belang van water. De waterschappen brengen over alle relevante waterzaken een advies uit aan de plannenmakers. Dit kunnen gemeenten en provincies zijn, maar ook projectontwikkelaars. Op verzoek van de Tweede Kamer geven de waterschappen inzicht in hoe de watertoets in de praktijk functioneert.

Het instrument [watertoets](#) heeft, gezien vanuit het perspectief van de waterschappen, zijn waarde de afgelopen jaren bewezen. Vooral bij het opstellen van bestemmingsplannen en het beoordelen van omgevingsvergunningen werden waterschappen in 2017 geraadpleegd; in totaal respectievelijk 4.910 en 1.105 keer (totaal aantal adviezen per waterschap in figuur 2.7). De grote meerderheid van de waterschappen geeft eind 2017 aan dat ze (grotendeels) op het juiste moment en voldoende worden betrokken bij de vorming van de ruimtelijke plannen. Ook worden de uitgebrachte adviezen in veel gevallen overgenomen. Als het gaat om advies tijdens de uitvoering van de plannen, zijn waterschappen nog in veel mindere mate betrokken, bijvoorbeeld voorafgaand aan het afsluiten van exploitatieovereenkomsten tussen medeoverheden en uitvoerders. Niet alle waterschappen hebben een goed beeld van de mate waarin de adviezen in de praktijk worden opgevolgd. Een totaal overzicht van de stand van zaken is terug te vinden in [WAVES](#).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

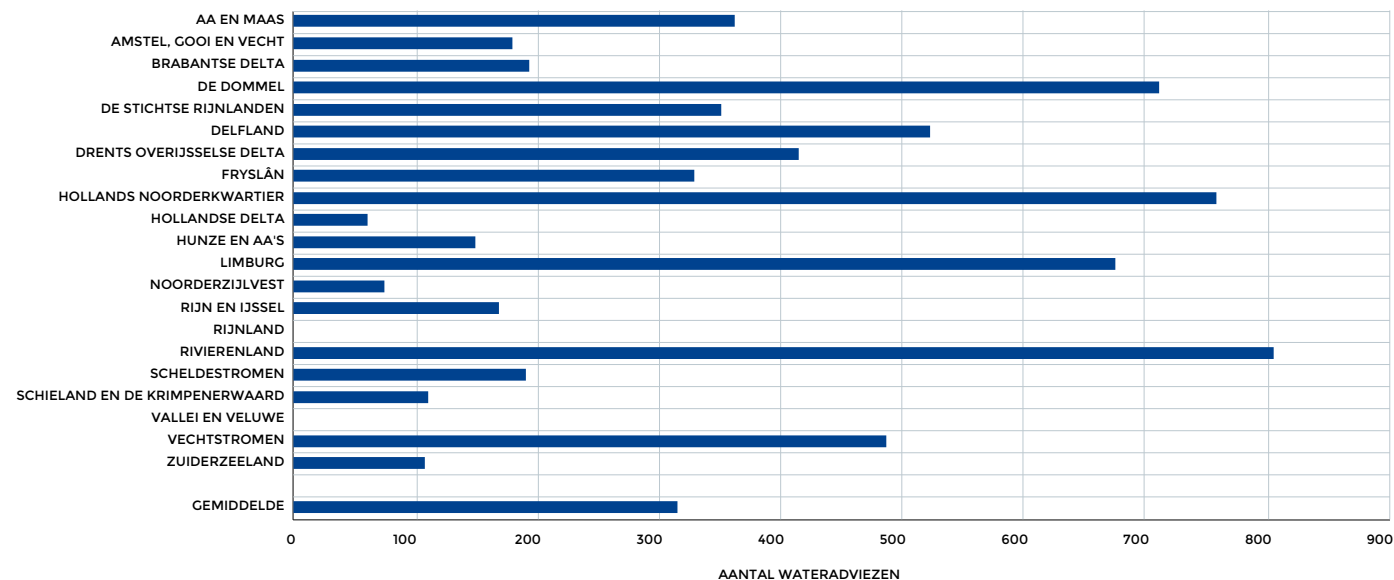
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 2.7: Totaal aantal wateradviezen gegeven door de waterschappen in 2017 (voor zover opgegeven). Aantallen verdeeld naar type advies zijn beschikbaar in WAVES.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

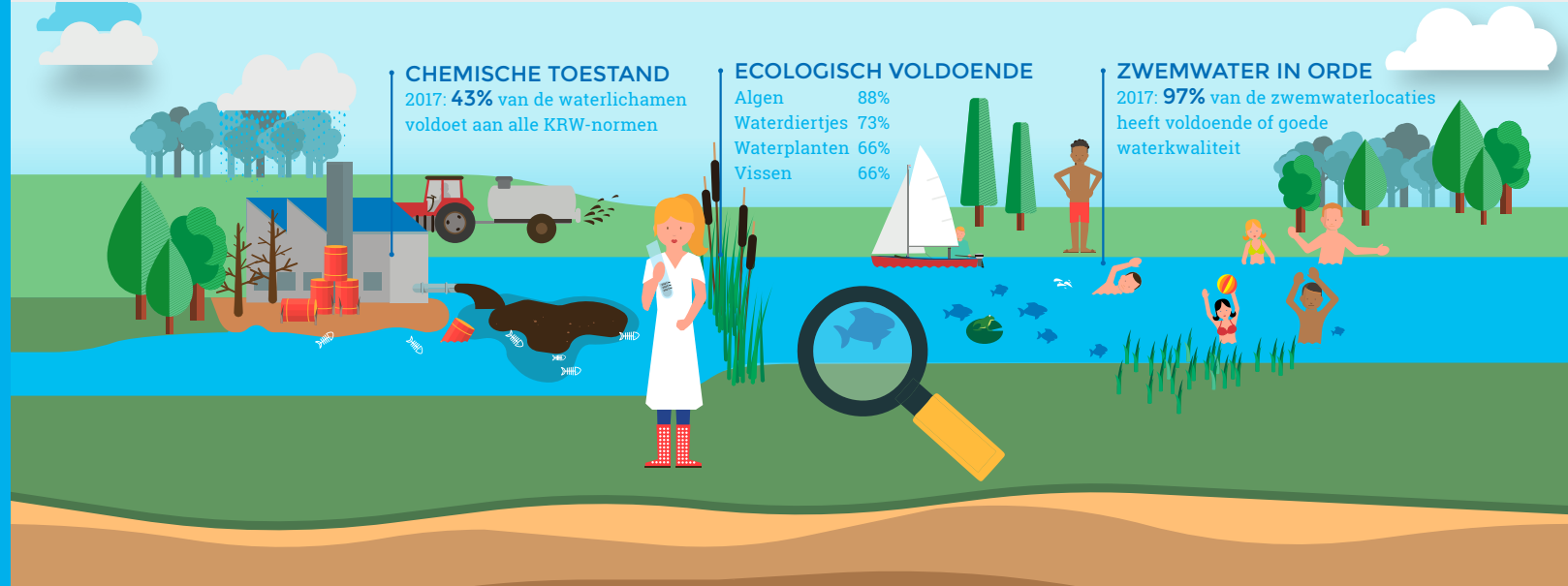
- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

3. SCHOON WATER

Zorgen voor schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater is één van de kerntaken van de waterschappen. Dat betekent goede ecologische en chemische omstandigheden voor planten en dieren in het water, maar ook een optimale waterkwaliteit voor gebruikers van het water, zoals de energie-, transport- en landbouwsectoren, sportvissers, pleziervaarders en zwemmers.

Uit de verschillende rapportages, waaronder die van de [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW), blijkt dat de kwaliteit van het Nederlandse oppervlaktewater nog beter moet. Door de belasting met onder andere gewasbeschermingsmiddelen, mest en nieuwe opkomende (chemische) stoffen is de uitdaging groot om de KRW-doelen die voor 2027 zijn afgesproken te behalen.

In november 2016 werd de intentieverklaring [Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater](#) ondertekend door vele partijen die invloed hebben op de waterkwaliteit: rijksoverheid, waterschappen, drinkwaterbedrijven, provincies, gemeenten, kennisinstututen, natuur-, zorg- en landbouworganisaties, en de industrie. Centraal staat de aanpak van de problematiek van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en opkomende stoffen in water. Daarmee richt de Delta-aanpak zich op alle belangrijke bronnen voor waterverontreiniging: landbouw, lozingen vanuit rioolwaterzuiveringen, stedelijk afvalwater en industrie. Door te kijken wat iedere partij zelf kan bijdragen is een brede intentieverklaring tot stand gekomen, met aandacht voor zowel het voorkomen van de stoffen in het water als het zuiveren van stoffen uit het afvalwater.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 3.1: Overzicht thema Schoon Water.

Hoofdoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater.	Voortgang op doelen Kaderrichtlijn Water	KRW-oordelen kwaliteit oppervlaktewateren (via Waterkwaliteitsportaal)
	Goede zwemwaterkwaliteit	Voldoen aan kwaliteitseisen op officieel aangewezen zwemlocaties
	Bestrijding van invasieve exoten	

In dit hoofdstuk staat een aantal ontwikkelingen rond waterkwaliteit centraal. Allereerst wordt dieper ingegaan op de KRW-doelstellingen en -voortgang. Wat wordt er internationaal gerapporteerd, en welke data is beschikbaar om te vergelijken en van elkaar te leren? Vervolgens komt de kwaliteit van het zwemwater aan bod, en tot slot de bestrijding van invasieve plaagsoorten.

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

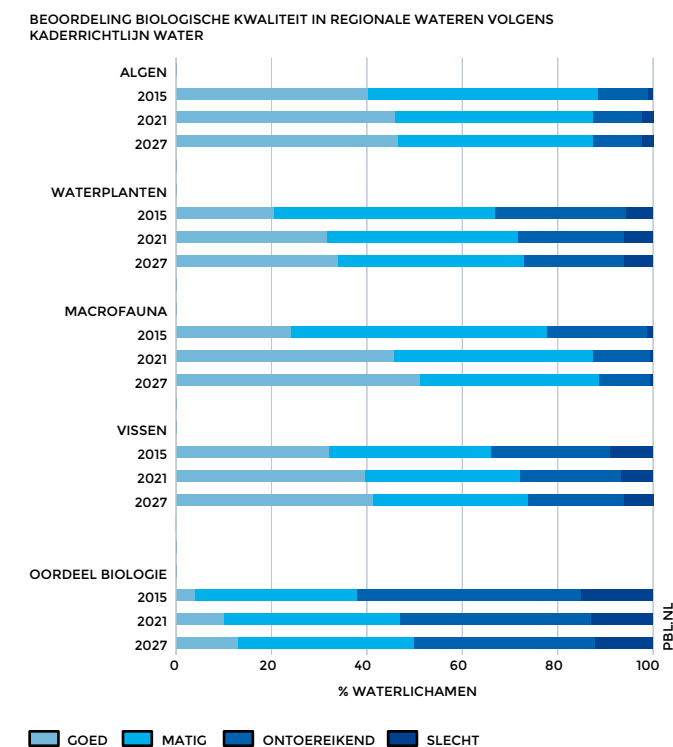
Voor de grotere watersystemen in Nederland schrijft de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor wat de minimale kwaliteitsdoelstellingen zijn. Deze richtlijn is sinds 2000 van kracht in de Europese Unie en bevat afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle lidstaten voldoende schoon en gezond is. De KRW schrijft voor dat een 'goede toestand' moet worden gehaald als het gaat om de kwaliteit van het oppervlaktewater. Dat betekent dat een 'goed ecologisch potentieel' en een 'goede chemische toestand' moeten worden bereikt. Uit de analyses van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) uit 2016 is gebleken dat Nederland de KRW doelen met de huidige inzet en maatregelen niet gaat halen in 2027. Werk aan de winkel dus!

Doelen en maatregelen

Figuur 3.2 (PBL) laat de beoordeling van de ecologische kwaliteit van de gezamenlijke regionale KRW-wateren (in beheer bij waterschappen) in 2015 zien, en de prognose voor de komende jaren. Dit geeft aan dat – met de huidige maatregelen – in 2027 waarschijnlijk maar in 15% van

de regionale wateren alle biologische doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water volledig zullen worden gehaald. Om deze opgave aan te pakken worden twee richtingen uitgewerkt: enerzijds wordt gekeken of de doelen realistisch en haalbaar zijn, anderzijds of maatregelen moeten worden aangevuld of verbeterd.

Figuur 3.2: Biologische kwaliteit van waterlichamen in Nederland, geëxtrapoleerd van 2015 naar 2027. Bron: Deltares; bewerking PBL.

BRON: DELTARES; BEWERKING PBL

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Om te werken aan het behalen van de KRW-doelen zijn per stroomgebied gezamenlijke stroomgebiedswaterbeheerplannen opgesteld, met daarin de beschrijving van de watersystemen, doelen en maatregelen. De eerste zogenaamde stroomgebiedbeheerplannen voor Rijn, Maas, Schelde en Eems zijn in 2009 vastgesteld, met een looptijd van zes jaar. In 2016 zijn deze geactualiseerd.

Naast de stroomgebiedbeheerplannen, zijn maatregelenprogramma's opgesteld. Hierin is op hoofdlijnen te vinden welke maatregelen gedurende een periode van zes jaar worden uitgevoerd. Meer details zijn te vinden in het [Beheer en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren](#) en in de waterbeheerplannen van waterschappen voor de regionale wateren.

De basis voor het bepalen van de toestand en knelpunten alsmede het bedenken van maatregelen ligt bij de beschikbaarheid van goede data. Deze worden (voor de KRW-waterlichamen) door de waterbeheerders verzameld en op gestandaardiseerde wijze aangeleverd aan het [Informatiehuis Water](#). Hier worden jaarlijks zowel de chemie als de biologie getoetst en beoordeeld. De resultaten worden weergegeven in 'factsheets' per waterschap. Zowel de factsheets als alle data over biologie, maatregelen, monitoring en uitzonderingsbepalingen zijn als bronbestanden beschikbaar en openbaar op het [Waterkwaliteitsportaal](#). Hier zijn ook kaarten van de verschillende stroomgebieden beschikbaar waarin de beoordelingen zijn gevisualiseerd. De Europese rapportages over de KRW vinden om de zes jaar plaats (2015, 2021, 2027) waarbij er een tussentijdse 'midterm review' plaatsvindt over de voortgang.

Niet voor niets is besloten om rapportage van deze meetgegevens eens per zes jaar plaats te laten vinden. Over een kortere periode is het lastig om de ontwikkelingen goed te duiden, vanwege wisselende omstandigheden en de periode die maatregelen nodig hebben om effect te boeken. Er is dan ook voor gekozen om verdere duiding van de tussentijdse metingen niet in Waterschapsspiegel op te nemen.

STAPPEN VOORUIT

Samenwerken: afspraken en bouwen aan kennis

De waterschappen werken binnen de [Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater](#) samen met het Rijk, provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven, kennisinstututen, natuur-, zorg- en landbouworganisaties, en de industrie. Die samenwerking is nodig om grote stappen te kunnen maken naar een verbeterde waterkwaliteit. Het uitgangspunt van de Delta-aanpak is dat partijen zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen traject en acties. Gezamenlijk staan de partijen aan de lat voor het geheel. Er is aansluiting tussen de Delta-aanpak Waterkwaliteit, het [Deltaplan Agrarisch Waterbeheer](#) en de [Ketenaanpak Medicijnresten uit oppervlaktewater](#).

Waterbeheerders stellen – met het oog op de Kaderrichtlijn Water – doelen en bijbehorende maatregelen vast voor wateren. Om dat goed te kunnen doen is veel nieuwe kennis nodig. Deze ontwikkelen ze samen, in [STOWA-verband](#). STOWA staat voor 'Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer', en is het kenniscentrum van de Nederlandse waterschappen. De onderzoeken helpen waterbeheerders bij het afleiden, onderbouwen en realiseren van realistische KRW-doelen, en bij het nemen van de juiste maatregelen.

Monitoring van stoffen

De KRW-gegevens die door de waterbeheerders worden verzameld en op gestandaardiseerde wijze aangeleverd aan het Informatiehuis Water, worden op allerlei manieren gebruikt. Zo geeft de [Bestrijdingsmiddelenatlas](#) een landelijk beeld van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater. De atlas maakt gebruik van resultaten van de monitoringslocaties voor de KRW, het Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen (land- en tuinbouw) en meetpunten uit andere monitoringsprogramma's en -projecten.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

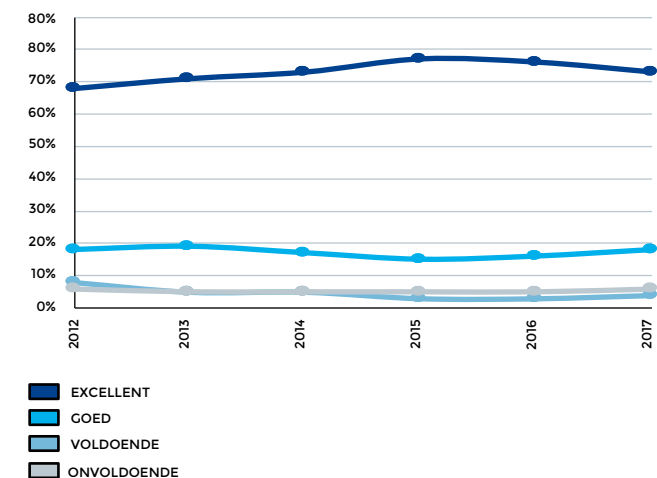
Als het gaat om (chemische) stoffen die de laatste tijd steeds meer in het water voorkomen, zoals geneesmiddelen, microplastics en nanodeeltjes, zijn er toenemende aanwijzingen dat deze problemen kunnen opleveren voor de waterkwaliteit. Dit heeft de afgelopen periode dan ook hoog op de waterschapsagenda gestaan. Zo geven 18 van de 21 waterschappen aan verschillende soorten medicijnresten te monitoren (veelal in pilots en gezamenlijke onderzoeksprogramma's), en ook experimenteerden meerdere waterschappen met monitoring van drugs en microplastics in het water. Hiervoor zijn allerlei innovatieve monitoringstechnieken ontwikkeld en toegepast. Onderwerp van onderzoek is hoe kan worden voorkomen dat dergelijke stoffen in het water terecht komen en hoe ze effectief en efficiënt kunnen worden verwijderd met bestaande en nieuwe methoden. Voor dit laatste worden onder andere methodes als 'passive sampling' en 'bioassays' toegepast. Meer concrete voorbeelden zijn beschikbaar in WAVES.

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

In Nederland waren er in 2017 488 officieel aangewezen zwemplekken in het beheer van de waterschappen. Het badseizoen loopt in Nederland van 1 mei tot 1 oktober. In die periode worden zulke officiële zwemplekken regelmatig onderzocht op verontreinigingen. Alle locaties worden minimaal één keer per maand onderzocht en de locaties die een aanvaardbare of slechte zwemwaterkwaliteit hebben één keer per twee weken. De actuele kwaliteit van zwemwater op verschillende plekken in het land is te vinden op www.zwemwater.nl/.

Van 73% van de aangewezen zwemplekken is de kwaliteit in 2017 beoordeeld als 'excellent' en 18% heeft een 'goede' kwaliteit. Op 6% van deze zwemplekken is het water van 'voldoende' kwaliteit, en op 3% 'onvoldoende'. Figuur 3.3. laat deze resultaten zien in relatie tot de resultaten van afgelopen jaren. Een verminderde waterkwaliteit kan vele oorzaken hebben, waaronder een combinatie van droog, warm en windstil weer (verschuiving: lichte daling van plekken met oordeel 'excellent', lichte stijging van plakken met oordeel 'goed'). Figuur 3.4 laat de beoordeling in 2017 per waterschap zien. In totaal is op 98 locaties in 2017 een waarschuwing voor blauwalg afgegeven. Op 45 locaties is een negatief zwemadvies uitgebracht.

Figuur 3.3: Beoordeling van zwemwaterkwaliteit voor alle officieel aangewezen zwemplekken in Nederland (2012-2017).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

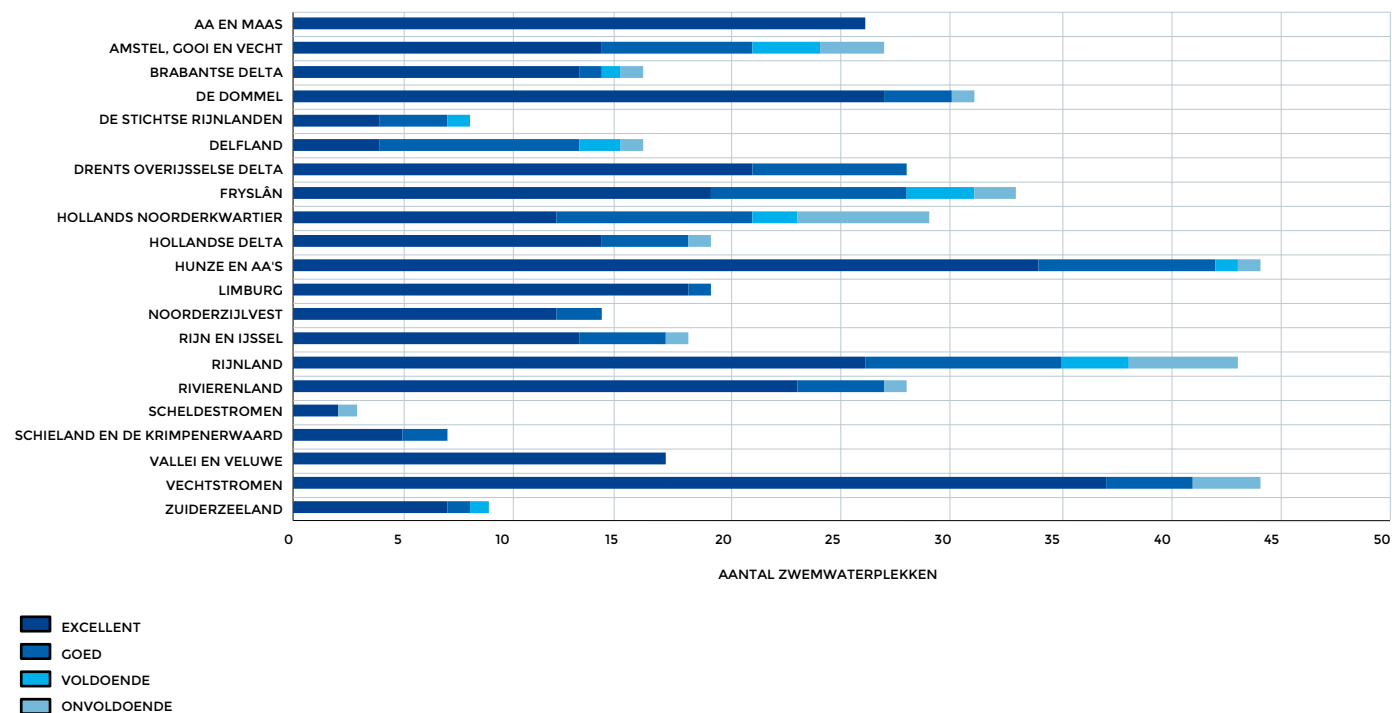
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 3.4: Beoordeling van de zwemwaterkwaliteit op officieel aangewezen zwemplekken in beheer bij de waterschappen.

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

Een onderwerp dat ook blijvend aandacht zal vragen is de bestrijding van zogenaamde invasieve exoten. Dit zijn planten en dieren die hier van origine niet voorkomen en schade aanrichten aan de omgeving, waaronder ook het watersysteem.

In 2016 is de eerste officiële lijst opgesteld met soorten waarvoor in de EU een verbod bestaat op bezit, handel, kweek, transport en import.

In 2017 is deze aangevuld tot 49 soorten. Het gaat bijvoorbeeld om de bever- en muskusrat, maar ook de grote waternevel, smalle waterpest en verschillende soorten Amerikaanse rivierkreeften staan op de lijst. Tabel 3.5 laat zien welke invasieve exotensoorten in 2017 voornamelijk onder de aandacht waren bij de waterschappen. In veel gevallen zijn deze ook door het waterschap (of door een samenwerkende partij) bestreden.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 3.5: Invasieve exoten waar waterschappen maatregelen tegen hebben genomen in 2017.

Cabomba
Grote waternavel
Japanse duizendknoop *
Knolcyperus *
Kroosvaren
Ongelijkbladig vederkruid
Parelvederkruid
Waternaaldkruid *
Wartereunisbloem
Reuzenbereklaauw
Eikenprocessierups *
Verschillende uitheemse typen ganzen
Verschillende rivierkreeften
Quagga mosselen
Muskusrat
Beverrat

* Deze soorten komen niet voor op de Unielijst (EU) van invasieve exoten.

Ook inheemse soorten kunnen voor problemen zorgen, zoals de bever. Steeds vaker graven zij zich een weg door waterkeringen en ontregelen ze het waterpeil met hun bouwwerken. De bever staat juist op de lijst van beschermde soorten en wordt bovendien beschermd door de Wet natuurbescherming. De waterbeheerders werken samen met de Zoogdiervereniging en enkele provincies aan beheersmaatregelen.

In [paragraaf 1.4](#) van deze rapportage zijn de vangsten van muskus- en beverratten in beeld gebracht.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

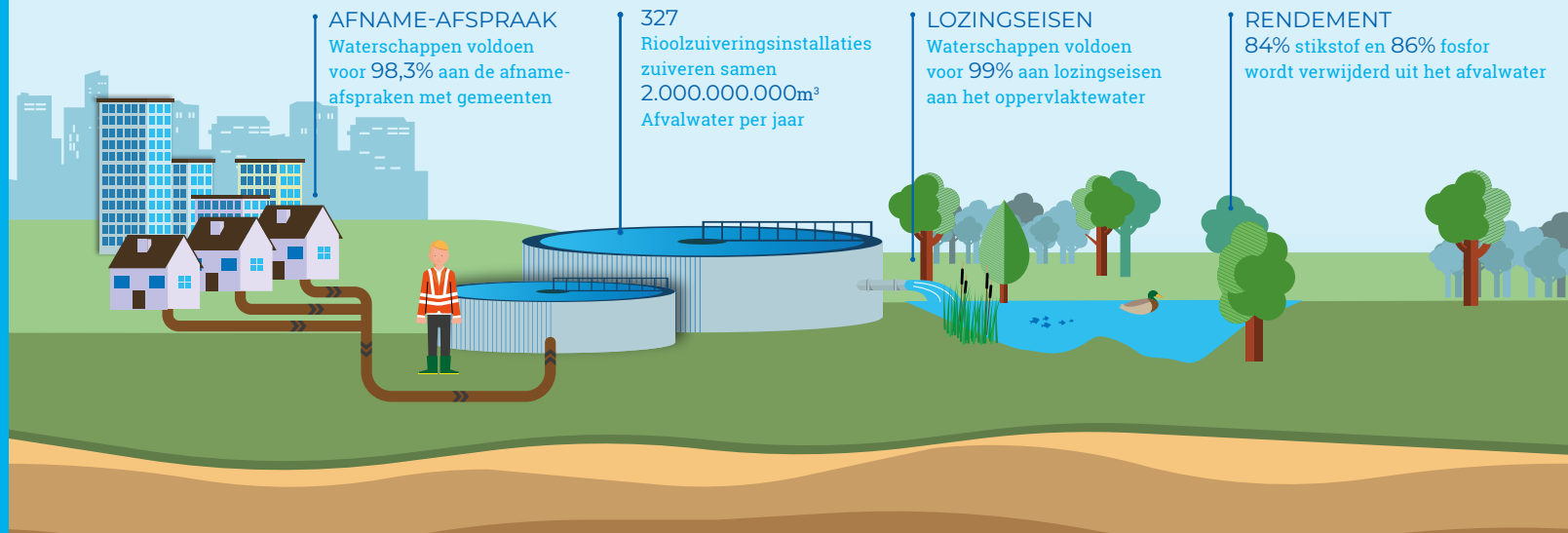
- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

4. ZUIVER AFVALWATER

De waterschappen zuiveren het afvalwater van huishoudens en bedrijfsleven om de kwaliteit van het oppervlaktewater te waarborgen. Dit afvalwater wordt via de riolering van de gemeente ingezameld en getransporteerd naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI), waar het water zodanig wordt gezuiverd dat het kan worden geloosd op het oppervlaktewater.

Het zuiveringsbeheer kent een jarenlange traditie van bedrijfsvergelijkingen. De mate waarin waterschappen voldoen aan afspraken met gemeenten en lozingsvergunningen worden daarin bijgehouden, net als het rendement van de afvalwaterzuiveringen als het gaat om verwijdering van fosfor, stikstof en zuurstofbindende stoffen. Ook in dit hoofdstuk staan deze prestaties centraal. Resultaten uit de meest recente verdiepende Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer staan op www.waterschapsspiegel.nl.

Bij het zuiveren van het afvalwater is er bij de waterschappen steeds meer oog voor de productie van duurzame energie en de terugwinning van waardevolle grondstoffen uit afvalwater. Dit jaar zijn de resultaten op dat gebied voor het eerst in kaart gebracht in Waterschapsspiegel. Dit gebeurt binnen het thema 'Maatschappelijk Verantwoord' in hoofdstuk 5.2.

Dit hoofdstuk gaat achtereenvolgens in op de resultaten van de waterschappen op het gebied van het voldoen aan afname-afpraak tussen gemeentenen waterschappen, naleving van kwaliteitsafspraken, en de verwijdering van fosfor, stikstof en zuurstofbindende stoffen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 4.1: Overzicht thema Zuiver Afvalwater.

Hoofddoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Zuiveren van afvalwater.	Afnemen van afvalwater vanuit het rioleringsstelsel.	Voldoen aan afname-afpraak.
	Goede kwaliteit van effluent uit afvalwaterzuiveringsinstallaties.	Naleven van kwaliteitsafspraken. Verwijderingsrendement (N, P, CZV).

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

In 2017 hebben de waterschappen 26,2 miljoen i.e. (à 150 g TZV) gezuiverd in 327 zuiveringsinstallaties. Daar tegenover staat dat er dat jaar 23 miljoen v.e. in rekening is gebracht bij de inwoners en bedrijven van wie het afvalwater afkomstig is. De resulterende discrepantie is 12%. Uitgedrukt in kubieke meters zuiverden de waterschappen ongeveer 2 miljard m³ afvalwater in hun installaties.

In het kader van de samenwerking in de afvalwaterketen hebben gemeenten en waterschappen afspraken gemaakt over de hoeveelheid afvalwater die wordt aangeboden en verwerkt: de zogeheten afname-afpraak. Gemeenten zorgen voor voldoende capaciteit in het rioolstelsel om het afvalwater van huishoudens en het bedrijfsleven te kunnen inzamelen. Waterschappen hebben de zorg om de met de gemeenten afgesproken hoeveelheid afvalwater te verwerken (af te nemen). Deze afspraken zijn vastgelegd in Afvalwaterakkoorden en/of in de Gemeentelijke Rioleringsplannen. Vanaf 2006 is het voldoen aan de afname-afpraak op landelijk niveau toegenomen vanaf een niveau van iets minder dan 96%, en vanaf 2012 stabiliseerde deze zich met in 2017 een gemiddelde van 98,3%.

Waar waterschappen nog niet (kunnen) voldoen aan de verplichtingen, zijn zij in het algemeen bezig met aanpassingen of uitbreiding van het afvalwatertransportsysteem of RWZI's. Gemeenten onderzoeken daarnaast of de hoeveelheid afvalwater dat via het rioolstelsel wordt ingezameld, kan worden verminderd, bijvoorbeeld door afkoppeling van regenwater. Figuur 4.2 laat in percentages zien in welke mate per waterschap aan de afnameverplichting in 2015 en 2017 werd voldaan.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

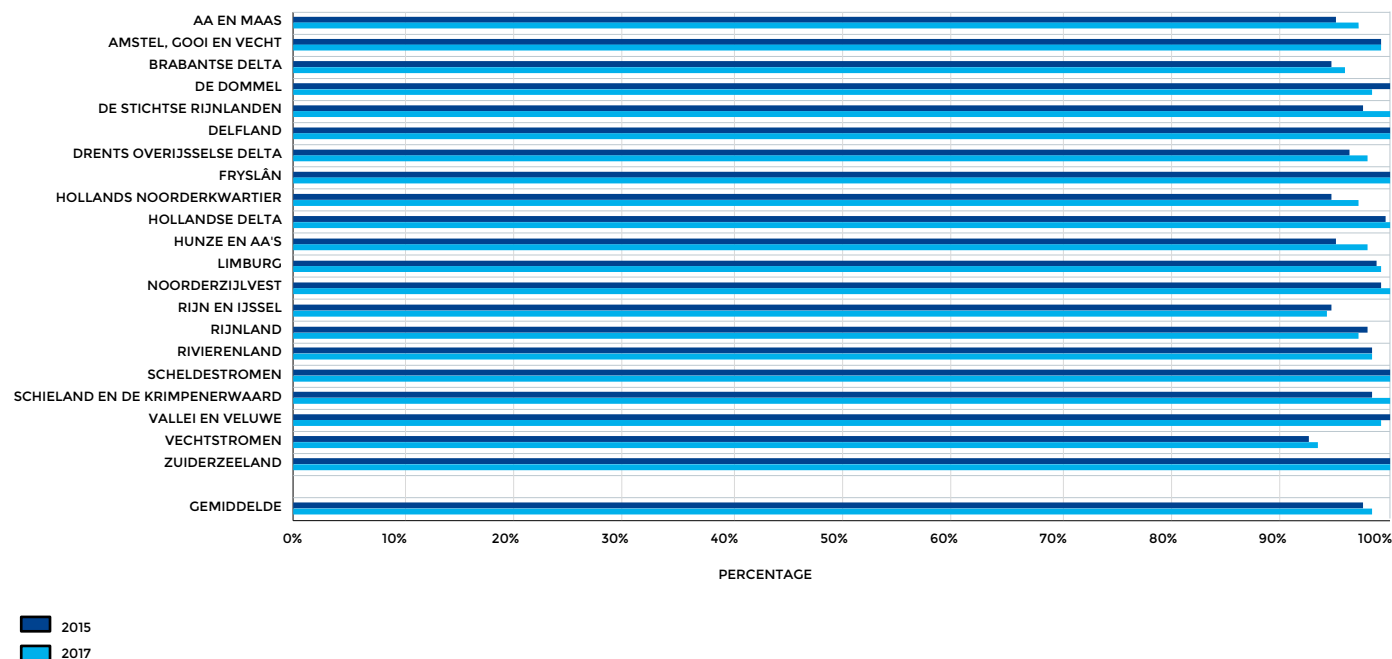
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 4.2: Mate waarin waterschappen voldoen aan de afnameverplichting.

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

Om de kwaliteit van het oppervlaktewater te beschermen, moet een waterzuiveringsinstallatie het afvalwater zodanig zuiveren dat het geloosde watervoldoet aan de kwaliteitseisen die in de vergunning van de installatie zijn vastgelegd. De nutriënten stikstof en fosfor spelen hierbij een belangrijke rol. Om te bepalen of de formele eisen – het jaar rond – worden nageleefd, meten waterschappen intensief de lozingen op het oppervlaktewater.

Dit zogenaamde nalevingspercentage lag de afgelopen jaren al zeer hoog met een gemiddelde voor alle waterschappen van 99,0%. In 2017 blijft dit hoge percentage uit 2015 en voorgaande jaren gehandhaafd. Daar waar sprake is van een overschrijding van de vergunning, heeft dat veelal een incidenteel karakter, bijvoorbeeld als gevolg van een calamiteit of renovatie waardoor de zuivering tijdelijk minder goed functioneert. Als hiervoor wordt gecorrigeerd neemt het nalevingspercentage in 2017 toe van 99,0 naar 99,6%. In figuur 4.3 is het beeld per waterschap weergegeven.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

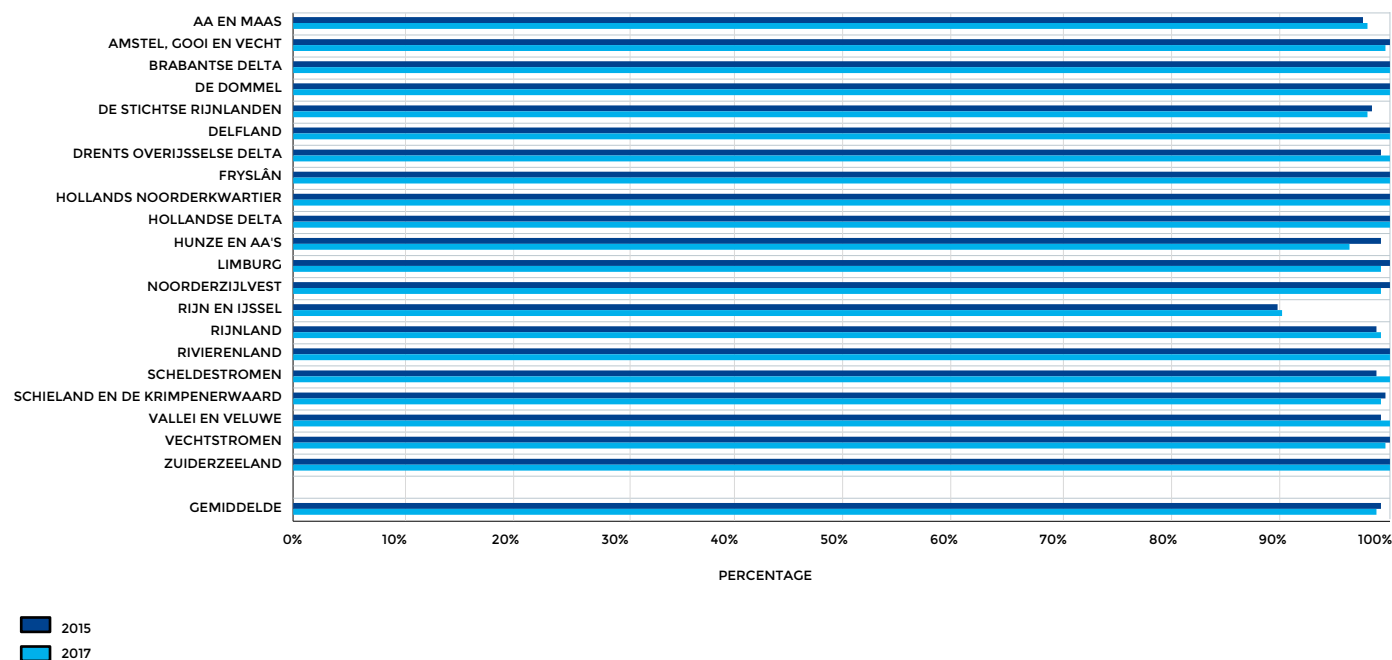
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 4.3: Mate waarin waterschappen de formele lozingeisen naleven (nalevingspercentage).

4.3 VERWIJDERING VAN STIKSTOF, FOSFOR EN ZUURSTOFBINDENDE STOFFEN

De nutriënten stikstof en fosfor zijn stoffen die een sterk negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater. De mate van verwijdering van deze nutriënten is daarmee een belangrijke prestatie-indicator. In het landelijke beeld blijft het gemiddelde verwijderingsrendement voor stikstof nagenoeg gelijk in vergelijking met 2015. Voor fosfor nam dit licht toe, van 85% in 2015 tot 86% in 2017. De figuren 4.4 en 4.5 geven de prestaties per waterschap weer.

Ook de verwijdering van zuurstofbindende stoffen is belangrijk. Het gaat hier om organische verbindingen zoals eiwitten, koolhydraten en vetten, die ervoor zorgen dat er naar verhouding te weinig zuurstof in het water is voor eventuele andere organismen. De indicator die hiervoor wordt gebruikt is het 'verwijderingsrendement chemisch zuurstofverbruik (CZV)', (figuur 4.6).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

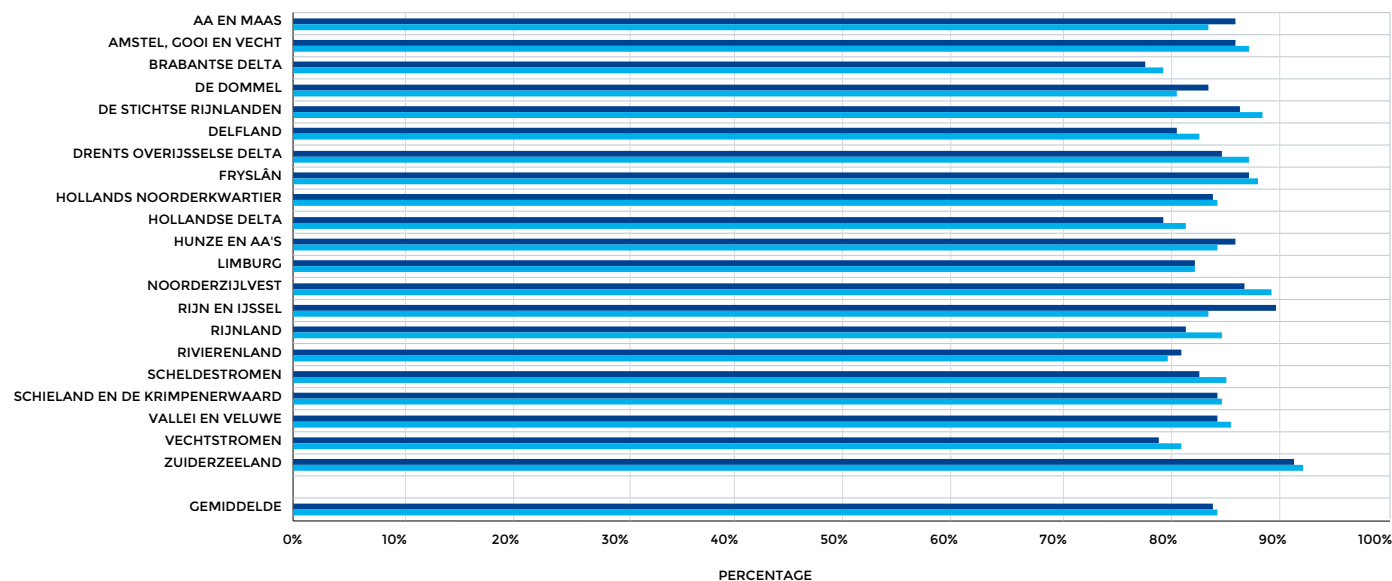
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 4.4: Rendement voor stikstofverwijdering.

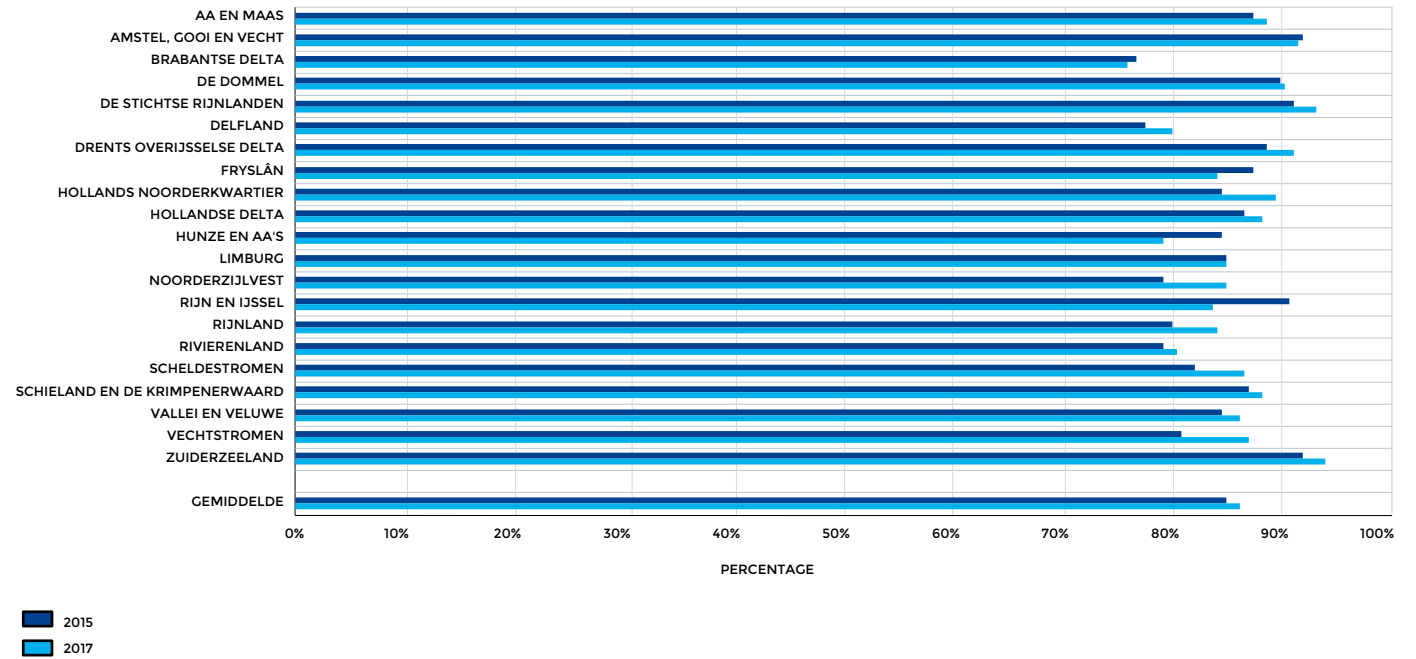

2015
2017

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 4.5: Rendement voor fosforverwijdering.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

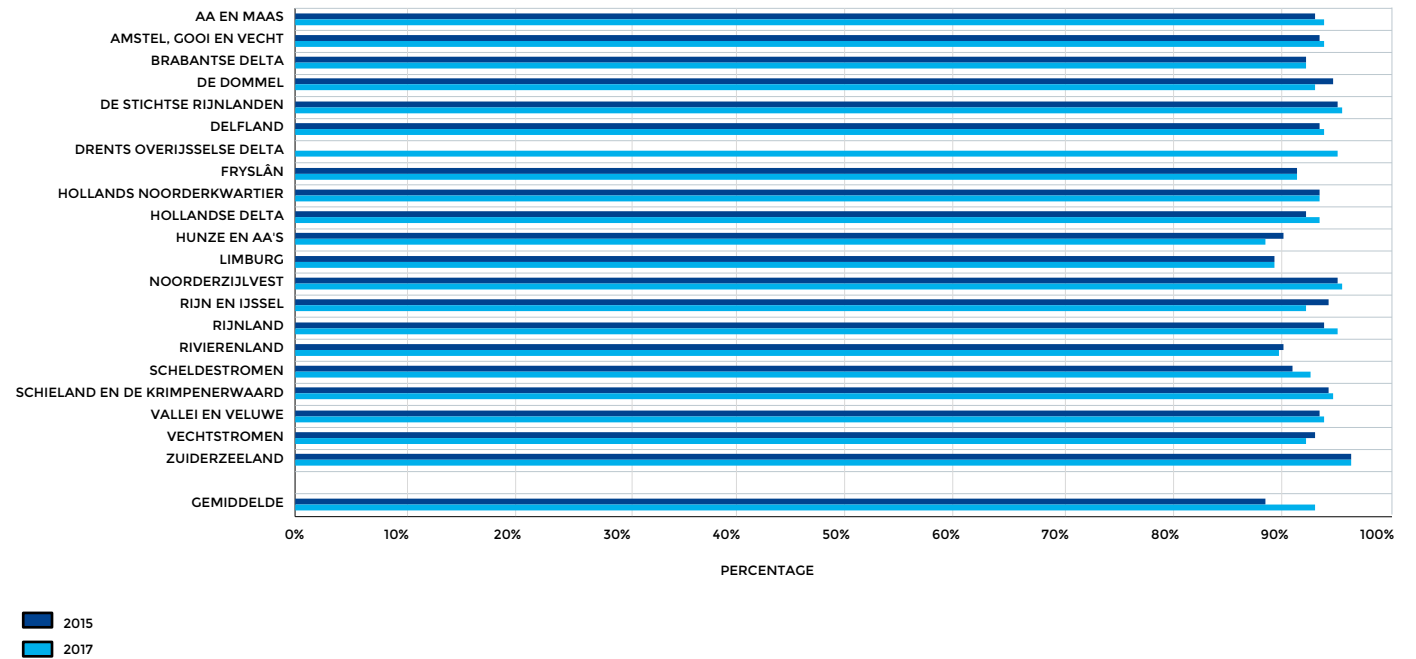
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

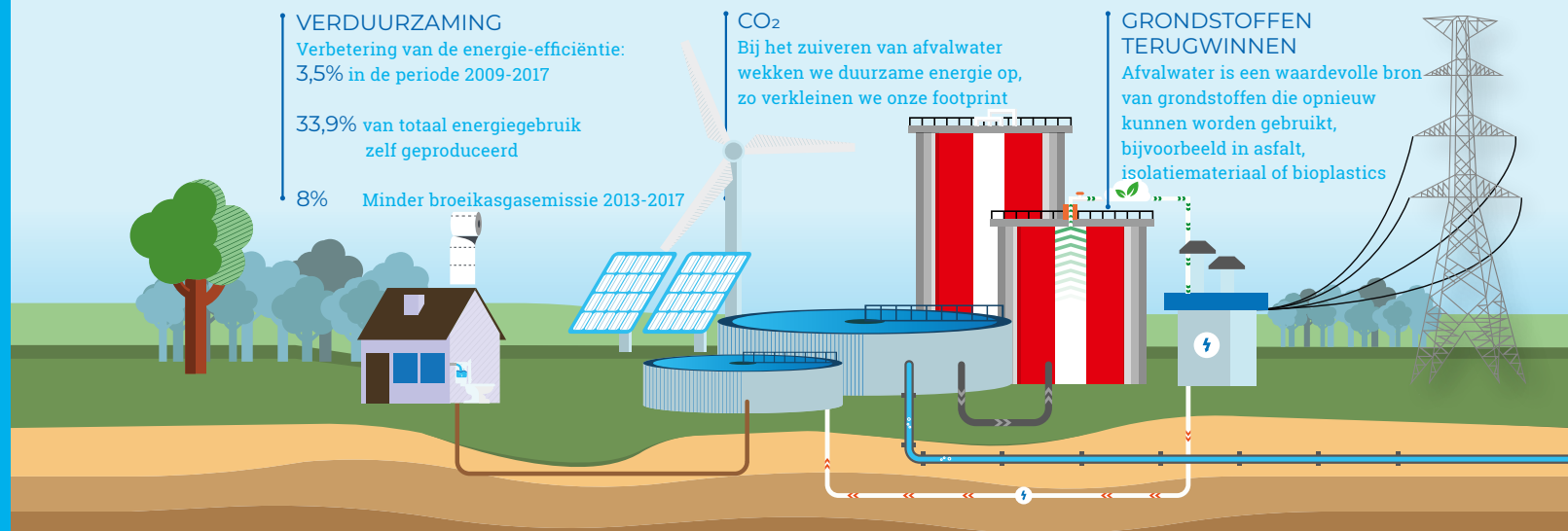
8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 4.6: Rendement voor CZV verwijdering.

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERKORT EN ZOETWATEROORZAKEN
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVIING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERING
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

Maatschappelijk verantwoord is een breed begrip. In deze rapportage staat het voor de wens van waterschappen om verantwoordelijk om willen gaan met mens, milieu en welvaart, in onderlinge balans. Waterschappen werken hard aan het verkleinen van hun voetafdruk op onze aarde, door hun energie-efficiëntie te vergroten, de CO₂-uitstoot te reduceren en grondstoffenkringlopen te sluiten.

Om stappen met het maatschappelijk verantwoord handelen te zetten, hebben de waterschappen gezamenlijke ambities vastgesteld, die mede de basis vormden voor de *investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland'* van de decentrale overheden. Ondertussen ligt er een advies voor een nieuw nationaal *Klimaatakkoord*, met één groot doel: om klimaatverandering tegen te gaan willen we in Nederland in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uitstoten dan we in 1990 deden. Dat is 48,7 megaton (48,7 miljard kilogram) minder broeikasgassen. De waterschappen nemen deel aan de vijf sectortafels die de afspraken maken om de doelen in het akkoord te bereiken.

De waterschappen willen zelf als sector energieneutraal zijn in 2025. Ook werken waterschappen hard aan mogelijkheden om afvalwaterstromen zo veel mogelijk om te zetten in duurzame energie, en waardevolle grondstoffen terug te winnen. Door toepassing van innovatieve technieken kunnen stoffen zoals fosfaat en cellulose uit afvalwater worden teruggewonnen en kan maaiafval worden verwerkt tot bijvoorbeeld papier of composiet.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 5.1: Overzicht thema Maatschappelijk Verantwoord Handelen.

Hoofddoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Maatschappelijk verantwoord handelen, op basis van een goede afweging tussen de belangen van mensen, milieu en welvaart.	Nakomen afspraken Klimaatakkoord (gegevens uit Klimaatmonitor).	Vergroten van de energie-efficiëntie. Duurzame opwekking van energie. Duurzame inkoop van energie.
	Zuiver en slimmer met grondstoffen, producten en diensten omgaan (gegevens uit Klimaatmonitor).	Terugdringen van broeikasgas-emissies. Terugwinning grondstoffen uit afvalwaterzuivering.
	Duurzaamheid als standaardonderdeel/-criterium in de aanpak van waterschapstaken en -activiteiten (gegevens uit Klimaatmonitor).	Mate waarin aspecten van goed publiek opdrachtgeverschap (duurzaam GWW, marktvisie, MVI) zijn ingebed in beleid, processen, projecten en programma's. Voorbeelden van succesvolle innovaties.
	Kennisuitwisseling in internationale samenwerking.	Inzet van kennis en kunde in het buitenland.

Dit hoofdstuk richt zich met name op de rol die waterschappen spelen bij de maatschappelijke uitdagingen rond duurzaamheid: besparen en opwekken van (duurzame) energie, terugdringen van broeikasgasemissies, en het verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen door onder andere het terugwinnen van grondstoffen uit afvalstromen. Daarnaast komt duurzaamheid in de keten aan bod, in de paragrafen over maatschappelijk verantwoord inkopen en verduurzaming van grond-, weg- en waterbouwactiviteiten. Ook internationaal nemen waterschappen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, door hun kennis en vaardigheden te delen met vakgenoten in andere landen. Het laatste deel van dit hoofdstuk geeft meer inzicht in die internationale samenwerking.

5.1. ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

Waterschappen werken hard aan het verkleinen van hun voetafdruk op onze aarde, door de overstap te maken naar hernieuwbare vormen van energie, de uitstoot van broeikasgassen te reduceren en grondstoffenkringlopen te sluiten.

De waterschappen brengen jaarlijks de Klimaatmonitor waterschappen uit. Hierin legt de waterschapssector onder andere verantwoording af over de afspraken die in 2016 in de [Green Deal Energie](#) zijn gemaakt. De onderdelen klimaat, duurzaamheid en energie staan in deze monitor centraal, met als ruggengraat de afspraken in het SER Energieakkoord en de Meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA3). De resultaten vormen een belangrijke bron voor de gegevens die we in deze paragraaf presenteren. Uit de Klimaatmonitor blijkt dat de waterschappen hard op weg zijn de afspraken te realiseren. De belangrijkste resultaten zijn hier samengevat.

ENERGIE-EFFICIËNTIE

Efficiënter omgaan met energie kan op meerdere manieren: door minder energie te verbruiken of door energie zelf (op een duurzame manier) op te wekken. De totale prestatie op deze onderdelen noemen we de energie-efficiëntie. In de periode 2009-2017 is een gemiddelde jaarlijkse verbetering van de energie-efficiëntie gerealiseerd van 3,5% per jaar. Hiervan is 2,0% behaald door energiebesparingen in het proces en de keten. De intensivering van de eigen opwekking bedroeg gemiddeld 1,5% per jaar. Hiermee is in de periode 2009-2017 de energie-efficiëntie in totaal met 31,8% verbeterd. Dit is nog exclusief de intensivering van de inkoop van duurzame energie (gemiddeld 3,5% per jaar). De waterschappen streven naar een toename van de energie-efficiëntie van minimaal 30% in de periode 2005-2020 (gemiddeld 2% per jaar). Dat laatste is nu dus al behaald.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

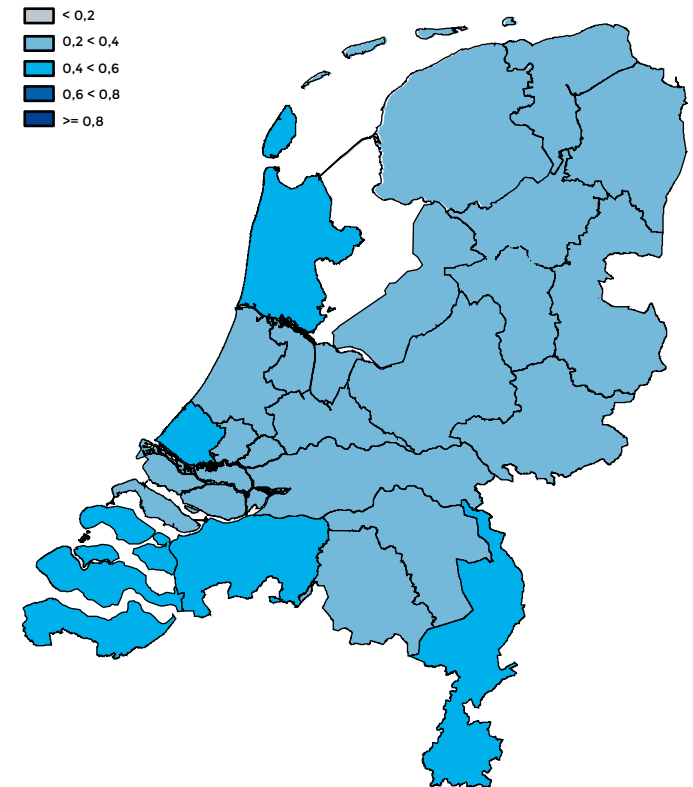
Energieverbruik

Waterschappen verbruiken met name veel energie op de rioolwaterzuiveringen (ongeveer 82%) en voor het watersysteem (15%). Daarnaast wordt 3% van de energie in gebouwen verbruikt. Het grootste deel van het energieverbruik is in de vorm van elektriciteit.

Eén van de manieren om bij te dragen aan het terugdringen van broeikasgasemissies is door energie te besparen, zodat minder elektriciteit geproduceerd hoeft te worden. In de Green Deal Energie is afgesproken om de Meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA3) vanaf 2017 voor de gehele bedrijfsvoering van de waterschappen te laten gelden.

In Figuur 5.2 is het energieverbruik van de waterschappen voor het zuiveringsbeheer en het watersysteembeheer gerelateerd aan het aantal vervuilingseenheden (v.e.) en hectares. Figuur 5.3 laat het energieverbruik voor het watersysteem zien, gerelateerd aan het aantal hectares (totaal en bemalen). Hieruit volgt dat het energieverbruik per v.e. voor het zuiveringsbeheer onderling in Nederland weinig verschilt. Het energieverbruik voor watersystemen kent een veel grotere spreiding. Waterschappen in laag Nederland, waar het water hoger opgepompt moet worden, hebben meer energie nodig om het overtollige water af te voeren.

Figuur 5.2: Energieverbruik (GJ) waterzuiveringen (exclusief transport) per vervuilingseenheid (v.e.) per waterschap voor 2017.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

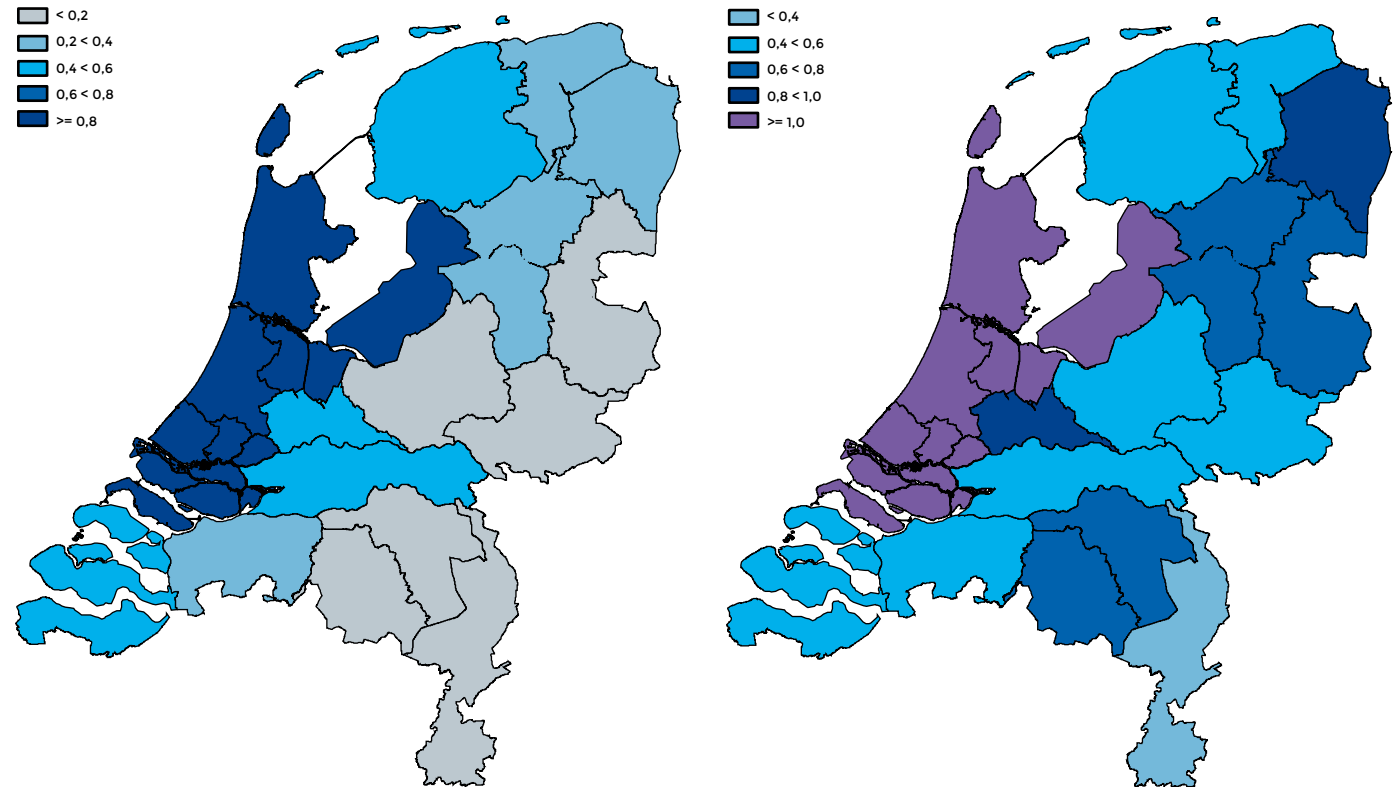
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 5.3: Energieverbruik (GJ) watersysteem per hectare per waterschap voor 2017 (links: berekend voor hele beheergebied, rechts: berekend voor bemalen gebied).

Het totale energieverbruik van de waterschappen bedroeg in 2017 9.506,8 TJ. Dat is 2,3% meer dan het totale verbruik in 2015. Deze stijging is grotendeels te verklaren door de toename van het aantal vervuilingseenheden dat de waterschappen zuiveren. Daarnaast kost de ombouw van rioolwaterzuiveringsinstallaties naar zogenaamde

'energiefabrieken' tijdelijk extra energie waarvan op een later moment wordt geprofitteerd; dit kan dus gezien worden als een investering in zelf opgewekte duurzame energie. Het energieverbruik per waterschap is weergegeven in figuur 5.4.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

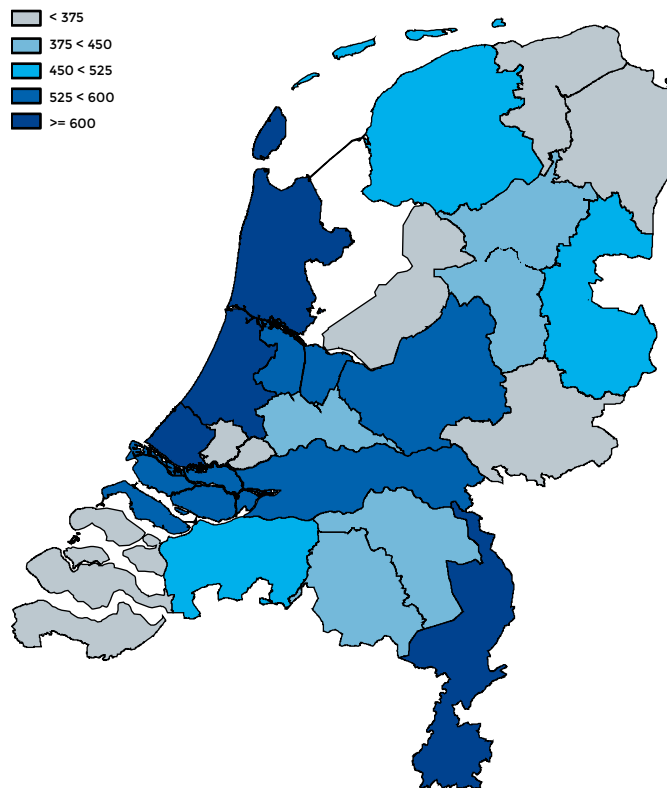
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 5.4: Omvang totaal primair energieverbruik (exclusief transport) in 2017 per waterschap (TJ).

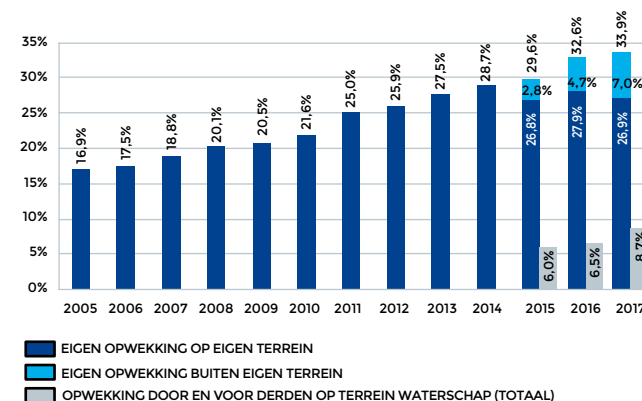
Duurzame opwekking van energie en warmte

De waterschappen hebben ambitieuze doelen gesteld op het gebied van duurzame opwekking van energie, waaronder elektriciteit en warmte. Zij werken lokaal met gemeenten, bedrijven en particulieren samen om kansen te benutten. De waterschappen beschikken over terreinen en objecten, zoals rioolwaterzuiveringen, poldergemalen, dijken, wateroppervlakten en waterbergingsgebieden. Deze kunnen

– naast hun functie voor het waterbeheer – ook worden ingezet voor de opwekking van duurzame energie. Denk aan de toepassing van windenergie, zonne-energie, waterkracht, warmte/koude opslag, blue energy, aquathermie, enzovoorts.

Het aandeel duurzame energieproductie in 2017 bedroeg 33,9% van het totale energieverbruik van de waterschappen. Dit is een stijging van 4,3% ten opzichte van 2015 (2015: 29,7%, 2013: 27,5% en 2011: 25%). De overige energiebehoefte kopen de waterschappen duurzaam in (op sectorniveau 96,4% in 2017, 2015: 96,2%, 2013: 95,2% en 2011: 83,3%). De ontwikkeling van 2005 tot 2017 wordt weergegeven in figuur 5.5.

Figuur 5.5: Aandeel duurzame energie in totale energievoorziening waterschappen (2017).

Vanaf 2013 is het totale energieverbruik van de hele sector volledig verduurzaamd door een combinatie van eigen energieopwekking en duurzaam inkopen van energie (2017: 109%; 2015: 103%, 2013: 99%, 2011: 90%). Sommige waterschappen scoren een percentage duurzame energie dat hoger is dan 100%. Dit komt omdat in die situaties een deel van de opgewekte energie wordt geleverd aan derden of aan het net. Figuur 5.6 laat zien om welke percentages het gaat.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

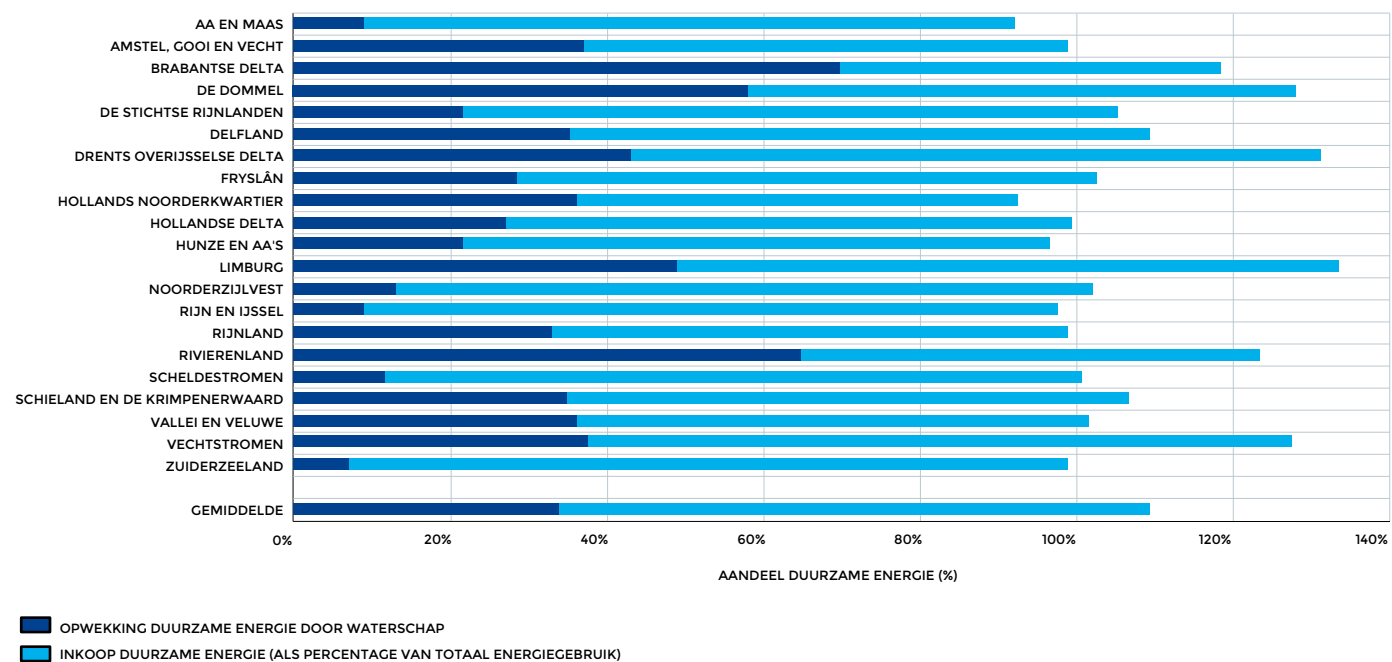
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 5.6: Aandeel duurzame energie in % (2017).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

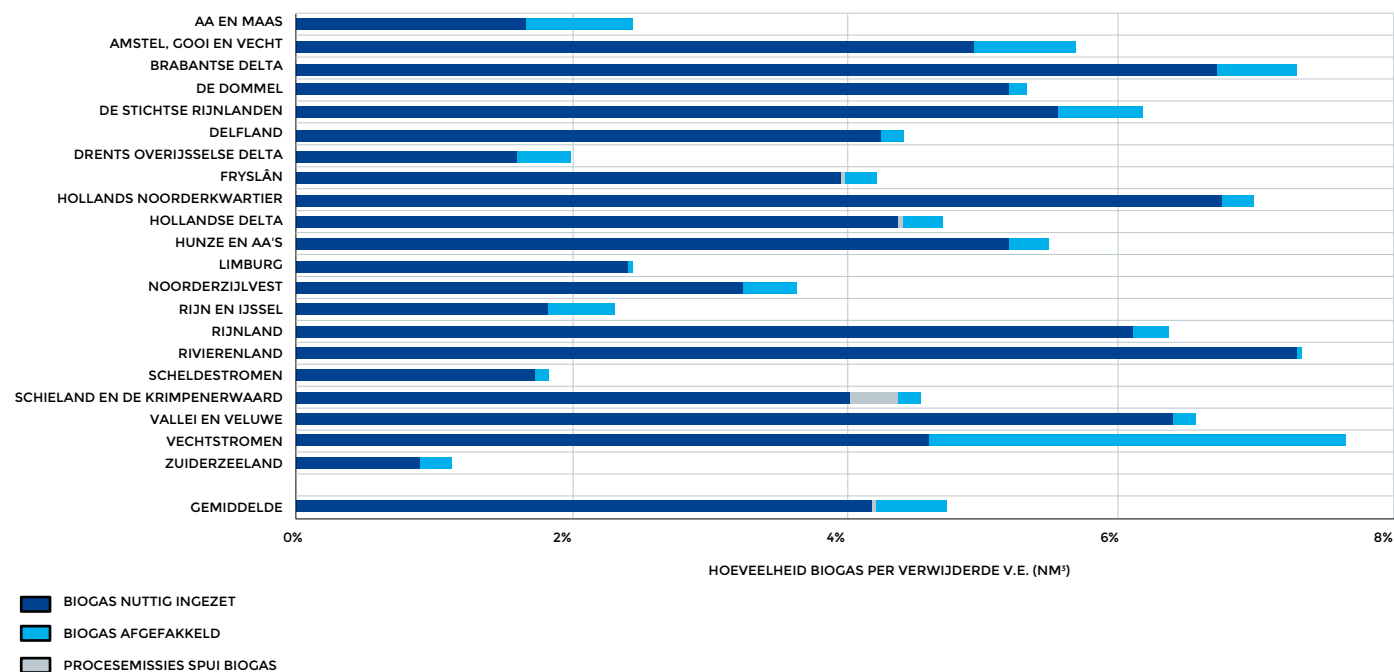
8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Een belangrijke bron van duurzaam opgewekte energie is biogas. Waterschappen winnen biogas uit het afvalwater en zetten dit om in energie. Dit wordt gedaan op 71 installaties, door slib dat ontstaat bij de zuivering van afvalwater te vergisten. In 2017 werd ongeveer 60% van het geproduceerde slib omgezet naar duurzame energie. Op 13 locaties in Nederland is een Energiefabriek gerealiseerd waarbij de hoeveelheid geproduceerde duurzame energie gelijk of groter is dan het eigen verbruik van die locatie. Voor nog eens 12 locaties zijn de voorbereidingen of het onderzoek van start gegaan om een Energiefabriek te realiseren.

Er zijn nog grote verschillen in de mate waarin waterschappen efficiënt gebruik maken van biogas uit het afvalwaterzuiveringsproces (zie figuur 5.7). Dit komt onder andere doordat het winnen en benutten van biogas voor een grote rioolwaterzuiveringsinstallatie rendabeler is dan voor een kleine. Biogasininstallaties vragen grote kapitaal-investeringen, maar de grotere verdienen zich veelal binnen een redelijke termijn terug. Waterschappen met nieuwe of recent gerenoveerde rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn efficiënter dan waterschappen met oudere installaties.

Figuur 5.7: Geproduceerd biogas per vervuilingseenheid (v.e.) en aard gebruik voor alle waterschappen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Terugdringen broeikasgasemissies

De waterschappen krijgen in de praktijk van het waterbeheer steeds vaker te maken met de effecten van klimaatverandering (zeespiegelstijging, toename neerslagextremen en meer watertekorten). Het is dan ook logisch dat de waterschappen willen bijdragen aan het aanpakken van deze problematiek. Onderdeel hiervan is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. Eerdergenoemde initiatieven op het gebied van energiebesparing, vergroenen van de inkoop van elektriciteit en de eigen opwekking van duurzame energie dragen hieraan bij. De totale klimaatvoetafdruk in 2017 van de waterschappen is gelijk aan 392.572 ton CO₂, (2015: 366.617 ton, 2013: 426.086 ton CO₂). De stijging ten opzichte van 2015 komt voornamelijk door de toegenomen hoeveelheid behandeld afvalwater. In de periode 2013-2017 is de voetafdruk netto met 8% afgenomen, wat overeenkomt met de voetafdruk van 4189 huishoudens.

Met de vergroening van elektriciteitsinkoop en de stijging in de biogasproductie was in 2015 al een CO₂-reductie bereikt die gelijk is aan de (totale) algemene opgave om in de periode 1990-2020 30% van de emissies van broeikasgas te reduceren. Historische gegevens ontbreken om de reductie ten opzichte van 1990 vast te stellen. Om die reden is besloten de pragmatische doelstelling van een reductie van 200 kton CO₂-equivalenten aan te houden, en deze enkel te relateren aan de CO₂-voetafdruk (exclusief de diffuse emissies van methaan en lachgas). In 2017 is met de inkoop van groene stroom en de productie van biogas 241 kton CO₂-uitstoot vermeden. De pragmatische doelstelling is hiermee ruimschoots behaald.

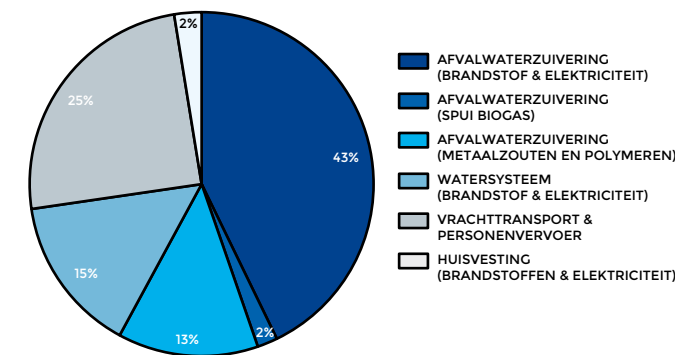
Uit figuur 5.8 blijkt dat afvalwaterzuivering met 43% (exclusief inzet van metaalzouten en polymeren) de grootste bijdrage aan de broeikasgasemissie van de waterschappen levert (2015: 45%, 2013: 49%). Dat komt vooral doordat hiervoor veel energie nodig is.

De afname van de emissies ten opzichte van 2013 heeft – naast 0,4% lager elektriciteitsverbruik – te maken met het feit dat 100% van de elektriciteit duurzaam is ingekocht, en vanaf 2013 emissiefactoren zijn

gebruikt gespecificeerd naar de wijze van opwekking. Het gebruik van hulpstoffen bij het zuiveringsproces als metaalzouten en polymeren (2017: 13%, 2013: 13%) en transport (2017: 25%, 2013: 17%) is een andere bron van de broeikasgasemissies. Van transport wordt 20% van de emissie veroorzaakt door het uitbesteed vervoer van zuiveringslib.

In deze Klimaatvoetafdruk zijn de diffuse emissies van lachgas en methaan nog niet opgenomen. Reden hiervoor is dat er een discussie gaande is ten aanzien van de representativiteit van de modellen voor de berekening van de emissie van lachgas en methaan. Deze emissies uit methaan en lachgas zijn wel als aparte post gerapporteerd in de Klimaatmonitor Waterschappen verslagjaar 2017. De berekening van het CBS (op basis van het IPCC klimaatmodel) is dat deze emissies circa 220 kton CO₂ waren in 2016. Ten opzichte van de klimaatvoetafdruk van alle waterschappen van 392 kton CO₂ is dit dus een behoorlijke uitstoot.

Figuur 5.8: Verdeling broeikasgasemissies.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

Door onder meer een groeiende wereldbevolking en een aarde die uitgeput raakt, moeten we efficiënter met onze grondstoffen omgaan. Een circulair Nederland in 2050 is dan ook de ambitie die het kabinet heeft neergezet in het Rijksbrede programma [Nederland Circulair in 2050](#). De ambitie is door de waterschappen en meer dan 350 andere ondertekenaars onderschreven in het Grondstoffenakkoord. Het merendeel van de waterschappen heeft een eigen ambitie vastgelegd, die is gericht op circulaire economie.

De afgelopen periode zijn vooral de afvalwaterstromen onderzocht als een bron van duurzame energie en waardevolle grondstoffen. De focus ligt op terugwinning van fosfor, cellulose, bioplastics, ALE (een op alginaat lijkende stof) en biomassa, maar ook zand, vet, CO₂ en water (voor andere doeleinden dan peilbeheer of irrigatie). Hiertoe zijn de waterschappen, samen met de Unie van Waterschappen en STOWA, verenigd in de [Energie- en Grondstoffenfabriek](#). Binnen deze netwerkorganisatie staat innovatie centraal, om de transitie te bewerkstelligen van afvalwaterzuivering naar hergebruik van energie en grondstoffen uit afvalwater. Ieder waterschap maakt – afhankelijk van de omstandigheden (samenstelling afvalwater, zuiveringsstappen, etcetera) – eigen keuzes als het gaat om welke grondstoffen terug te winnen en op welke manier. De ambities van de sector zijn groot, en de eerste resultaten die verder reiken dan pilotprojecten zijn de laatste jaren dan ook zichtbaar geworden.

Fosfor wordt met het binnenkomende afvalwater aangevoerd en wordt voor een deel vastgelegd in het slib. Dit fosfor kan worden teruggewonnen na vergisting van het slib als een deel van het fosfor weer vrijkomt, of uit de as die overblijft als het slib is verbrand. In 2017 werd bij vijf waterschappen fosfor teruggewonnen in de vorm van struviet; de totale geproduceerde hoeveelheid betrof 440 ton. Dat is nu nog een bescheiden deel van het totale potentieel, maar de verwachting is dat deze hoeveelheid in de toekomst (2019/2020) gaat toenemen als fosfor uit as van het slib van tien waterschappen wordt teruggewonnen.

Cellulose kan worden teruggewonnen met een zeefinstallatie, waarmee het binnenkomende afvalwater of het slib uit de zuivering wordt gezeefd. Anno 2017 gebeurt dat bij drie waterschappen. Gezamenlijk produceerden deze waterschappen afgerond 1.500 ton cellulose.

De productie van biopolymeren zoals ALE of de bouwstenen voor bioplastics bevindt zich nog in de innovatiefase. In deze fase wordt door de waterschappen samengewerkt met het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Dezelfde samenwerking wordt door de waterschappen ingezet om het aandeel duurzame energie en de hoeveelheid teruggewonnen grondstoffen uit afvalwater te verhogen.

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

De laatste jaren is steeds meer aandacht gekomen voor duurzaamheid en circulariteit binnen de gehele keten. Maatschappelijk verantwoord inkopen zorgt er bijvoorbeeld voor dat de markt voor duurzame producten daadwerkelijk groter wordt. Waterschappen houden bij inkoop en aanbestedingstrajecten (jaarlijks kopen zij voor meer dan €2 miljard in) steeds meer rekening met duurzaamheidsaspecten. Dat doen ze door bijvoorbeeld circulair, biobased, innovatiegericht en/of milieuvriendelijk in te kopen.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN

De waterschappen ondertekenden in 2016 – samen met een groot aantal mede-overheden – het [Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen \(MVI\)](#) met daarin de gezamenlijke ambities en afspraken op het gebied van MVI. In Deze ambities gaan verder dan het toepassen van minimumeisen en daarmee vervangt het manifest eerdere afspraken zoals het 100% duurzaam inkopen. Volgens het Manifest MVI bepalen overheden zelf hun doelstellingen op basis van hun eigen ambities. Dit heeft ook geleid tot een nieuwe meetmethode in de uitdraag om te bepalen of de waterschappen maatschappelijk verantwoord inkopen; deze zal zich de komende jaren verder ontwikkelen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Voor de aanbesteding van werken boven de €150.000 en diensten boven de €50.000 geldt dat de grote meerderheid van de waterschappen duurzaamheid meeneemt als selectie- en gunningscriterium, zo blijkt uit de inventarisatie in [Vensters voor Bedrijfsvoering](#):

- 18 van de 20 waterschappen die meedoen aan Vensters geven aan in 2017 duurzaamheidseisen gesteld te hebben aan organisaties (9 deden dat bij de meerderheid van alle aanbestedingen);
- allemaal stelden zij minimumeisen voor duurzaamheid aan producten en diensten (12 deden dat bij de meerderheid van alle aanbestedingen);
- 19 van de 20 namen duurzaamheid daadwerkelijk op als gunningscriterium (8 deden dat bij de meerderheid van alle aanbestedingen).

De criteria die waterschappen hiervoor ontwikkelen vertegenwoordigen allerlei aspecten van duurzaamheid, met oog voor zowel mens, milieu als welvaart. Voorbeelden zijn: minimale verstoring van flora en fauna, hergebruik van materialen, minimale transportafstanden, vermeden CO₂-uitstoot, energiezuinig bouwen, veiligheid op de bouwplaats, social return en betrokkenheid van de lokale middenstand.

Vooraf in de inkoop en aanbesteding bij grote infrastructurele projecten kan veel duurzaamheidswinst worden behaald, vanwege de grote hoeveelheden materialen en machines die daarvoor worden ingezet. Om het belang hiervan extra te onderstrepen ondertekenden de waterschappen in 2017 de [Green Deal Duurzaam GWW 2.0](#) (DGWW 2.0). Daarmee sluiten zij zich aan bij de ambitie dat duurzaamheid in 2020 een vanzelfsprekend en integraal onderdeel is binnen alle Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) programma's en projecten. Dat vraagt om een goede balans tussen mens, milieu en maatschappij.

Zowel in het MVI als in de DGWW 2.0 is afgesproken dat ondertekenaars een actieplan formuleren. De waterschappen werkten in 2017 al actief aan de implementatie van het MVI en de DGWW 2.0 door zo'n actieplan op te stellen. Het merendeel van de waterschappen heeft gekozen voor gecombineerde actieplannen voor de invulling van het MVI en de DGWW 2.0.

PROFESSIELE OPDRACHTGEVERSCHAAP

Vroegtijdige bewuste keuzes bij de aanleg en realisatie van infrastructurele projectendragen ook bij aandeduurzaamheidsdoelstellingen van waterschappen. Goed opdrachtgeverschap is daarmee een andere pijler als het gaat om duurzaamheid in de keten. De waterschappen willen voor de markt een integere, betrouwbare, transparante, zakelijke en daarmee een professionele opdrachtgever zijn, met aandacht voor duurzaamheid in projecten en programma's.

Belangrijke samenwerkingspartners van de waterschappen hierin zijn de vele marktpartijen die als opdrachtnemer betrokken zijn bij waterschapsprojecten. In 2016 werkten de waterschappen daarom – samen met een vertegenwoordiging van opdrachtnemers – aan een vervolg van de [marktvisie](#) uit 2014. Dit vervolg dient om praktische implementatie van de visie gemakkelijker te maken en te versnellen. Drie bouwstenen staan centraal:

1. maximale maatschappelijke waarde
 2. de mens staat centraal
 3. een gezonde bouwkolom
- De resultaten van de toepassing van deze bouwstenen worden [inmiddels zichtbaar in projecten](#).

In veel projecten wordt door de waterschappen actief en bewust gewerkt aan de in de marktvisie opgenomen bouwstenen voor professioneel opdrachtgeverschap. Figuur 5.9 laat dit zien.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

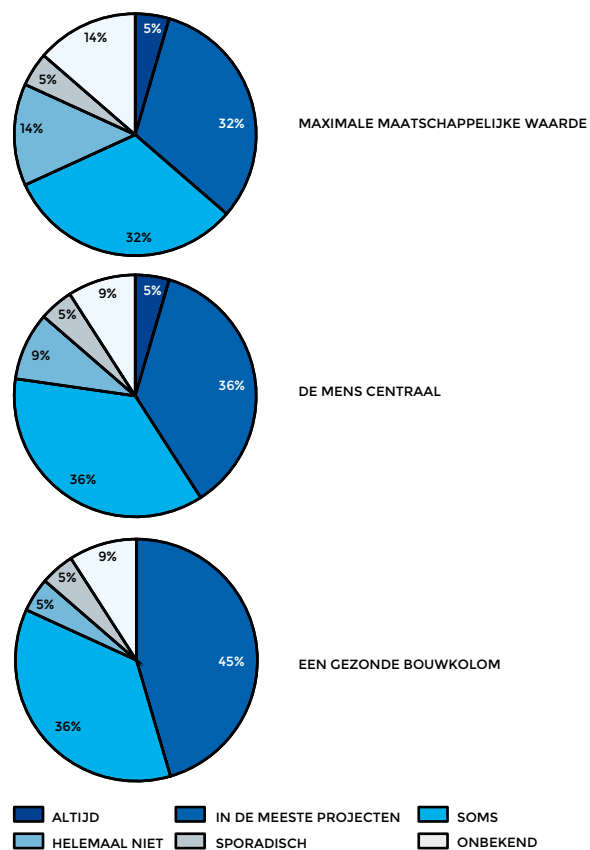
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 5.9: De mate waarin waterschappen de bouwstenen uit de marktvisie toepassen in projecten. Het aandeel van de cirkel geeft het aandeel van waterschappen aan; de kleuren staan voor de mate waarin de bouwsteen wordt toegepast door dat aandeel van waterschappen.

Innovatie

Modern en duurzaam waterbeheer vraagt om vernieuwing en kennisontwikkeling. Nieuwe beheerconcepten en technologieën zijn nodig om tegen aanvaardbare kosten en op duurzame wijze invulling te geven aan watertaken op het gebied van veiligheid, droge voeten en voldoende en schoon water.

Een overzicht van inspirerende projecten bij waterschappen is beschikbaar in [WAVES](#).

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

Vanuit de hele wereld is er veel belangstelling voor de kennis en ervaring van de Nederlandse waterschappen. De waterschappen werken over de grens om hulp te bieden aan andere landen die waterproblemen hebben en om export van Nederlandse handel te bevorderen. Daarnaast is het werk over de grens goed voor de eigen organisatie. Medewerkers doen in het buitenland nieuwe kennis op, leren op een andere manier samen te werken en versnellen vaak hun persoonlijke ontwikkeling. Tot slot draagt het samenwerken bij aan een sterke positie van de waterschappen in Nederland; omdat landen, ministeries, bedrijven en andere partijen de meerwaarde van waterschappen inzien voor projecten over de grens. De waterschappen geven met het actief internationaal uitdragen van kennis en ervaring op klimaatgebied pro-actief invulling aan afspraken die in het Klimaatakkoord zullen worden vastgelegd.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Dutch Water Authorities

Onder de gezamenlijke vlag [Dutch Water Authorities](#) (DWA) zijn de Nederlandse waterschappen sinds 2014 internationaal actief. DWA is het merk en het loket waarmee de waterschappen zich in het buitenland presenteren. Vragen om assistentie, advies en samenwerking van waar dan ook ter wereld worden gecoördineerd door de DWA en uitgezet bij de waterschappen. Waterschappen werken gezamenlijk aan [internationale projecten](#) in diverse landen om het regionale watermanagement op een hoger niveau te brengen. In 2017 onder andere in Burkina Faso, Columbia, Ethiopië, Indonesië, Kenia, Mali, Mozambique, Nicaragua, Roemenië, Vietnam en Zuid-Afrika. Op de volgende pagina is een overzicht van landen waar waterschappen actief zijn weergegeven.

Op één uitzondering na hebben alle waterschappen inmiddels een specifiek internationaal beleid, waarin meestal de gezamenlijke DWA visie is verankerd. Gemiddeld is een waterschap bij vier projecten/programma's betrokken, maar er zijn veel verschillen tussen de waterschappen. Naast kosten voor specifieke projecten hebben waterschappen gemiddeld een budget van circa €14.000,- en inzet van 0,63 fte beschikbaar (algemeen/coördinerend) voor internationale activiteiten (ga naar [WAVES](#) voor de overzichten per waterschap). De daadwerkelijke ureninzet in projecten wordt voor een deel vanuit subsidiebronnen gedekt. Bijvoorbeeld door subsidiëring vanuit de Europese Unie of door bijdragen van de Nederlandse Waterschapsbank. Ook wordt door sommige betrokken medewerkers eigen tijd of een bijdrage vanuit het individueel keuze budget ingezet (in het kader van persoonlijke ontwikkeling en/of vrijwillige activiteiten).

Blue Deal

In 2017 werkten alle waterschappen samen met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat aan het opzetten van één groot gezamenlijk programma: de [Blue Deal](#). Dit programma heeft één duidelijk doel: 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water helpen. De waterschappen stellen zich daarbij op als partner die helpt bij het zoeken naar oplossingen. Er wordt wederzijds geleerd, waardoor ook de Nederlandse waterbeheerders zelf hun werk blijven verbeteren. De Blue Deal draagt bij aan het behalen van de Sustainable Development Goals en de Internationale Water Ambitie. Het programma loopt tot en met 2030.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

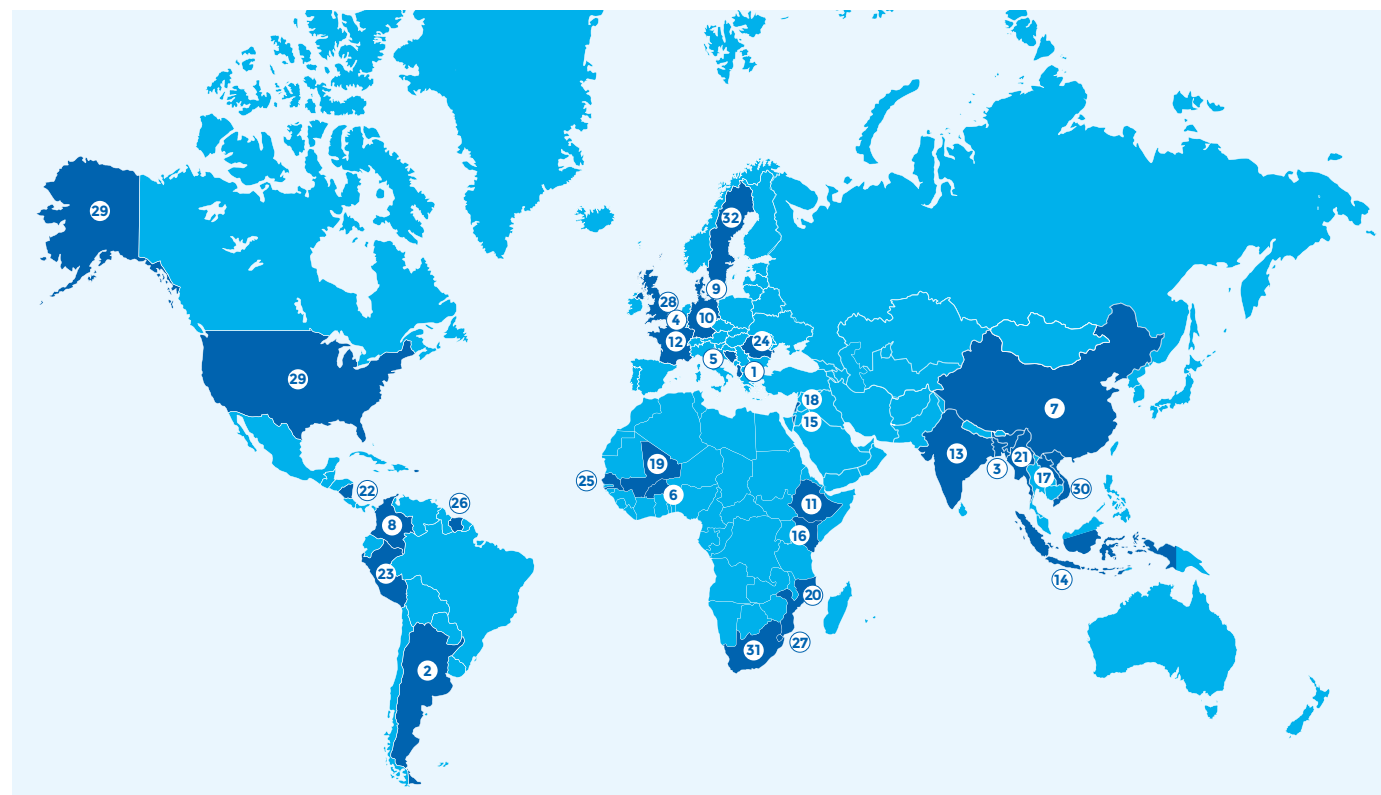
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

INTERNATIONALE SAMENWERKING IN 2017

1 Albanië	6 Burkina Faso	12 Frankrijk	18 Libanon	24 Roemenië	29 Verenigde Staten
2 Argentinië	7 China	13 India	19 Mali	25 Senegal	30 Vietnam
3 Bangladesh	8 Colombia	14 Indonesië	20 Mozambique	26 Suriname	31 Zuid-Afrika
4 België	9 Denemarken	15 Israël	21 Myanmar	27 Swaziland	32 Zweden
5 Bosnië en Herzegovina	10 Duitsland	16 Kenia	22 Nicaragua	28 Verenigd Koninkrijk	
	11 Ethiopië	17 Laos	23 Peru		

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERKORT EN ZOETWATERVERZORGING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVIING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

VERGUNNINGEN
15.134 aanvragen behandeld
89% binnen termijn afgehandeld

**INSPECTIE EN
HANDHAVING**
afspraken en vergunningen
werden in 87,3% van de gevallen
spontaan nageleefd

De naleving bij hercontrole
was 98,1%

DIGITALE VOLWASSENHEID
Met 89% digitale volwassenheid scoren
de waterschappen het hoogst van alle
overheden

6. DIENSTVERLENING

Waterschappen zijn dienstverleners aan de samenleving. Zij beheren het watersysteem voor alle belanghebbenden in hun gebied, zoals inwoners, recreanten, bedrijven en andere organisaties. Rond het uitvoeren van de kerntaken vindt veel interactie met de omgeving plaats, denk bijvoorbeeld aan klachten, meldingen of bezwaren uit de omgeving, vergunningverlening, inspectiebezoeken of werkzaamheden.

Dienstverlening van overheidsorganisaties krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht. Inwoners en andere belanghebbenden hebben steeds meer middelen tot hun beschikking om zich te informeren en zo een mening te vormen over het werk van onder andere het waterschap. Daarnaast hebben we in Nederland steeds vaker last van hele natte of juiste hele droge periodes, waarin extra aandacht voor de waterschapstaken is, en waterschappen soms maatregelen moeten treffen die consequenties hebben voor verschillende partijen. Zulke omstandigheden maken dat de eisen aan de dienstverlening van waterschappen hoger worden. Zeker in een tijd waar men 24 uur per dag en 7 dagen per week contact kan zoeken via verschillende kanalen.

Het is een uitdaging om te weten in welke mate de waterschappen voldoen aan de eisen en wensen die de omgeving heeft ten aanzien van onze dienstverlening. In 2015 hebben waterschappen als startpunt hiervoor een gezamenlijke [visie op dienstverlening](#) geformuleerd. Met als belangrijkste pijlers:

- Het waterschap stelt zich open op;
- Het waterschap zoekt actief de samenwerking op;
- Medewerkers hebben een servicegerichte houding;
- Het waterschap heeft zijn eigen informatiehuishouding op orde.

Alle waterschapstaken zijn diensten aan de samenleving. Waterschappen werken aan het steeds slimmer inrichten van hun dienstverlening, samen met de omgeving waarvan ze deel uitmaken. Dit willen ze tijdig doen en met aandacht voor de kwaliteit. Dit hoofdstuk gaat dieper in op inzicht in de waardering van de omgeving, tijdigheid van de individuele dienstverlening (worden zaken binnen de termijn afgehandeld?), en kwaliteit van de individuele dienstverlening (worden zaken goed afgehandeld?).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVERZORGING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 6.1: Overzicht thema Dienstverlening.

Hoofddoelen	Subdoelen	Succesfactoren
De waterschappen zijn onderdeel van de samenleving en verlenen de diensten die daarvoor nodig zijn tijdig, tegen verwachte kwaliteit, in verbinding met de omgeving.	Waardering van klanten.	Algemene klanttevredenheid. Tevredenheid over klantprocessen. Publieke opinie.
	Tijdige dienstverlening.	Vergunningaanvragen, klachten en bezwaren binnen de gestelde termijn afgehandeld. Het waterschap voldoet aan de servicenormen.
	Dienstverlening tegen verwachte kwaliteit.	Digitale dienstverlening. Nalevingspercentage verleende vergunningen.

LEERKRING KLANT

In 2016 en 2017 organiseerden de waterschappen een leerkring om 'best practices' rond het thema dienstverlening uit te wisselen. De waterschappen kwamen samen om op verschillende manieren hun dienstverlening, de kwaliteit daarvan en de inzet daarop te verkennen. Deelnemers leerden veel van elkaar en van verschillende gastsprekers, en deden inspiratie op tijdens bedrijfsbezoeken bij elkaar of bij mede-dienstverleners, zoals bij Schiphol. Een terugblik op deze bijeenkomsten is na afloop van de leerkring gepubliceerd op www.waterschapsspiegel.nl.

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

Waterschappen hebben om allerlei redenen contact met mensen die wonen, werken of recreëren in hun beheergebied. Inwoners en bedrijven vragen watervergunningen aan, het waterschap kondigt werkzaamheden aan, iedereen mag bezwaar aantekenen tegen plannen van het waterschap, belanghebbenden worden uitgenodigd mee te denken over wateroplossingen, en ga zo maar door. Iedereen is uiteindelijk klant van het waterschap. In hoeverre en op welke manier brengen waterschappen de algemene tevredenheid van hun klanten ten aanzien van hun dienstverlening in kaart? En weten waterschappen welk beeld van hen bestaat onder inwoners van hun beheergebied?

ALGEMENE KLANTTEVREDENHEID EN PUBIEKE OPINIE

Klanttevredenheid geeft aan in hoeverre een klant te spreken is over het waterschap. Hierbij kunnen zaken als snelheid van afhandelen, vriendelijkheid van het personeel en het adequaat reageren op problemen een belangrijke rol spelen. De meeste waterschappen doen onderzoek naar de tevredenheid van hun omgeving ten aanzien van de uitvoering van hun kerntaken, de algemene reputatie van de organisatie of de algemene communicatiebehoefte van belanghebbenden. Ieder waterschap doet dat op zijn eigen manier.

Waterschappen deden deze klantonderzoeken de afgelopen jaren op verschillende manieren. Via enquêtes onder alle inwoners, via focusgroepen, door externe audits, via telefonische interviews, met een klantpanel, door (sentiment-)analyses van berichten op sociale media en in het nieuws, of middels een standaard klanttevredenheidsmonitor. De meeste waterschappen doen dit periodiek; ieder jaar of eens per twee, drie of vier jaar. Ze drukken de resultaten uit in een klanttevredenheidscijfer of gebruiken de resultaten om aandachtspunten in hun dienstverlening te identificeren en te verbeteren. Enkel kennen een continu proces van meten en verbeteren.

In dit soort onderzoeken hanteren de waterschappen een grote variatie aan samenstelling van vragen. Sommige vragen zijn meer gericht op de publieke opinie over het waterschap, waar andere meer gaan over de algemene klanttevredenheid over de diensten van het waterschap. Is men bekend met de taken van het waterschap? Hoe positief of negatief is het beeld dat men van het waterschap heeft? Hoe waarschijnlijk is het dat men positief over het waterschap spreekt met anderen? Naast deze algemene beelden vraagt een aantal waterschappen ook om de organisatie te beoordelen op eigenschappen zoals deskundigheid, betrouwbaarheid, klantgerichtheid, eerlijkheid en openheid. En in welke mate zou het waterschap aandacht moeten hebben voor duurzaamheid en innovatie? Of ziet men kansen voor het waterschap waar die nog niet worden gegrepen? Wat betreft de communicatiebehoefte willen verschillende waterschappen graag weten in welke waterthema's men vooral is geïnteresseerd, op welke momenten en manieren men graag contact met het waterschap zou hebben, hoe eerdere communicatie wordt

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

beoordeeld, en of men ook verdergaande betrokkenheid zou wensen bij het werk en de besluitvorming van het waterschap.

Ten slotte zijn er ook enkele waterschappen die geen algemene klanttevredenheid meten en/of geen onderzoek doen naar de publieke opinie. Een totaaloverzicht is beschikbaar in [WAVES](#).

TEVREDENHEID OVER SPECIFIEKE PROCESSEN

Naast de algemene klanttevredenheid meten waterschappen ook de tevredenheid van de klant over specifieke interacties. Denk daarbij aan interactieve (ontwerp)trajecten met de omgeving, afhandeling van klachten en meldingen, vergunningverlening, en heffing en invordering van de waterschapsbelastingen. De waterschappen hanteren hierbij onder andere verschillende meet- en beoordelingsmethoden, momenten, frequenties en definities bij hun metingen.

Ongeveer de helft van de waterschappen meet expliciet de tevredenheid over verschillende specifieke processen. Bijvoorbeeld de tevredenheid over deelname aan omgevingsprocessen waarin allerlei belanghebbenden nauw bij waterprojecten zijn betrokken. Veelal gebeurt dit gedurende de projecten, door het projectteam zelf, zodat de terugkoppeling direct gebruikt kan worden om het proces te verbeteren. Ook voor contacten rond klachtafhandeling en vergunningverlening is specifieke aandacht, meestal door middel van een korte enquête die naar aanleiding van een contact wordt toegestuurd. Gevraagd wordt onder andere naar een beoordeling van het contact met de medewerker (vriendelijkheid, deskundigheid, behulpzaamheid) en het verloop van het proces (bereikbaarheid, snelheid, aantal benodigde contactmomenten, nakomen van afspraken). De tevredenheid rond het proces van belastingheffing is bij de meeste waterschappen in beeld. Voor de 19 waterschappen die dit hebben uitbesteed wordt dit meestal gedaan door de belastingorganisatie.

Omdat het meten van de tevredenheid over klantprocessen grote diversiteit kent onder de waterschappen, is een onderlinge vergelijking op basis van die data momenteel niet valide.

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

Al geruime tijd meten en monitoren de waterschappen de tijdigheid van de dienstverlening. Ze doen dit omdat er op sommige vormen van dienstverlening een wettelijke termijn van afhandeling van toepassing is, of omdat zij willen weten in welke mate ze zich aan de gezamenlijk afgesproken of eigen servicenormen houden. De tijdigheid van een aantal processen die een wettelijke afhandelingstermijn kennen, wordt hierna vergeleken. Het gaat dan om de tijdigheid van vergunningverlening, klachtafhandeling en bezwaarafhandeling. Ook is een vergelijking van de servicenormen opgenomen.

DE WATERVERGUNNING

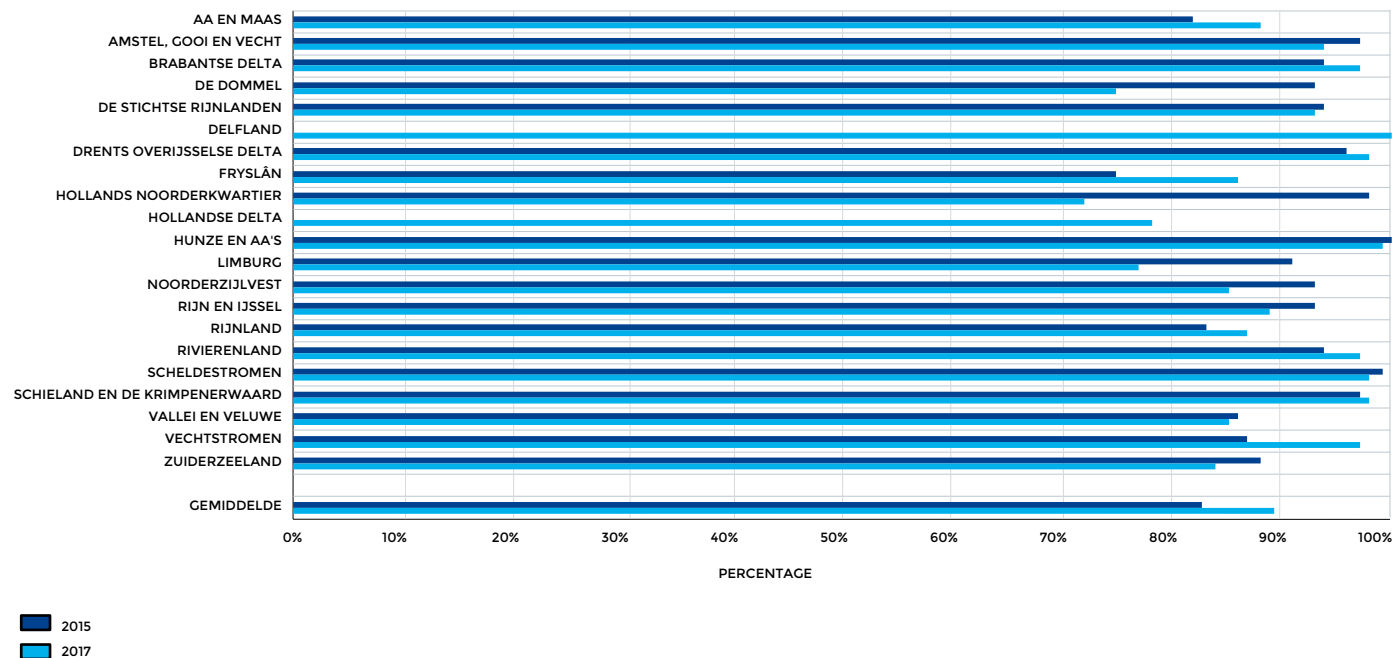
Voor handelingen in het watersysteem die niet onder algemene regels van het waterschap vallen, is een watervergunning nodig. Denk hierbij aan het lozen van afvalwater op oppervlaktewater, het onttrekken van grondwater of het bouwen van een steiger. In de watervergunning worden voorschriften gesteld om het watersysteem te beschermen. In circa 80% van de gevallen is sprake van een zogenaamde enkelvoudige Waterwetvergunning. Dit betekent dat er weinig gezamenlijke belangen zijn met bijvoorbeeld andere waterbeheerders of domeinen zoals milieu, natuur en/of ruimtelijke ordening buiten de Waterwet. Een vergunning kan via het [OmgevingsLoket Online](#) (OLO) of via andere kanalen worden ingediend. Tabel 6.3 laat per waterschap zien in welke mate vergunningaanvragen via het OLO worden ingediend.

In totaal hebben de waterschappen in 2017 [15.134 vergunningaanvragen](#) in het kader van de Waterwet en de keur ontvangen. Figuur 6.2 geeft aan welk percentage hiervan binnen de geldende termijn is afgehandeld. Gemiddeld werd 89% van de vergunningen tijdig afgedaan. Dit is 3% lager dan in 2015. De oorzaak hiervan is wellicht de groei van het aantal ingediende vergunningaanvragen: in 2017 zijn 17% meer aanvragen gedaan dan in 2015. Een verklaring voor deze toename is nog niet beschikbaar.

- VOORWOORD
- DOEL EN INLEIDING
- 1. WATERVEILIGHEID
 - 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
 - 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
 - 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
 - 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN
- 2. VOLDOENDE WATER
 - 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
 - 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
 - 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
 - 2.4 WATERTOETS
- 3. SCHOON WATER
 - 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
 - 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
 - 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN
- 4. ZUIVER AFVALWATER
 - 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
 - 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
 - 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT
- 5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN
 - 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
 - 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
 - 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
 - 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN
- 6. DIENSTVERLENING
 - 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
 - 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
 - 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING
- 7. INZICHT IN FINANCIËN
 - 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
 - 7.2 FINANCIËLE POSITIE
 - 7.3 LASTENONTWIKKELING
 - 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 6.2: Aandeel vergunningaanvragen (Waterwet en keur) dat tijdig is afgehandeld.¹

¹ Voor waterschap Aa en Maas geldt dat deze registratie t/m 27 november 2017 is, toen zij zijn overgestapt naar een nieuw systeem.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 6.3: Het percentage vergunningaanvragen dat in 2017 via het OmgevingsLoket Online (OLO) is ingediend.

Waterschap	Percentage vergunningen via OLO
Aa en Maas	niet bekend
Amstel, Gooi en Vecht	78,6
Brabantse Delta	10,7
De Dommel	64,6
De Stichtse Rijnlanden	21,4
Delfland	niet bekend
Drents Overijsselse Delta	48,3
Fryslân	58,4
Hollands Noorderkwartier	60,9
Hollandse Delta	67,8
Hunze en Aa's	39,7
Limburg	58,7
Noorderzijvest	99,3
Rijn en IJssel	66,9
Rijnland	niet bekend
Rivierenland	90,0
Scheldestromen	34,8
Schieland en de Krimpenerwaard	50,8
Vallei en Veluwe	niet bekend
Vechtstromen	niet bekend
Zuiderzeeland	71,6
gemiddeld	57,6

KLACHTEN EN BEZWAREN

Wie vindt dat een waterschap onjuist of onzorgvuldig heeft gehandeld, kan een klacht indienen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een te hoog of te laag waterpeil of schade door bijvoorbeeld baggeren. Mensen kunnen ook contact opnemen als zij iets merken in hun omgeving waarvan zij denken dat het relevant is voor het waterschap (bijvoorbeeld de aanwezigheid van blauwalgen, dode vissen of afval in het water). Dit wordt in de regel gezien als een melding. Waterschappen bepalen zelf wanneer zij een reactie als 'klacht' registreren. De meeste waterschappen hanteren verschillende termijnen voor het afhandelen van verschillende soorten klachten en meldingen. Het aantal klachten of meldingen zegt niet per se iets over de prestaties van het waterschap. Het kan ook een signaal zijn dat men het waterschap goed weet te vinden. Het is daarbij wel belangrijk dat waterschappen alert reageren op klachten en meldingen.

Tussen de waterschappen zijn grote verschillen in de definitie van 'klachten' en de wijze van registreren. De [20 waterschappen met gegevens over geregistreerde klachten](#) hebben deze in 2017 gemiddeld in 80% van de gevallen binnen de gestelde termijn afgehandeld. Van de 12 waterschappen die onderscheid maken tussen diverse soorten klachten is het gemiddelde afhandelperscentage in tabel 6.4 opgenomen.

Tabel 6.4: Afhandeling van verschillende typen klachten in 2017, gemiddelde van de 12 waterschappen die dit onderscheid in de registratie maken.

Aard van de klacht	Termijn	Aandeel tijdige afhandeling 2015	Aandeel tijdige afhandeling 2017
Klacht over organisatie of medewerkers	6 weken	91% (76 klachten)	93% (58 klachten)
Klacht over taakuitoefening	10 dagen	70% (1.569 klachten)	79% (1.841 klachten)
Klacht over vergunningverlening	6 weken	93% (16 klachten)	82% (7 klachten)

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

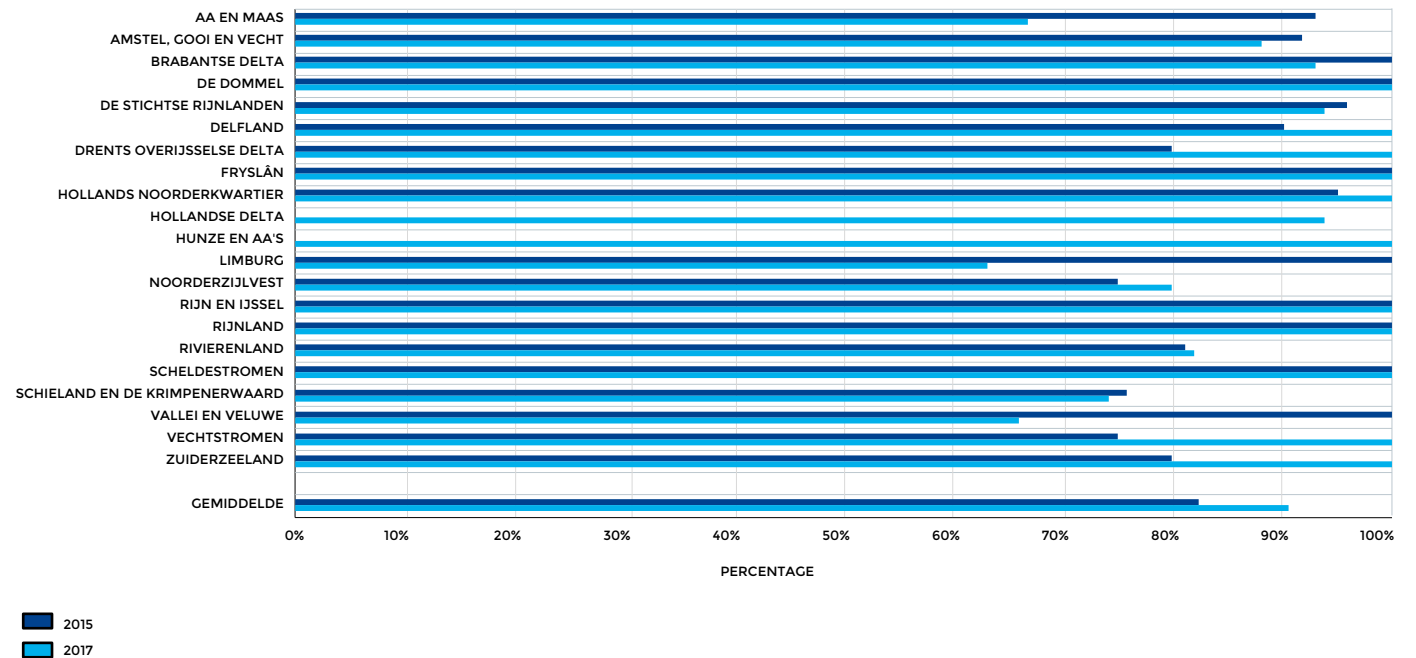
- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

BEZWAREN

Tegen beslissingen van het waterschap, zoals handhavingsbeschikkingen, vergunningenbesluiten of Wob-besluiten, kan bezwaar worden gemaakt. Van de bezwaren was in 2017 gemiddeld 7% niet ontvankelijk (7% in 2015) en 35% ongegrond (32% in 2015). Gemiddeld werd in 2017 91% van de bezwaarschriften tijdig afgehandeld. Dat is 1%-punt hoger dan in 2015. Figuur 6.5 laat de percentages per waterschap zien.

In 2017 werd in 116 (40 in 2015) gevallen tegen een besluit van het waterschap een beroep aangetekend, dat in zes gevallen (evenveel als in 2015) tot een vernietiging van het besluit heeft geleid (zie WAVES). Het percentage beroepen dat tot vernietiging leidde is dus met 10%-punt gedaald, van 15% naar 5%, met name vanwege de toename van het aantal aangetekende beroepen (zie figuur 6.6). Deze grote toename wordt veroorzaakt door juridische stappen in slechts enkele projecten.

Figuur 6.5: Percentage bezwaarschriften (niet zijnde belastingbezwaren) binnen de wettelijke termijn afgehandeld in 2015 en 2017.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

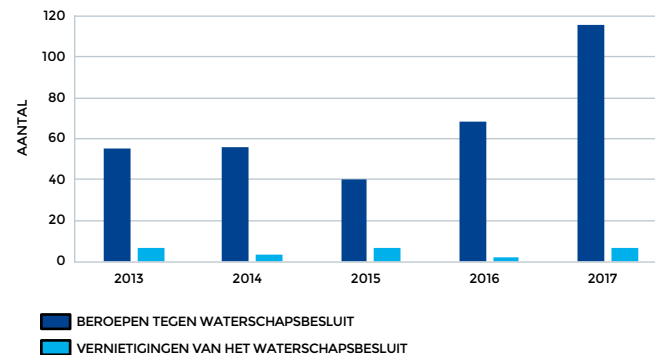
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 6.6 Ontwikkeling (2013 – 2017) van het totaal aantal (hoger) beroepen tegen waterschapsbesluiten en het aantal keer dat een besluit vernietigd moest worden n.a.v. een (hoger) beroep.

AFHANDELEN VAN BEZWAREN BELASTINGHEFFING

Belanghebbenden die het niet eens zijn met hun belastingaanslag, kunnen hiertegen bezwaar maken. De wettelijke termijn voor afhandeling is zes weken. In 2017 is 85% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Zie figuur 6.7. Dit is gelijk aan het percentage in 2015.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

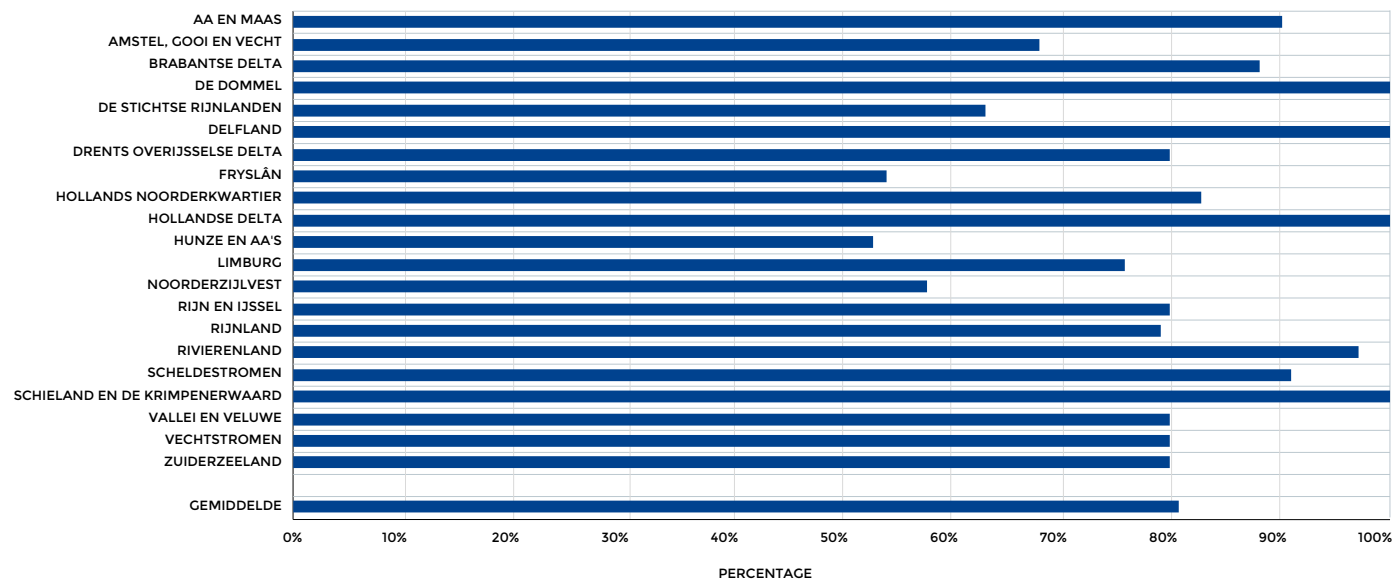
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 6.7: Percentage tijdige afhandeling bezwaarschriften op belastingheffing binnen de wettelijke termijn (gegevens afkomstig van de belastingkantoren).

SERVICENORMEN

Eén van de eerste resultaten van de gezamenlijke visie op dienstverlening uit 2015 is de ontwikkeling van een verzameling gezamenlijke servicenormen, zoals termijnen voor het beantwoorden van e-mails (3 werkdagen), telefoontjes (25 seconden), brieven (3 werkdagen), bezoeken (5 minuten) en berichten op sociale media (2 uur). Er is een duidelijke verbetering zichtbaar ten opzichte van 2015. Ondertussen hanteren 13 waterschappen deze minimale gezamenlijke normen en zijn 2 waterschappen nog van plan dit te doen. De overige zes waterschappen hanteren normen die zij zelf hebben geformuleerd, deze normen liggen in veel gevallen hoger dan de gezamenlijke servicenormen. Dienstverlening blijft een thema in ontwikkeling. De mate waarin de door waterschappen gehanteerde servicenormen

worden behaald wordt niet op een eenduidige manier geregistreerd. De aangeleverde gegevens bieden onvoldoende aanknopingspunten om valide conclusies te trekken.

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

Het meten van de kwaliteit van de dienstverlening staat nog in de kinderschoenen. In deze vergelijking is een start gemaakt met een eerste uitvraag daarover. Dat levert nog niet veel vergelijkbare data op. De komende jaren wordt gewerkt aan het vergroten van de inzichten op het gebied van de kwaliteit van dienstverlening. Nu gaan we in op de resultaten omtrent digitale volwassenheid, de inzet van sociale

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVEROORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

media door de waterschappen en kwalitatieve inzichten op het gebied van handhaving en inspectie.

DIGITALE VOLWASSENHEID

In het kader van goed en makkelijk samenwerken én betere dienstverlening, staat verdere digitalisering hoog op de bestuurlijke waterschapsagenda.

De digitale beschikbaarheid (tabel 6.8) van de meest gebruikte producten en diensten van de waterschappen is verder gestegen (van 89% in 2016 naar 91% in 2017). Het gaat dan om aanvragen van de watervergunning (via een algemeen contactformulier), melding van incidenten rond de waterhuishouding, kwijtschelding waterschapsbelasting, melding van werkzaamheden rond water of dijk, bezwaar en beroep waterschapsbelasting en bezwaar op bestuursbesluiten; allen voor zowel burgers als ondernemers. De eerste vier van deze producten scoren zelfs 100%. Belangrijk om hierbij in acht te nemen is dat sommige waterschappen er momenteel nog bewust voor kiezen om sommige producten nog niet te digitaliseren, omdat de benodigde investering vele malen groter is dan de kwaliteitsverbetering die het met zich mee zou brengen.

Het gebruiksgemak – of de ‘digitale volwassenheid’ – van deze producten is ook toegenomen (tabel 6.9). Deze is gemiddeld 87% in 2017, waarmee de waterschappen 10%-punt hoger scoren in vergelijking met 2015. Dit alles blijkt uit de meting [Aanbod Digitale Dienstverlening 2017](#) in opdracht van het overheidsbrede programma ‘Digitaal 2017’. De waterschappen hebben gemiddeld de hoogste digitale beschikbaarheid en volwassenheid van de decentrale overheden.

Tabel 6.8: Score digitale beschikbaarheid van de waterschappen (bron: Aanbod Digitale Dienstverlening 2017, in opdracht van het overheidsbrede programma Digitaal 2017).

Waterschap	Score 2017	Verskil t.o.v. 2015
Aa en Maas	100%	43%
Amstel, Gooi en Vecht	100%	0%
Brabantse Delta	86%	0%
De Dommel	86%	0%
De Stichtse Rijnlanden	100%	0%
Delfland	86%	0%
Drents Overijsselse Delta	86%	0%
Fryslân	100%	0%
Hollands Noorderkwartier	100%	0%
Hollandse Delta	85%	0%
Hunze en Aa's	86%	0%
Limburg	57%	-
Noorderzijlvest	100%	14%
Rijn en IJssel	86%	0%
Rijnland	100%	0%
Rivierenland	100%	0%
Scheldestromen	86%	0%
Schieland en de Krimpenerwaard	100%	14%
Vallei en Veluwe	86%	14%
Vechtstromen	100%	0%
Zuiderzeeland	86%	0%

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 6.9: Score digitale volwassenheid van de waterschappen (bron: Aanbod Digitale Dienstverlening 2017, in opdracht van het overheidsbrede programma Digitaal 2017).

Waterschap	Score 2017	Vershil t.o.v. 2015
Aa en Maas	90%	30%
Amstel, Gooi en Vecht	90%	52%
Brabantse Delta	83%	-1%
De Dommel	81%	4%
De Stichtse Rijnlanden	98%	19%
Delfland	76%	12%
Drents Overijsselse Delta	86%	-
Fryslân	100%	10%
Hollands Noorderkwartier	100%	13%
Hollandse Delta	85%	6%
Hunze en Aa's	86%	17%
Limburg	45%	-
Noorderzijvest	90%	14%
Rijn en IJssel	86%	0%
Rijnland	100%	31%
Rivierland	100%	17%
Scheldestromen	76%	24%
Schieland en de Krimpenerwaard	95%	29%
Vallei en Veluwe	76%	5%
Vechtstromen	95%	24%
Zuiderzeeland	86%	7%

SOCIALE MEDIA

Waterschappen zijn de afgelopen periode steeds meer gebruik gaan maken van sociale media voor communicatie met de omgeving (zie figuur 6.10), naast de reguliere kanalen via website (chat of contactformulier), mail, post en telefoon. Alle 21 gebruiken zij Twitter en Facebook, als corporate kanaal en/of voor specifieke communicatie rond projecten. Ook Instagram is een populair kanaal geworden; daar maken maar liefst 16 waterschappen gebruik van, op organisatieniveau of bijvoorbeeld voor de communicatie door het jeugdbestuur. Vijf waterschappen zijn zelfs bereikbaar via WhatsApp. Meerdere waterschappen profileren zichzelf daarnaast op LinkedIn en hebben accounts bij platforms als YouTube en Flickr om video- en fotomateriaal te delen. De professionaliteit van de inzet van deze middelen is zichtbaar doordat 17 waterschappen aangeven dat zij een webcare team inzetten voor de dienstverlening via sociale media.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVEROORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 6.10: Bereikbaarheid van waterschappen via sociale media.

Waterschap	Bereikbaar via twitter	Bereikbaar via facebook	Bereikbaar via instagram	Bereikbaar via what's app of chat
Aa en Maas	Ja	Ja	Ja	Nee
Amstel, Gooi en Vecht	Ja	Ja	Nee	Ja
Brabantse Delta	Ja	Ja	Nee	Nee
De Dommel	Ja	Ja	Ja	Nee
De Stichtse Rijnlanden	Ja	Ja	Ja	Nee
Delfland	Ja	Ja	Ja	Nee
Drents Overijsselse Delta	Ja	Ja	Ja	Nee
Fryslân	Ja	Ja	Ja	Nee
Hollands Noorderkwartier	Ja	Ja	Ja	Ja
Hollandse Delta	Ja	Ja	Ja	Nee
Hunze en Aa's	Ja	Ja	Ja	Nee
Limburg	Ja	Ja	Ja	Nee
Noorderzijvest	Ja	Ja	Nee	Ja
Rijn en IJssel	Ja	Ja	Ja	Nee
Rijnland	Ja	Ja	Ja	Ja
Rivierenland	Ja	Ja	Nee	Nee
Scheldestromen	Ja	Ja	Ja	Nee
Schieland en de Krimpenerwaard	Ja	Ja	Nee	Nee
Vallei en Veluwe	Ja	Ja	Ja	Nee
Vechtstromen	Ja	Ja	Ja	Ja
Waterschapsbedrijf Limburg	Ja	Ja	Ja	Nee
Zuiderzeeland	Ja	Ja	Ja	Nee

INSPECTIE EN HANDHAVING

Eén van de wettelijke taken van het waterschap is het uitvoeren van toezicht en handhaving. De waterschappen werken hieraan vanuit de landelijke handhavingsstrategie.

Inspectiebezoeken en geconstateerde overtredingen

Op basis van de verstrekte vergunningen (bedrijven) en ontheffingen (keur) houden de waterschappen inspectiebezoeken. De mate waarin hierbij geen overtredingen worden geconstateerd is het percentage spontane naleving. Bij een ernstige overtreding wordt een proces verbaal opgemaakt (strafrecht). In alle andere gevallen wordt de gelegenheid gegeven de overtreding te corrigeren. Het percentage naleving bij hercontrole laat het (kwalitatieve) effect van handhaving zien. Daar waar uiteindelijk niet wordt nageleefd, wordt een bestuurlijke strafbeschikking of een definitieve beschikking opgelegd (bestuursrecht). In figuur 6.11 zijn het spontane nalevingspercentage en het nalevingspercentage bij hercontrole weergegeven.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEIVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

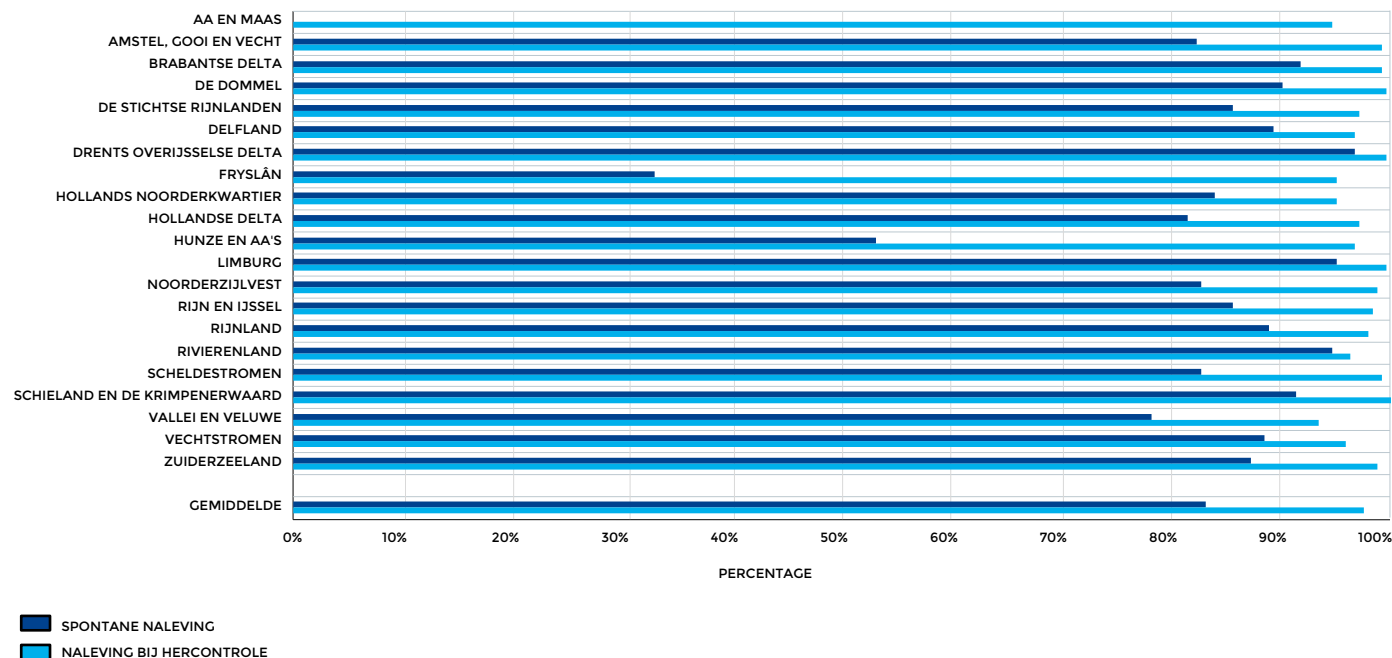
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 6.11: Percentage spontane naleving en naleving bij hercontrole in 2017.

MEDIATION

De meerderheid van de waterschappen maakt gebruik van een zogenoemde informele aanpak, om te proberen tot een gezamenlijk geaccepteerde oplossing te komen voordat formele behandeling van een bezwaar wordt opgestart. Dit gebeurt in verschillende vormen en op verschillende momenten; handhavers worden bijvoorbeeld opgeleid om oplossingsgerichte gesprekken met de omgeving aan te gaan (zodat het nooit tot een bezwaar zou komen), of er wordt een mediator ingezet die bemiddelt tussen de indiener van het bezwaar en het waterschap.

Aantal waterschappen dat gebruik maakt van mediation	14
Aantal waterschappen dat effectiviteit bijhoudt	10
Gemiddelde effectiviteit	72%

Bij de uitraag naar mediation blijkt dat dit een effectief instrument bij handhaving kan zijn. Van de tien waterschappen die bijhouden in hoeveel gevallen mediation is ingezet en het aantal gevallen waarin de informele aanpak succesvol is gehanteerd, blijkt dat 72% van de situaties succesvol wordt afgerond.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

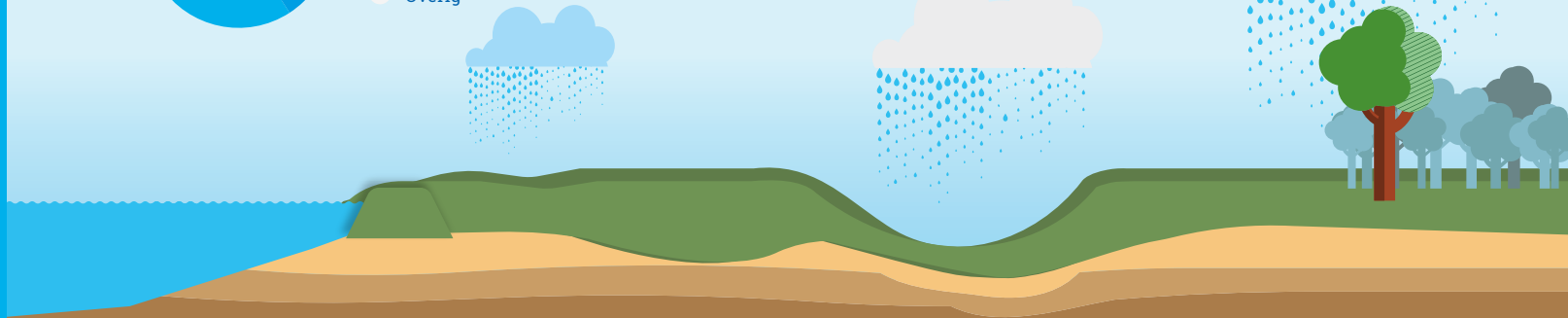
- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN
- 8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING
 - 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
 - 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
 - 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

KOSTEN WATERSCHAPPEN, NAAR BELEIDSTAAK

**BELASTINGINKOMSTEN
WATERSCHAPPEN IN 2017**
€ 2.7 miljard

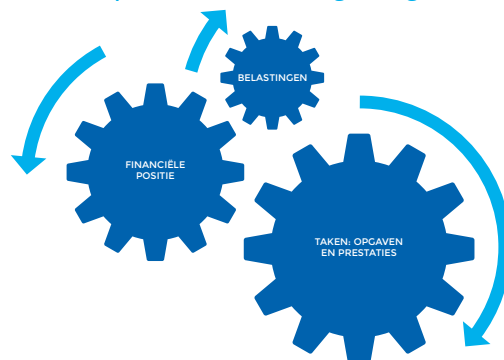
**NETTO KOSTEN VOOR
WATERSCHAPSWERK IN 2017**
€ 2.6 miljard

7. INZICHT IN FINANCIËN

De financiën van een waterschap staan niet op zichzelf, maar zijn een afgeleide van zijn taken en taakopvatting. Waar een waterschap voor staat, wat het wil bereiken en wat het daarvoor doet, heeft invloed op hoe het er financieel voor staat en wat het in de vorm van belastingen in het gebied neerlegt.

Figuur 7.1: Samenhang tussen de waterschapstaken, de financiële positie en de belastingheffing.

Tussen de waterschapstaken, de financiële positie en de belastingheffing bestaat een nauw verband. Figuur 7.1 geeft dit weer. Wanneer aan de ene knop wordt gedraaid, volgen de anderen. Bij de waterschappen zijn de taken natuurlijk het belangrijkste. Zo heeft verbetering van de kwaliteit van de taakuitoefening in de regel financiële consequenties, die uiteindelijk doorberekend worden in de belastingen. Het voorgaande betekent bijvoorbeeld dat investeringsuitgaven, leningen die afgesloten worden om deze te financieren en belastinginkomsten in relatie tot elkaar moeten worden bekeken.

Gegeven het belang van het kijken naar een integraal beeld, worden in dit hoofdstuk dan ook alle drie de aspecten van de financiën van de waterschappen in beeld gebracht. Voor ieder onderwerp dat daarbij in beeld wordt gebracht wordt zowel op sectorniveau als op individueel waterschapsniveau inzicht gegeven in een meerjarige ontwikkeling. Op sectorniveau wordt veelal de ontwikkeling sinds 2009 in beeld gebracht. Voor het individueel waterschapsniveau geldt dat – net zoals in de rest van deze publicatie – met name wordt ingegaan op de situatie van eind 2017 en op de ontwikkeling sinds 2015.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 7.2: Overzicht thema Financiën.

Hoofdoelen	Subdoelen	Succesfactoren
Financiële ruimte om taken goed uit te kunnen voeren en risico's af te dekken.	Financiële ruimte om te kunnen investeren.	Investeringsuitgaven.
	Financiële positie.	Vreemd vermogen (schuldquote).
		EMU-saldo.
		Weerstandsvermogen.
	Opbrengsten om exploitatiekosten te kunnen dekken.	Flexibiliteit van begroting.
		Lastenontwikkeling.
		Evenwicht in begroting.
	Omvang kwijtschelding.	

Achter ieder cijfer in dit hoofdstuk liggen diverse factoren en (bestuurlijke) keuzes ten grondslag die uiteindelijk de hoogte of de omvang bepalen; het verhaal achter de cijfers. Gegeven de doelen van deze publicatie – signaleren, inzicht bieden, prikkelen om verder te verdiepen en leren – gaat het te ver om alle cijfers van de individuele context van ieder waterschap te voorzien. Deze rapportage volstaat met een algemene schets van mogelijke oorzaken van de hoogte van een cijfer en van verschillen tussen waterschappen.

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

INVESTEREN OM DE TAAKUITOEFENING OP ORDE TE HOUDEN

Waterschappen moeten continu investeren om er voor te zorgen dat hun waterkeringen, waterlopen, gemalen, zuiveringsinstallaties en andere waterwerken ook bij veranderende omstandigheden voor hun taak geschikt blijven. De investeringsagenda's van de waterschappen worden op dit moment vooral bepaald door veranderende weersomstandigheden, zeespiegelstijging, bodemdaling, verzilting, aangescherpte (Europese) milieunormen en de noodzaak om slagen te maken met de energietransitie en het sluiten van kringlopen. In 2017 hebben de waterschappen voor €1,1 miljard geïnvesteerd.

Figuur 7.3 laat voor het jaar 2017 de verdeling van de bruto-investeringsuitgaven over de taken zien. De solidariteitsbijdragen van de waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn hierbij apart zichtbaar gemaakt.

Bijdragen van de waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een programma van waaruit de investeringen in de primaire waterkeringen van de waterschappen worden geprogrammeerd en gefinancierd. Tot 2011 financierde het Rijk dit programma volledig. Met ingang van 2011 leggen ook de waterschappen middelen in. Sinds 2014 is er sprake van een gezamenlijk programma van het Rijk en de waterschappen en leggen zij beide de helft van de middelen in. In 2017 ging het voor de waterschappen om in totaal €185 miljoen. De bijdragen van de waterschappen bestaan uit twee onderdelen:

- alle waterschappen betalen zogenoemde solidariteitsbijdragen;
- de waterschappen die projecten van het HWBP uitvoeren, betalen een eigen bijdrage van 10% van de betreffende investeringsuitgaven en krijgen 90% gefinancierd uit het HWBP. Deze 90% wordt betaald vanuit de solidariteitsbijdragen van de waterschappen en de bijdragen van het Rijk aan het HWBP.

KWALITEIT TAAKUITOEFENING

Omdat er bij de waterschappen een nauwe relatie is tussen de taakuitoefening en de financiën, is een beeld van de ontwikkeling van de financiën van de waterschappen niet compleet zonder een beeld van de ontwikkeling van de uitvoering van de taken. De andere hoofdstukken van deze publicatie geven de ontwikkeling van de taakuitoefening weer en laten zien dat de kwaliteit van de taakuitoefening in zijn algemeenheid is toegenomen; veel van de in beeld gebrachte prestaties zijn verbeterd.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

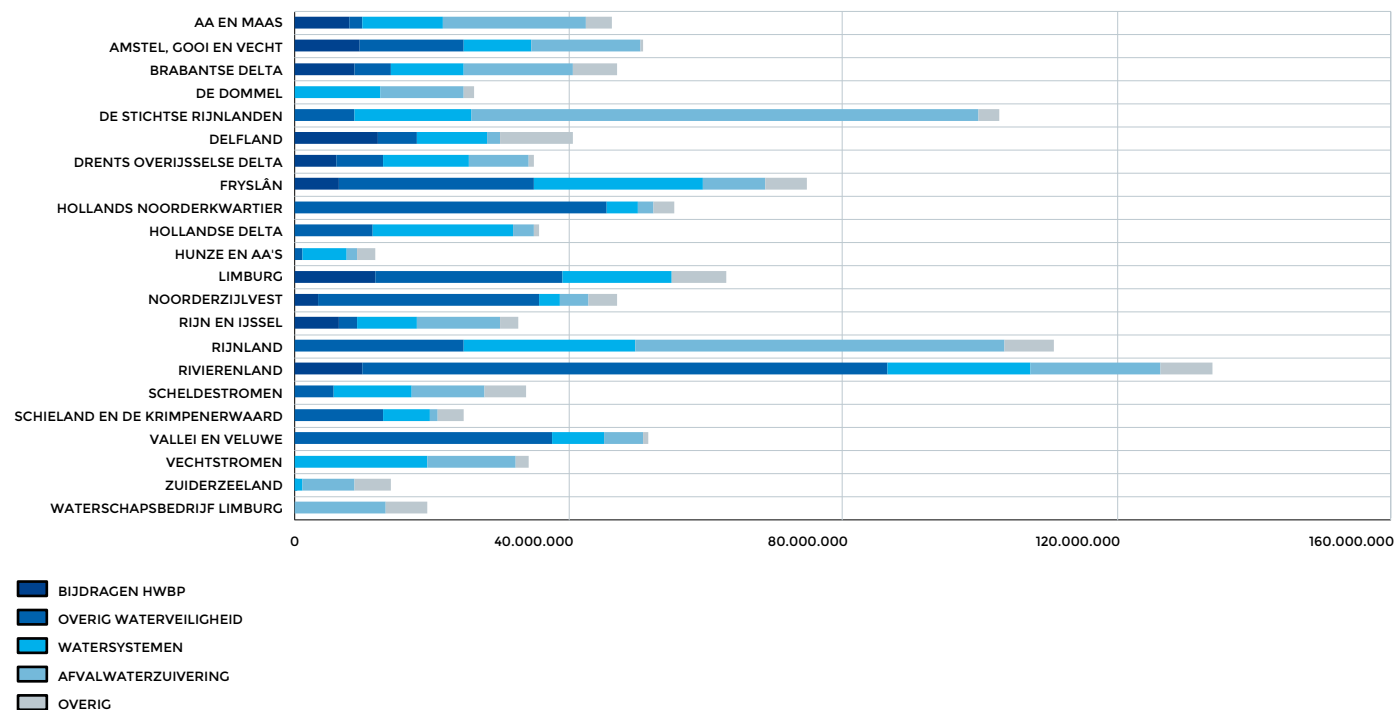
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.3: Bruto-investeringsuitgaven per waterschap naar taken in euro (2017).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKkoord WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

7.2 FINANCIËLE POSITIE

VREEMD VERMOGEN

De investeringen van de waterschappen zorgen ervoor dat de infrastructuur weer jaren mee kan. Burgers en bedrijven betalen daarvoor niet in één keer via hun belastingen, maar gespreid gedurende de periode dat zij daarvan profiteren. De waterschappen financieren hun investeringen als het ware voor hun belastingplichtigen voor. Dit doen ze door leningen af te sluiten, waarvan de rente en aflossingen jaarlijks, samen met de andere kosten die nodig zijn voor beheer, onderhoud en bediening van de infrastructuur, onderdeel zijn van de exploitatiekosten van een waterschap. Omdat waterschappen veel investeren, lenen ze ook relatief veel. Een gangbaar kengetal dat inzicht geeft in de omvang van de schuld van een organisatie is de netto-schuldquote: de verhouding tussen de omvang van het vreemd vermogen en van de inkomsten. Dit getal geeft een beeld van de capaciteit die een organisatie heeft om vreemd vermogen te kunnen dragen. Voor waterschappen geeft de verhouding tussen de netto-schuld en de belastingopbrengsten dit goed weer, omdat deze opbrengsten verreweg de grootste inkomstenbron zijn. Als we naar de periode 2009-2017 kijken steeg de schuldquote van de sector als geheel tot en met 2012 en daalt deze daarna. In 2017 bedroeg de schuldquote 273%. In 2015 was dit nog 278%.

De ontwikkeling van netto-schuldquote van de afzonderlijke waterschappen in de periode 2015-2017 staat weergegeven in figuur 7.4. Daaruit blijkt dat de daling van de schuldquote die voor het totaal van de sector in deze periode kan worden genoteerd, zich niet bij alle waterschappen voordoet.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSprakEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

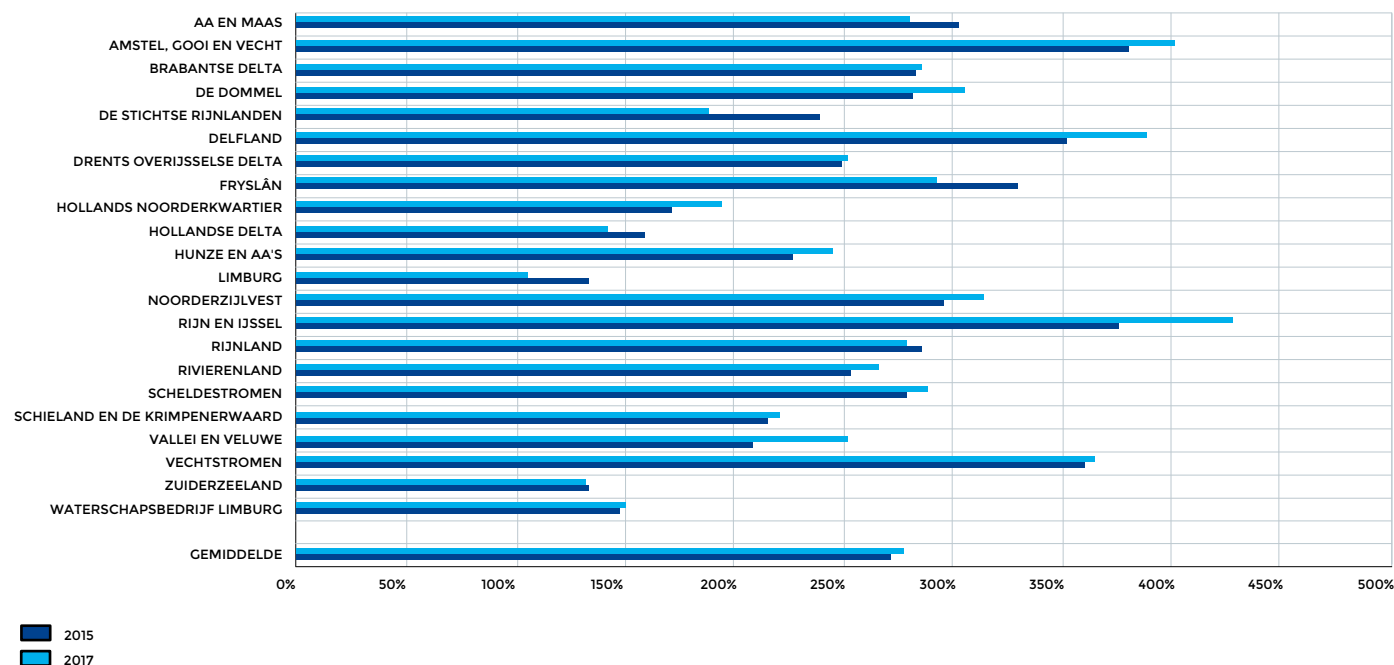
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.4: Netto-schuldquote per waterschap.

Zoals al eerder is geschetst, is het hebben van schuld inherent aan de wijze waarop de waterschappen met de bekostiging van hun investeringen omgaan. Omdat het om grote bedragen gaat, is het belangrijk om de risico's die in potentie aan schuld kleven in beeld te brengen, te beheersen en waar nodig financieel af te dekken. Van de wijze waarop de waterschappen hiermee omgaan, kan het volgende beeld worden geschetst.

- Uiteraard moet een afgesloten lening in de toekomst worden afgelost. Daarom brengen de waterschappen in beeld welk effect hun investeringen op hun schuld hebben en wat het effect van rente en aflossingen op hun begrotingen is. Het landelijke beeld is dat de infrastructuur van de waterschappen de laatste jaren niet voor een groter aandeel met schuld is belast.

- Schuld kan tot gevolg hebben dat aflossingen en rentelasten een steeds groter aandeel van de begroting gaan uitmaken, met als gevolg minder beïnvloedbare ruimte in de begroting. Dan heeft een bestuur minder mogelijkheden om een ander of nieuw beleid te gaan voeren. Onderzoek laat echter zien dat de beïnvloedbare ruimte van de waterschapsbegrotingen sinds 2009 gelijk is gebleven. De schuld heeft er derhalve niet toe geleid dat de beïnvloedbare ruimte in de begrotingen is afgenomen.
- Als de rente stijgt, bestaat de kans dat de waterschappen met hogere kosten worden geconfronteerd. Dit wordt het renterisico genoemd. Door het effect van een fictieve renteverhoging te berekenen, kan de omvang van dit potentiële risico in beeld worden gebracht. Dergelijke berekeningen wijzen uit dat het

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

renterisico eind 2017 lager was dan eind 2015. Voorts geldt dat de marktrente op dit moment veel lager is dan de rente van de leningen die de waterschappen in portefeuille hebben. De verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de rente zijn dat dit ook in de komende jaren nog zal gelden. Dit betekent dat als de waterschappen een lening moeten herfinancieren of met een renteherziening te maken krijgen, zij lagere kosten hebben dan daarvoor. Daar komt nog bij dat veel waterschappen, gegeven de lage rentestand, in de afgelopen jaren hun leningenportefeuille hebben geherstructureerd, waarbij veel leningen zijn omgezet in langlopende leningen met een lange rentevaste periode. Op deze wijze hebben de waterschappen het renterisico voor een lange periode verder afgedekt.

Bij negen van de 21 waterschappen is intern een (veelal bestuurlijk) uitspraak gedaan over de maximale omvang van de leningen, te weten:

- In 2025 is schuldquote 320% van de belastinginkomsten + provinciale bijdrage vaarwegen.
- Totale schuld is maximaal twee keer de belastingopbrengst met een maximum van €550 miljoen.
- Geen harde norm, maar wel een kader van maximaal €250 miljoen
- In 2026 is de schuld gedeeld door de jaarlijkse belastingopbrengst maximaal 300%.
- Bij netto-schuld in relatie tot belastingopbrengsten (inclusief precariobelasting) + dividenuitkering + wegenuitkering van:
 - < 250% is dit akkoord.
 - 250% - 300% is aandacht vereist.
 - >= 300% is ingrijpen vereist.
- Netto-schuld is maximaal 2,8 maal de belastingopbrengst.
- Eind 2022 bedraagt de schuldpositie maximaal 200% van de belastingopbrengst.
- Netto-schuld van maximaal €460 miljoen in 2021; daarna langzaam aflopend.
- De schuld mag maximaal 150% van de bruto begrotingsomvang bedragen.

EMU-SALDO

Als in een bepaald jaar de netto-investeringsuitgaven (de bruto-uitgaven minus de van derden ontvangen investeringsbijdragen) omvangrijker zijn dan de afschrijvingen, wordt de schuld van een waterschap groter. Het EMU-saldo is hierbij een nuttige indicator, omdat deze nagenoeg overeenkomt met de toename van de schuld in enig jaar.

EMU-saldo

Het EMU-saldo heeft zijn oorsprong in de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt om stabiliteit van de euro te beschermen. Het saldo geeft weer of een organisatie in een bepaald jaar een overschot of een tekort heeft op zijn uitgaven. Als de uitgaven in een bepaald jaar groter zijn dan de inkomsten, is er in dat jaar sprake van een EMU-tekort en groeit in de regel de schuld. Het saldo geeft dus een indicatie van de staat waarin het huishoudboekje van een overheid in een bepaald jaar verkeert.

Samen met het Rijk, de provincies en gemeenten zijn de waterschappen verantwoordelijk voor gezonde overheidsfinanciën van ons land. Om hiervoor te zorgen, worden er op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën afspraken gemaakt over de ruimte die de decentrale overheden hebben in het EMU-saldo wat Nederland op grond van afspraken in de Europese Unie moet nastreven.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, woonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben en houden om te kunnen investeren. Daarom hebben de waterschappen, samen met de provincies en de gemeenten, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. In de periode 2010-2017 hadden de waterschappen voldoende ruimte: het daadwerkelijke EMU-saldo lag boven of op de ruimte die zij in het EMU-saldo hadden.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Gegeven de grote maatschappelijke opgaven waarvoor ons land staat, waaronder het inspelen op de klimaatverandering en de transitie naar een duurzame en circulaire economie, hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in het [Interbestuurlijk Programma](#) (IBP) hun krachten gebundeld. Samen gaan de overheden aan de slag om deze opgaven adequaat op te pakken. Dit zal betekenen dat er versneld en meer zal worden geïnvesteerd, ook door de waterschappen. Om hiervoor voldoende ruimte te hebben, is de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden voor de periode 2019-2022 in het voorjaar van 2018 vastgesteld op 0,4% van het Bruto Binnenlands product. In 2017 en 2018 was deze ruimte nog 0,3%. Naar verwachting biedt 0,4% voldoende ruimte voor alle noodzakelijke investeringen van de waterschappen, en om de gezamenlijke ambities uit het IBP te realiseren.

Ten behoeve van de overleggen over het EMU-saldo met het kabinet is het van belang dat we als waterschapssector een goed beeld hebben van de benodigde ruimte in het EMU-saldo. Deze benodigde ruimte kan op basis van ramingen uit begrotingen en meerjarenramingen in beeld worden gebracht. Aandachtspunt hierbij is wel dat de realisatie van het EMU-saldo van de waterschappen de laatste jaren achterblijft bij de raming daarvan.

In 2017 bedroeg het verschil tussen de raming en realisatie van het EMU-saldo €245 miljoen. Met name op de volgende posten waren er grote afwijkingen:

- investeringsuitgaven: de raming bedroeg €1,29 miljard en de realisatie is met €1,07 miljard €226 miljoen lager uitgevallen;
- investeringsbijdragen van derden (waaronder subsidies): de waterschappen raamden €424 miljoen te ontvangen, maar hebben uiteindelijk €363 miljoen ontvangen, een verschil dus van €61 miljoen.

Figuur 7.5 laat zien dat het achterblijven van de realisatie ten opzichte van de raming van het EMU-saldo zich bij vrijwel alle waterschappen voordoet.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

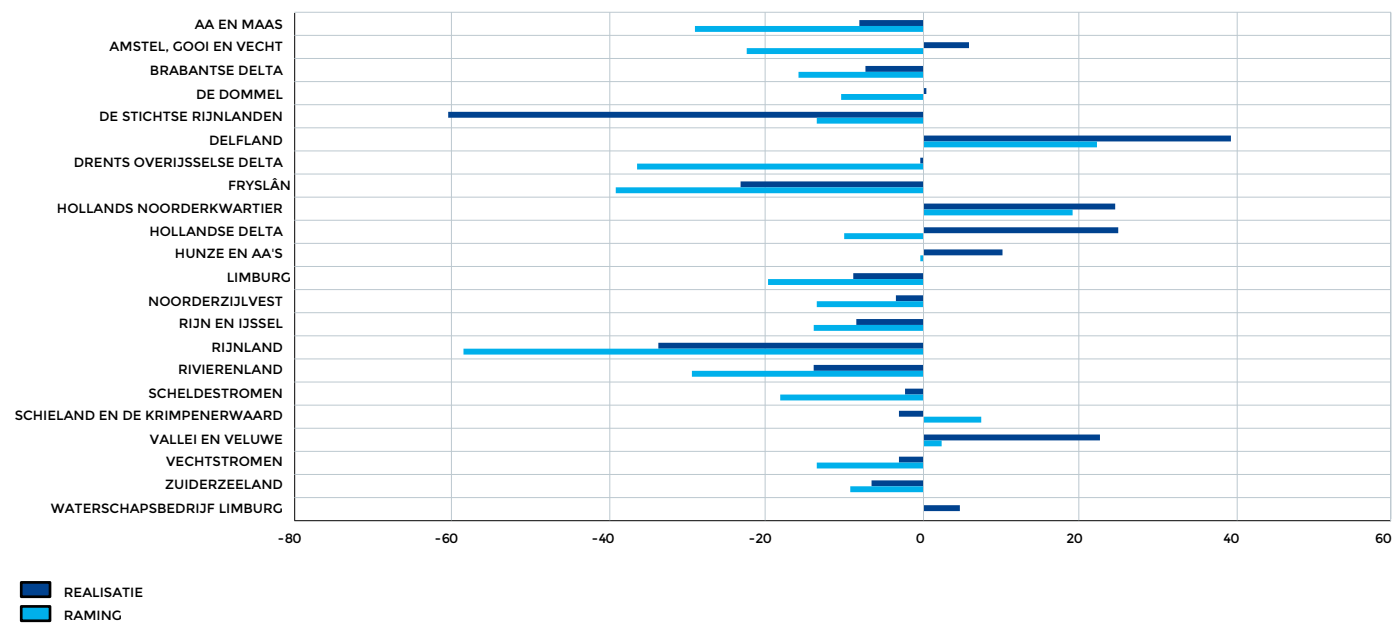
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.5: Raming en realisatie EMU-saldo 2017 bij de individuele waterschappen (€1 miljoen).

VOORWOORD
DOEL EN INLEIDING
1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Omdat het verschil tussen de geraamde en de uiteindelijk gerealiseerde investeringsuitgaven de belangrijkste oorzaak van het verschil tussen het geraamde en gerealiseerde EMU-saldo is, wordt in tabel 7.6 de 'realisatiegraad' van de investeringsuitgaven weergegeven. Een realisatiegraad van bijvoorbeeld 70% wil zeggen dat 70% van de voor 2017 geraamde investeringsuitgaven daadwerkelijk is besteed.

Tabel 7.6: Realisatiegraad van de investeringsuitgaven in 2017.

Waterschap	Realisatiegraad investeringsuitgaven
Aa en Maas	70%
Amstel, Gooi en Vecht	76%
Brabantse Delta	82%
De Dommel	86%
De Stichtse Rijnlanden	83%
Delfland	82%
Drents Overijsselse Delta	53%
Fryslân	106%
Hollands Noorderkwartier	40%
Hollandse Delta	44%
Hunze en Aa's	59%
Limburg	70%
Noorderzijlvest	62%
Rijn en IJssel	86%
Rijnland	93%
Rivierenland	100%
Scheldestromen	83%
Schieland en de Krimpenerwaard	151%
Vallei en Veluwe	67%
Vechtstromen	99%
Zuiderzeeland	75%
Gemiddelde	75%

RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

In de taakuitoefening van de waterschappen en in hun bedrijfsvoering zijn er de nodige risico's en is de kans op calamiteiten aanwezig. Waterschappen nemen zo veel mogelijk beheersingsmaatregelen om te voorkomen dat zich een calamiteit voordoet. Maar een calamiteit is natuurlijk nooit uitgesloten. Als risico's afdoende financieel zijn afgedekt, is er financieel gezien geen groot probleem als zich een calamiteit voordoet. Maar als dat niet zo is, bestaat er een kans dat een calamiteit het financiële beeld verstoort en dat burgers en bedrijven daar in hun portemonnee iets van merken.

Waterschappen dekken risico's in financiële zin in eerste instantie af met verzekeringen, met (financiële) voorzieningen en met de post 'onvoorzien' in de begroting. Voor het overblijvende deel bepaalt een waterschap op basis van een risico-inventarisatie wat de niet via verzekeringen, voorzieningen en onvoorzien afgedekte financiële gevolgen zijn als een calamiteit zich voordoet. Vervolgens wordt een bedrag bepaald dat vrijgemaakt moet kunnen worden om het financieel effect van een calamiteit te beperken. Dit bedrag wordt de 'weerstandscapaciteit' genoemd. Meestal bestaat deze weerstandscapaciteit uit de door het bestuur van het waterschap vastgestelde minimale omvang van de algemene reserve(s) of een deel daarvan.

Het weerstandsvermogen is een veel gebruikte indicator die aangeeft of een organisatie in staat is financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit zijn financiële positie ernstig aantast. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de weerstandscapaciteit te delen door de gekwantificeerde risico's. Als het weerstandsvermogen de waarde 1 heeft, zijn risico's en de financiële dekking daarvan in balans. Bij een waarde onder 1, loopt het waterschap een zeker risico dat een calamiteit leidt tot verstoring van zijn financiële positie. Bij een waarde boven de 1 kunnen er voldoende middelen worden aangewend om de gevolgen van een calamiteit zonder grote financiële consequenties financieel af te wikkelen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

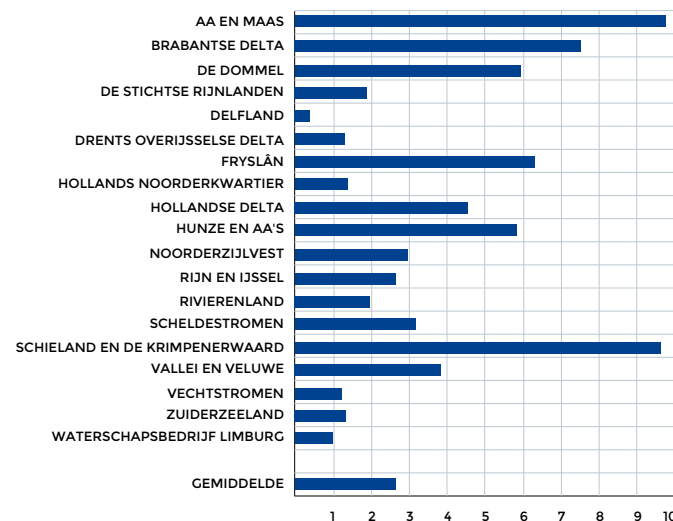
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Gemiddeld was het weerstandsvermogen van de waterschappen aan het eind van 2017 2,7; ruim boven de 1 dus. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de waterschappen hun risico's op dat moment gemiddeld afdoende hadden afgedekt. Figuur 7.7 geeft het weerstandsvermogen van de verschillende waterschappen weer. Omdat niet alle waterschappen met de methodiek van het weerstandsvermogen werken, ontbreken enkele waterschappen in de grafiek. Dat wil niet zeggen dat deze waterschappen hun risico's niet afdoende hebben afgedekt.

Het is van belang hierbij aan te tekenen dat deze cijfers niet als hard vergelijkingsmateriaal moeten worden gehanteerd. Ieder waterschap bepaalt namelijk zelf – en met eigen methodieken – welke risico's hij loopt, welke beheersingsmaatregelen worden genomen, hoe 'financiële restrisico's' worden gekwantificeerd, wat de omvang van deze weerstandscapaciteit is en welke bronnen voor de weerstandscapaciteit kunnen worden aangeboord. Voor al deze facetten zijn er geen wettelijke regels of normen en ook geen algemeen gangbare berekeningsmethodieken.

Figuur 7.7: Weerstandsvermogen op 31-12-2017.

Bij Delfland was het weerstandsvermogen eind 2017 lager dan 1. Dit is een tijdelijke situatie, die met name wordt veroorzaakt door een doorgevoerde verbetering van de financiële positie, waarbij een groot bedrag ten laste van het eigen vermogen is gebracht. Daarnaast is sprake van een toename van het totaalbedrag voor risico's op basis van de actualisatie van het risicomanagement in 2017. Delfland verwacht dat over enkele jaren de streefwaarde voor het weerstandsvermogen weer zal zijn bereikt.

FLEXIBILITEIT IN DE BEGROTING

Als het aandeel van de beïnvloedbare kosten in de begroting hoog is, heeft een waterschap in principe meer mogelijkheden om tegenvallers binnen de begroting op te vangen in vergelijking met een begroting met een hoog aandeel vastliggende kosten. Ook keuzes zoals beleidswijzigingen, bezuinigingen en het verbeteren van de financiële positie zijn makkelijker te maken wanneer de begroting een laag aandeel 'vaste kosten' heeft.

Bij een waterschap vormen met name de afschrijvingen en de rentekosten, samen de 'kapitaallasten' genoemd, de kosten die op korte termijn moeilijk beïnvloedbaar zijn. Een begroting met een hoog aandeel kapitaallasten is minder flexibel dan een begroting met een laag aandeel van deze kosten. Sinds 2009 blijkt het totaal aandeel van de kapitaallasten in de begroting gelijk te zijn gebleven, zodat geconcludeerd kan worden dat de beïnvloedbare ruimte in de waterschapsbegrotingen gelijk is gebleven. In deze periode was er sprake van een daling van het aandeel van de rentekosten en een stijging van het aandeel van de afschrijvingen.

Het beeld per waterschap is in figuur 7.8 gegeven door de kapitaallasten van 2017, onderscheiden naar rente en afschrijvingen, uit te drukken als percentage van de totale kosten. Figuur 7.9 geeft het aandeel kapitaallasten in de begrotingen 2015 en 2017 weer.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

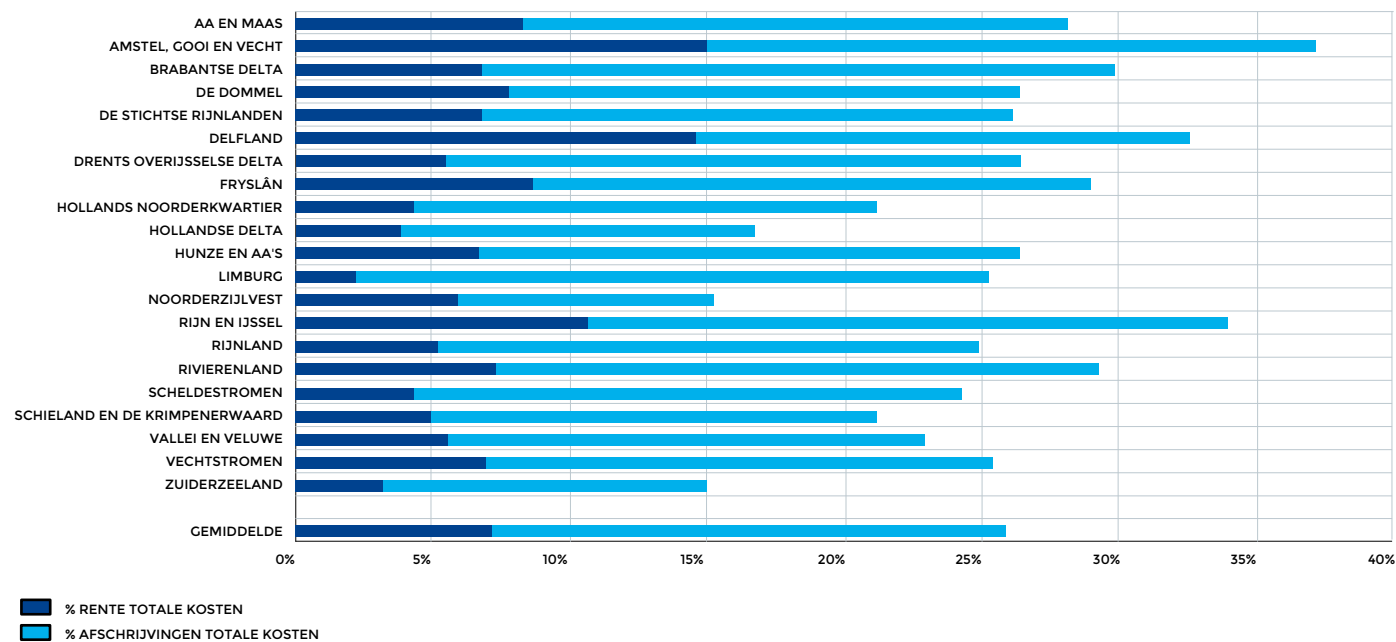
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.8: Aandeel van afschrijvingen en rente in totale bruto-exploitatiekosten in begroting 2017.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVERZORGING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

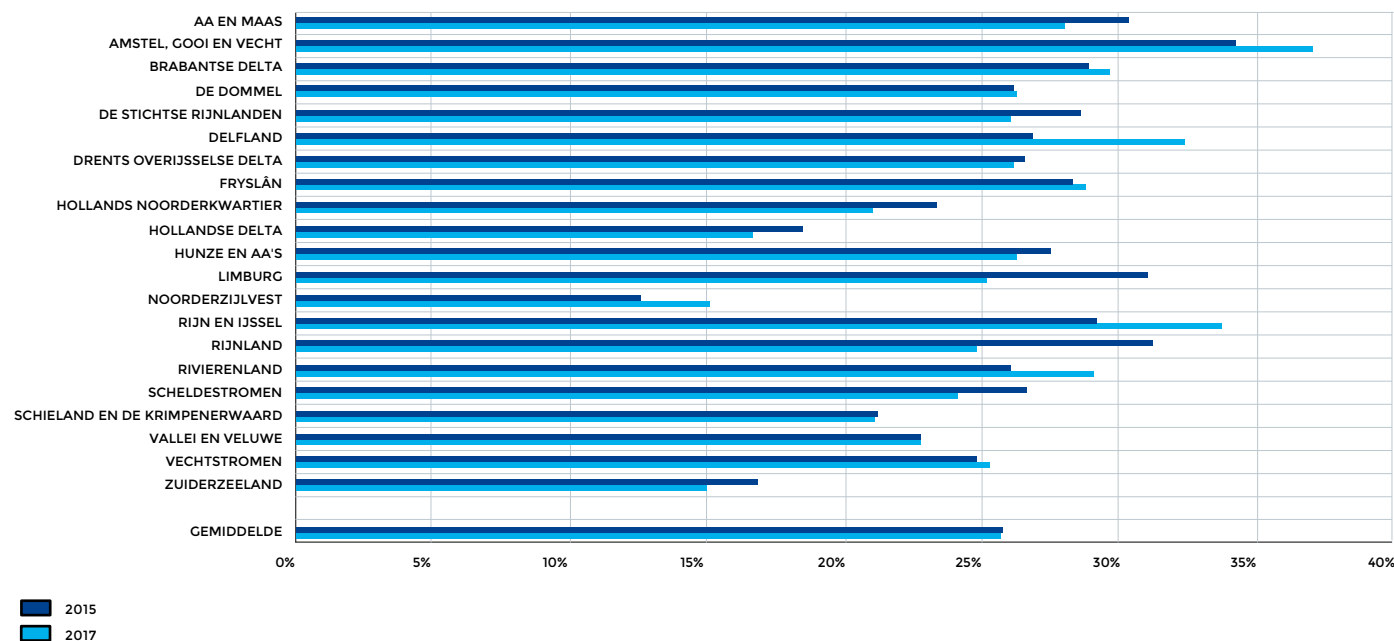
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.9: Aandeel van kapitaallasten in totale bruto-exploitatiekosten.

7.3 LASTENONTWIKKELING

Via het eigen belastingstelsel bekostigen de waterschappen hun taken grotendeels zelf. Deze afgezonderde financiering garandeert dat er voldoende geld is voor de voor Nederland essentiële bescherming tegen overstromingen en goed waterbeheer zonder dat er financiële concurrentie is met andere zaken. Na het niveau van de taakuitoefening en de financiële positie is de ontwikkeling van de belastingen het derde aspect dat we in het kader van het financieel beeld van de waterschapssector inzichtelijk maken. Uitgebreidere informatie over de waterschapsbelastingen is beschikbaar via de website www.waterschapsspiegel.nl (Bedrijfsvergelijkingen > Belastingen).

LASTENDRUK

Omdat ieder waterschapsgebied anders is en de democratisch gekozen besturen van de waterschappen andere keuzes maken, verschilt de lastendruk per waterschap.

Veel factoren bepalen de inrichting van het watersysteem en uitvoering van het waterbeheer. Denk bijvoorbeeld aan veel of weinig water, hoog- of laaggelegen, wel of niet aan zee of aan grote rivieren liggend, grondsoort, of de verhouding tussen landelijk en verstedelijkt gebied. Verder kunnen specifieke eisen van andere overheden en van organisaties die voor hun bedrijfsvoering van het waterbeheer afhankelijk zijn van gebied tot gebied verschillen. Al deze aspecten hebben invloed op de kosten die in een gebied moeten worden gemaakt en daarmee op de hoogte van de waterschapsbelastingen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSafspraken
- 4.3 VERWIJDERINGSREndement

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

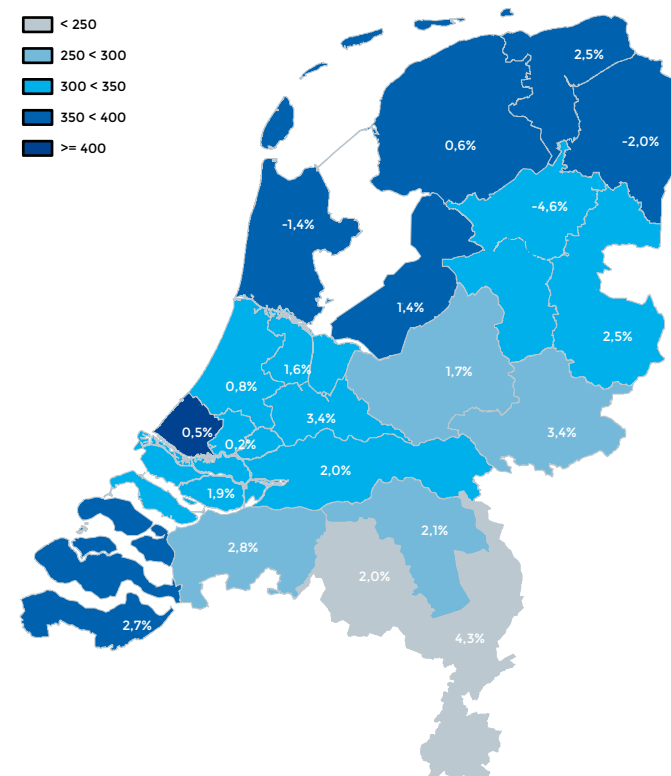
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Voor veel aspecten van de taakuitoefening van een waterschap gelden wettelijk vastgelegde eisen. Het bestuur van een waterschap is ervoor verantwoordelijk dat hieraan wordt voldaan, maar kan in de regel keuzes maken ten aanzien van het ambitieniveau (wat doen we meer dan het wettelijk minimum?) en het tempo van investeren om aan de eisen en het eigen ambitieniveau te voldoen. Ook maakt een bestuur een zorgvuldige afweging tussen niet alleen de juiste inzet op veilig en schoon water, maar ook op duurzaamheid, innovatie en de ontwikkeling van de lastendruk. Door binnen dit spectrum keuzes te maken, bepalen de waterschapsbesturen mede de hoogte van de belastingen.

Met innovatieve oplossingen, samenwerking met andere partijen en doelmatigheidsmaatregelen houden de waterschappen de kostenstijgingen, en daarmee de lastenstijgingen voor burgers en bedrijven, zo laag mogelijk. Maar enige lastenstijging is – gegeven de grote opgaven waar de waterschappen voor staan – echter onvermijdelijk. In figuur 7.10 geeft de kleur de hoogte in 2018 van de belastingdruk en geven de percentages de stijgingen daarvan ten opzichte van 2017 voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een waarde van €200.000 in de verschillende waterschappen weer. Gemiddeld betaalt een dergelijk gezin in 2018 €322. Dit is €4 meer dan in 2017 (een stijging van 1,2%).

Figuur 7.10: Lastendruk (€) in 2018 en stijging t.o.v. (%) 2017 voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning van 200.000 Euro en drie vervuilingseenheden.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Met twee moties heeft de Tweede Kamer in 2011 en 2012 aangegeven hoe zij aankijkt tegen de lastenontwikkeling bij de waterschappen. In de motie Van Veldhoven wordt de Minister van Infrastructuur en Waterstaat gevraagd om de kamer te informeren als de lastenontwikkeling in enig jaar in een bepaald waterschap hoger is dan 5%. De motie Schouw geeft aan dat ontwikkeling met het inflatieniveau in de ogen van de kamer de norm zou moeten zijn en vraagt de minister maatregelen te treffen als er waterschappen zijn die een lastenverhoging van meer dan 5% doorvoeren. In de betreffende rapportages geeft de minister steeds aan dat de lastenontwikkeling niet haar verantwoordelijkheid is, maar die van de waterschapsbesturen. Vervolgens brengt de minister de ontwikkeling van de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning in beeld. Tot voor kort was er steeds een beperkt aantal waterschappen dat in de betreffende brief van de minister aan de Tweede Kamer werd genoemd, maar de laatste twee jaar was dit niet het geval; bij geen enkel waterschap lag de lastenstijging boven de 5%. De gegevens in tabel 7.11 geven aan dat de waterschappen als sector gemiddeld ruim onder de door Tweede Kamer genoemde 5% stijging blijven.

Tabel 7.11: Overzicht stijging lastendruk ten opzichte van de inflatie.

Jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stijging lastendruk t.o.v. vorig jaar	1,8%	2,3%	2,6%	2,7%	2,6%	1,5%	1,3%	1,2%
Inflatie ²	2,3%	2,5%	2,5%	1,0%	1,0%	1,2%	0,5%	1,4%

² Door het Centraal Plan Bureau verwachte inflatie op het moment dat de waterschappen hun tarieven vaststelden.

EVENWICHT IN DE BEGROTING

De tarieven en daarmee de lastendruk van de waterschapsbelastingen worden gebaseerd op de begrotingen van de waterschappen. Als in een begroting de kosten hoger zijn dan de opbrengsten, is er geen sprake van kostendekkende tarieven. Dan moet een beroep worden gedaan op de reserves om de begroting sluitend te krijgen. Het evenwicht van kosten en opbrengsten moet wel binnen de periode van meerjarenraming tot stand worden gebracht. Als de begroting in enig jaar berust op niet kostendekkende tarieven, betekent dit dat toekomstige tariefsverhogingen invloed hebben op de financiële positie. Vandaar dat het evenwicht tussen de kosten en de opbrengsten in deze paragraaf wordt betrokken bij het in beeld brengen van de lastendruk.

In de periode 2009-2018 kwamen de begrotingen van de waterschappen steeds meer in evenwicht, maar in 2018 is er sprake van een groter verschil tussen de kosten en opbrengsten dan in de twee jaar daarvoor. In de gehele periode zijn de kosten hoger dan de opbrengsten. In de begrotingen 2018 was dit verschil €52 miljoen. Uitgedrukt als een aandeel van de belastingopbrengst is dit 1,8%.

Figuur 7.12 geeft het beeld van de individuele waterschappen voor de jaren 2017 en 2018. Daaruit blijkt dat er in beide jaren veel waterschappen zijn die inteerden op de reserves om de begroting sluitend te krijgen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

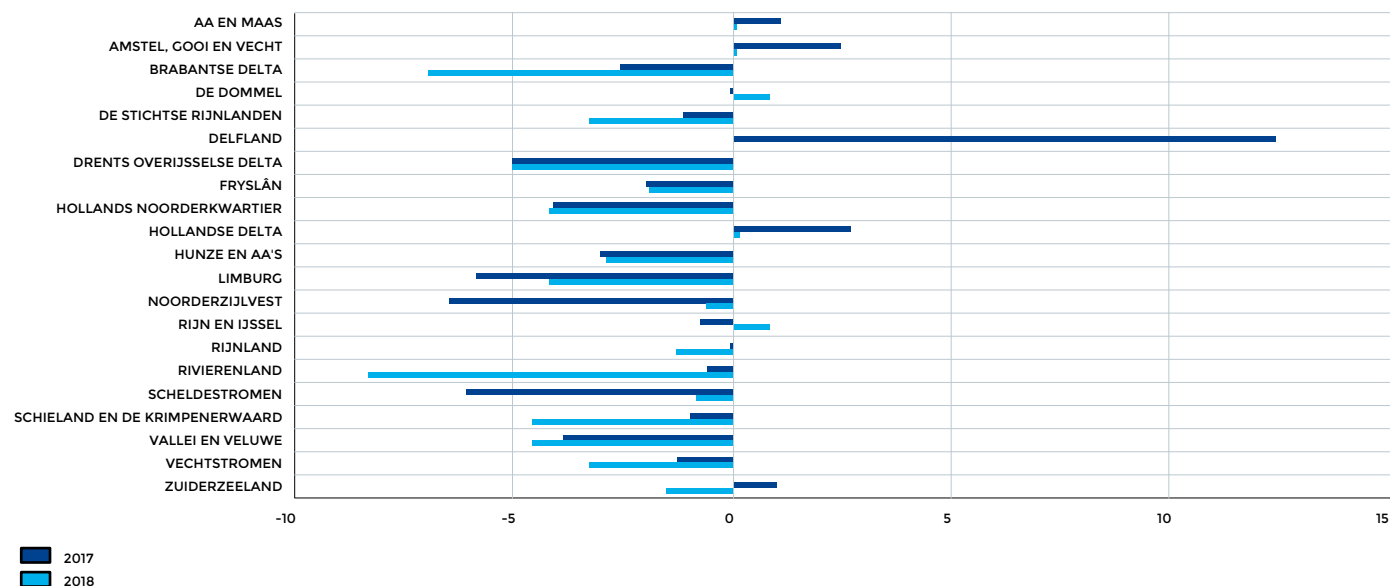
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.12: Saldo van de opbrengsten en kosten in de begrotingen 2017 en 2018 (* €1 miljoen).

OMVANG KWIJTSCHELDING EN ONINBAARVERKLARING

De besturen van de waterschappen kunnen zelf beslissen of zij de huishoudens van wie het inkomen beneden een bepaalde grens ligt, de mogelijkheid geven om zijn belastingaanslag geheel of gedeeltelijk niet te hoeven betalen. Mede als gevolg van de verslechterde economische situatie nam het bedrag dat de waterschappen op deze wijze kwijtscholden in de afgelopen jaren toe. Dit bedrag moet door de andere belastingplichtigen worden opgebracht. Bij de hoogheemraadschappen van *Delfland* en van *Schieland en de Krimpenerwaard* was de toename aanleiding om de kwijtscheldingsmogelijkheden met ingang van 2016 respectievelijk 2017 te beperken. Dit heeft er toe geleid dat de trend van een toenemend bedrag aan kwijtscheldingen met ingang van 2016 is omgezet in een lichte daling. Waar het aandeel van de belastingopbrengst dat werd kwijtgescholden in 2015 3,6% was, was dit in 2017 3,2%. Anders dan wellicht verwacht, heeft de afname van het kwijtgescholden bedrag niet geresulteerd in een

vergelijkbaar hoger aandeel van oninbaar verklaarde belastingen. Dit aandeel oninbaar is al enkele jaren vrijwel gelijk en bedroeg in 2017 0,7% van de belastingopbrengst.

Tabel 7.13 geeft het beeld per waterschap, waarbij het effect van de beperking van de kwijtscheldingsmogelijkheden bij de twee eerdergenoemde waterschappen duidelijk zichtbaar is. Bij veel andere waterschappen zien we wel een toename van de omvang van de kwijtschelding. De oorzaak hiervan is waarschijnlijk dat de groep die al kwijtschelding kreeg nog onvoldoende profiteert van de verbetering van de economische situatie en aantrekkelijke werkgelegenheid.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 7.13: Kwijtscholden en oninbare bedragen als percentage van de belastingopbrengst.

Waterschap	Kwijtscholding		Oninbaar	
	2015	2017	2015	2017
Aa en Maas	1,9%	2,1%	0,3%	0,4%
Amstel, Gooi en Vecht	7,3%	7,3%	1,0%	1,1%
Brabantse Delta	2,4%	2,8%	0,4%	0,8%
De Dommel	0,0%	0,7%	0,2%	0,2%
De Stichtse Rijnlanden	4,2%	3,9%	1,3%	0,5%
Delfland	7,4%	3,0%	1,6%	1,2%
Drents Overijsselse Delta	2,6%	2,6%	0,2%	0,4%
Fryslân	2,3%	2,4%	0,6%	0,6%
Hollands Noorderkwartier	2,7%	2,8%	0,6%	0,6%
Hollandse Delta	5,2%	5,1%	1,1%	0,8%
Hunze en Aa's	2,7%	2,6%	1,0%	0,6%
Limburg	3,5%	4,0%	0,4%	0,4%
Noorderzijlvest	3,4%	3,5%	0,8%	0,5%
Rijn en IJssel	1,4%	1,9%	0,7%	1,2%
Rijnland	3,1%	3,2%	0,5%	0,5%
Rivierland	2,6%	2,8%	0,5%	0,6%
Scheldestromen	1,7%	1,7%	0,3%	0,3%
Schieland en de Krimpenerwaard	6,0%	2,6%	1,1%	0,8%
Vallei en Veluwe	1,9%	1,9%	1,0%	1,0%
Vechtstromen	3,3%	3,9%	0,3%	1,3%
Zuiderzeeland	2,5%	2,8%	0,5%	1,9%
Gemiddelde	3,6%	3,2%	0,7%	0,7%

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

Aan het slot van dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de kostenopbouw van de waterschappen. De totale netto-exploitatiekosten van de waterschappen bedroegen in 2017 ruim €2,6 miljard. Landelijk gezien geldt dat de kosten voor het exploiteren van installaties voor de zuivering van afvalwater het grootste aandeel van de kosten vormen (40%), gevolgd door die van activiteiten in watersystemen (28%). Sinds 2011 neemt het aandeel in de kosten van de aanleg en het beheer van waterkeringen toe. In 2010 was dit nog 5% en in 2017 is het 13%. Dit komt vooral doordat de waterschappen in 2011 zijn gaan deelnemen aan de financiering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Tot 2011 werd dit programma alleen door het Rijk gefinancierd.

Figuur 7.14 geeft per waterschap aan voor welke beleidstaken de kosten worden gemaakt.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 7.14: Netto-exploitatiekosten van de waterschappen voor verschillende beleidstaken in 2017 (* €1 miljoen).

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEIVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

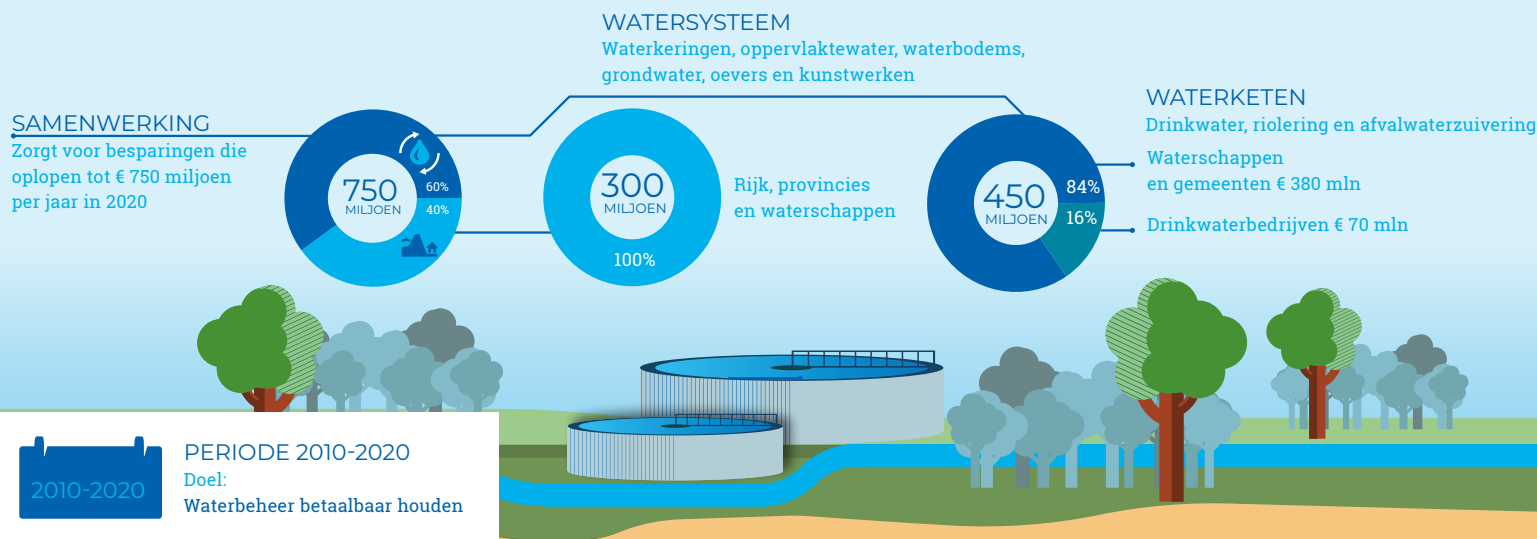
- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

De waterschappen hebben in 2011 met het Rijk, provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven afspraken gemaakt om de kosten voor het waterbeheer beheersbaar te houden. De afspraken moeten ervoor zorgen dat de kostbare investeringen die nodig zijn voor veiligheid tegen hoogwater, goede waterkwaliteit en voldoende zoet water kunnen worden uitgevoerd, zonder een te sterke stijging van de belastingen voor huishoudens en bedrijven.

Deze afspraken, die zijn vastgelegd in het [Bestuursakkoord Water](#) (BAW), leiden tot een doelmatigere uitvoering van het waterbeheer. Er moeten besparingen worden gerealiseerd die oplopen tot jaarlijks minimaal €750 miljoen in 2020, ten opzichte van wat in 2010 voor dat jaar werd geraamd. De kostenbesparingen worden gerealiseerd door doelmatigheidsmaatregelen in de afzonderlijke organisaties, en door meer en intensievere samenwerking tussen de waterbeheerders. De waterschappen hebben aangegeven dat zij een aanzienlijk deel van de €750 miljoen aan besparingen zullen realiseren, namelijk circa €325 miljoen per jaar.

Om na te gaan of de afgesproken gematigde lastenstijging en besparingen daadwerkelijk worden gerealiseerd, wordt door de partijen die het BAW hebben afgesloten langs drie parallelle sporen gemonitord:

- Spoor 1: ontwikkeling van de belastingen en kosten
- Spoor 2: de manier waarop de besparingen in de praktijk worden gerealiseerd
- Spoor 3: ontwikkeling van de geleverde prestaties

De afspraken in het BAW gelden voor het collectief van de waterschappen en deze zijn dan ook niet vertaald naar de individuele waterschappen. Ook de monitoring vindt daardoor niet op waterschapsniveau plaats, maar op sectorniveau. In het gelijknamige hoofdstuk in Waterschapspeil 2018 wordt het landelijk beeld gegeven van de wijze waarop de waterschappen tot nu toe op deze sporen hebben gepresteerd. Volledigheidshalve is in dit hoofdstuk van deze rapportage ook het landelijke beeld van de sporen 1 en 3 opgenomen. Voor spoor 2 worden in deze rapportage wel individuele resultaten van de waterschappen in beeld gebracht, omdat de waterschappen

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

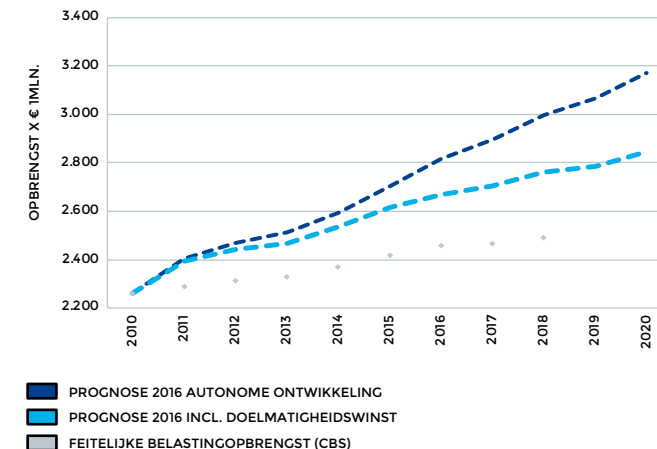
ook op het gebied van dit soort trajecten van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen inspireren.

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

In het eerste spoor worden de werkelijke belastingopbrengsten van de waterschappen vergeleken met de prognose daarvan, die op het moment van afsluiten van het BAW is gemaakt. De prognose geeft aan hoe de belastingopbrengsten zich zouden hebben ontwikkeld zonder de invloed van het BAW. Door besparingen naar aanleiding van het BAW moeten de benodigde belastingen omlaag gaan. Als de ontwikkeling van de daadwerkelijke opbrengsten beduidend lager is dan de prognose, geeft dit het signaal dat er substantiële besparingen worden behaald.

Figuur 8.1 geeft een overzicht van de gerealiseerde en verwachte ontwikkeling van de totale belastingopbrengsten van de waterschappen. Hierbij zijn de gerealiseerde belastingopbrengsten (grijze stippen) gerelateerd aan de prognose van de ontwikkeling van de belastingen zonder en met de invloed van de besparingen die de waterschappen op grond van het BAW nastreven (donkerblauwe respectievelijk lichtblauwe lijn). De figuur laat zien dat de opbrengsten van de waterschapsbelastingen stijgen, maar dat deze zich gematigder ontwikkelen dan de afspraken in en prognoses van het BAW. De besparingen hebben hun effect op de lastenontwikkeling, maar kunnen niet voorkomen dat er sprake is van enige lastenstijging. Hiervoor zijn de eisen die aan het waterbeheer worden gesteld te hoog. Spoor 2, dat hierna wordt behandeld, geeft inzicht in de manier waarop waterschappen hun besparingen realiseren.

Figuur 8.1: Ontwikkeling totale belastingopbrengsten in relatie tot prognoses (prijspeil 2010).

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

AFGERONDE DOELMATIGHEIDSINITIATIEVEN IN 2017

Om van elkaar te kunnen leren, geven de waterschappen al sinds enkele jaren aan het begin van het jaar aan wat de (maximaal vijf) belangrijkste doelmatigheidstrajecten zijn die zij in het voorgaande jaar hebben afgerond. In totaal zijn door de waterschappen over het jaar 2016 63 trajecten naar voren gebracht; gemiddeld drie per organisatie. Hierbij moet worden bedacht dat het niet om een limitatieve opgave gaat en dat daarnaast het aantal projecten niet maatgevend is voor de omvang van de besparingen. Immers, met één omvangrijker project kan soms meer worden bespaard dan met verschillende kleinere projecten.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

SAMENWERKING IN DE WATERKETEN

In het BAW hebben de waterschappen en gemeenten zich samen ten doel gesteld om in de afstemming tussen de afvalwaterzuiveringstaak van de waterschappen en de rioleringstaak van gemeenten besparingen oplopende tot minimaal €380 miljoen per jaar in 2020 te realiseren. Daarnaast hebben de drinkwaterbedrijven zich voorgenomen dat zij op hetzelfde moment besparingen van minimaal €70 miljoen per jaar hebben gerealiseerd. De gemeenten en waterschappen hebben hun krachten gebundeld in 49 regio's, waarbij ook de drinkwaterbedrijven zijn betrokken. Zo bestrijkt de samenwerking de gehele waterketen, bestaande uit drinkwatervoorziening, riolering en afvalwaterzuivering. In de regio's wordt niet alleen aan doelmatigheid gewerkt, maar zetten de partijen ook concrete stappen om de kwaliteit van de uitvoering van de beheertaken te verhogen en de personele kwetsbaarheid te verminderen.

De koepels Unie van Waterschappen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Vereniging van Waterbedrijven in Nederland stimuleren en faciliteren de samenwerkingsverbanden. Ook brengen de drie koepels jaarlijks de voortgang en het tussentijdse resultaat van de samenwerking in beeld. De resultaten die de waterschappen samen met de gemeenten volgens de laatstgehouden monitor (peildatum eind 2017) hebben bereikt zijn in het vervolg van deze paragraaf weergegeven.

Doelmatigheid en kostenbesparingen

In 2014 heeft elk van de 49 samenwerkingsregio's van waterschappen en gemeenten een eigen ambitie voor de besparing op jaarlijkse kosten in 2020 vastgelegd in een (regionaal) plan. Figuur 8.2 geeft de mate van realisatie van die ambitie aan het eind van 2017 weer. Het is belangrijk hierbij te beseffen dat op koers liggen op een zeer hoge ambitie slechter scoort (lichter blauw) in termen van doelrealisatie dan vooruitlopen (donkerblauw) op een laag gestelde ambitie. Met andere woorden: deze kaart moet worden gelezen als 'Hoe ver is een regio met de realisatie van de eigen doelstelling'. Wanneer we de door de regio's aangeleverde cijfers optellen, blijkt dat zij aan het eind van 2017 gemiddeld 93% van de door hen zelf beoogde kostenbesparing in de afvalwaterketen hadden gerealiseerd.

Een mooi voorbeeld van een besparing op kosten is dat Waterschap Drents Overijsselse Delta ongeveer €4 miljoen heeft kunnen besparen op een investering in de rioolwaterzuivering in Echten, door voor €750.000 bij te dragen aan de gemeente voor het verbeteren van het waterstelsel en de riolering in het centrum van Hoogeveen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSPRAAK
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

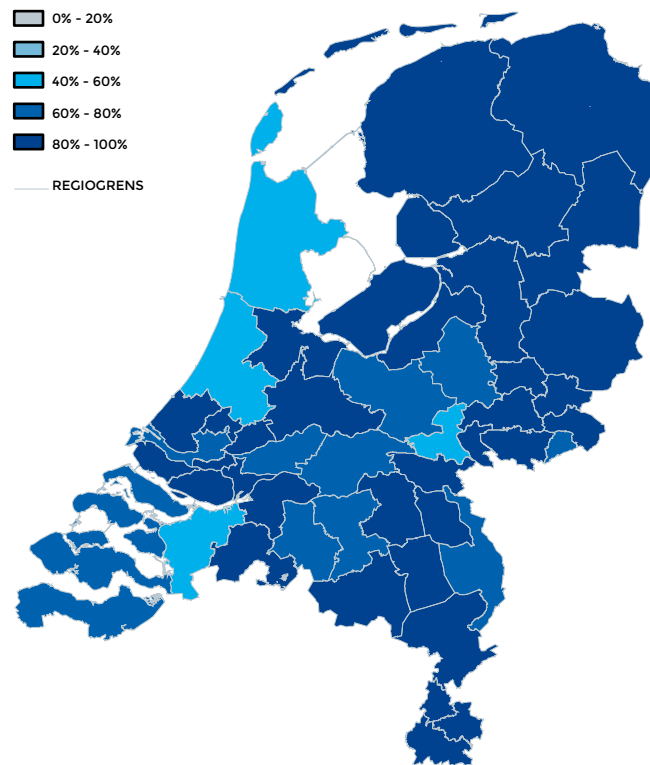
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 8.2: Doelrealisatie kostenbesparingen samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen (% realisatie eind 2017 t.o.v. ambitie in 2020).

Kwaliteit taakuitoefening

De kwaliteit van de uitvoering van de beheertaken en keuzes die daarbij aan de orde zijn vormt een belangrijke bouwsteen voor de te realiseren kostenbesparingen. Dat geldt voor de periode tot 2020 en daarna. Belangrijke partijen hierbij zijn de kennisinstellingen van de gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven: Stichting RIONED, STOWA en KWR Watercycle Research Institute. Deze organisaties doen gezamenlijk onderzoek om productie- en distributieprocessen te verbeteren en in te spelen op toekomstige ontwikkelingen. Innovatie is bij allen een speerpunt. Tot slot zijn de drie benchmarks die er in de waterketen zijn een belangrijk instrument om het kwaliteitsniveau van de drinkwaterbedrijven, gemeenten en waterschappen onderling te monitoren. De uitkomsten worden gebruikt om de eigen bedrijfsprocessen verder te optimaliseren en te professionaliseren.

De samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen hebben voor het thema kwaliteit ambities geformuleerd. Figuur 8.3 geeft de doelrealisatie weer van deze ambities. Aan het eind van 2017 hadden de regio's gemiddeld 68% van de eigen ambitie gerealiseerd op het gebied van kwaliteit. Uit het kaartbeeld blijkt dat een aantal regio's goed op koers ligt om de eigen doelstellingen in 2020 te realiseren.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

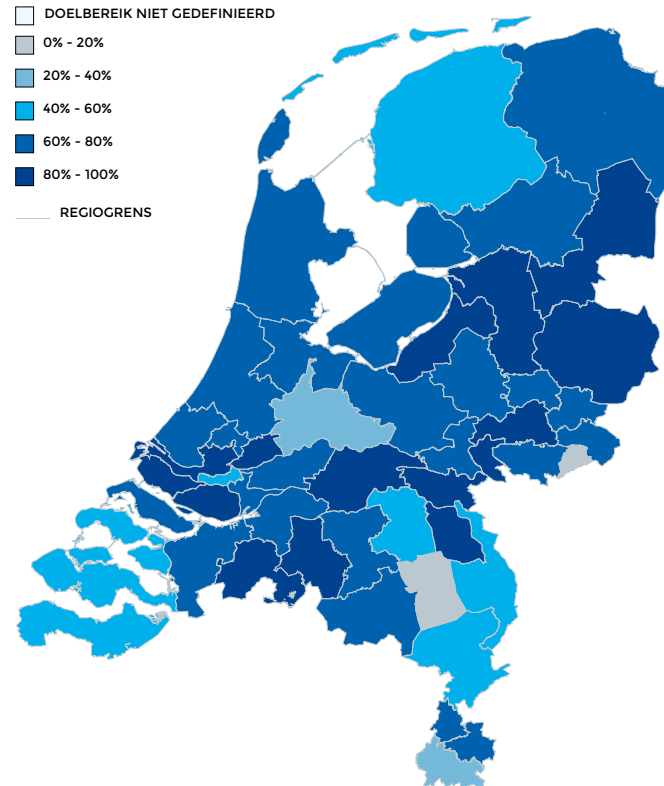
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 8.3: Doelrealisatie op terrein van kwaliteit van de samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen (% realisatie eind 2017 t.o.v. ambitie in 2020).

Een mooi voorbeeld van een kwaliteitsmaatregel is het intensiever dan voorheen meten en monitoren van afval- en regenwaterstromen. Hierdoor neemt niet alleen het inzicht in de feitelijke toestand en het functioneren van de afvalwaterketen toe, waardoor processen kwalitatief beter kunnen worden aangestuurd, maar kunnen ook nut en noodzaak van investeringen veel beter in beeld worden gebracht dan voorheen.

Kwetsbaarheid

De samenwerkingsregio's hebben ook voor het thema personele kwetsbaarheid ambities geformuleerd. Hierbij gaat het onder andere om gezamenlijke kennisontwikkeling, specialisatie in regionaal verband en uitwisseling van personeel. Het verminderen van kwetsbaarheid leidt tot het garanderen van continuïteit in de uitvoering van de beheertaken en tot een verhoging van de kwaliteit ervan (professionaliteit).

Figuur 8.4 geeft de doelrealisaties weer van de eigen ambities voor 2020. Aan het eind van 2017 was hiervan gemiddeld 61% gerealiseerd.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

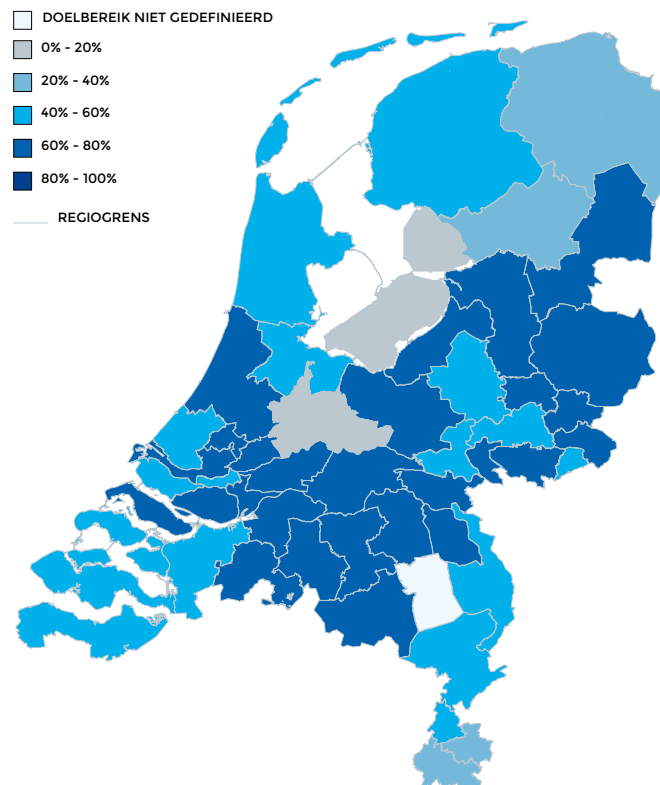
7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 8.4: Doelrealisatie op aspect vermindering van kwetsbaarheid van de samenwerkingsregio's van gemeenten en waterschappen (% realisatie eind 2017 t.o.v. ambitie in 2020).

Wanneer waterschappen en gemeenten intensief gaan samenwerken, leren zij elkaars organisatie en werkwijze goed kennen. Hierdoor wordt het veel makkelijker om personeel uit te wisselen, bijvoorbeeld bij vervanging in geval van ziekte. Dit is een mooi voorbeeld waarin intensivering van de samenwerking leidt tot het verminderen van de (personele) kwetsbaarheid van een organisatie.

SAMENWERKING BELASTINGHEFFING EN -INVORDERING

Een ander terrein waarop de waterschappen intensief de samenwerking met elkaar en met de gemeenten hebben gezocht en blijven zoeken, is het opleggen en invorderen van belastingen. In het afgelopen decennium heeft ieder waterschap één of meer keer onderzocht welke vorm van samenwerking op dit terrein in zijn situatie het best passend is. Ultimo 2017 geldt dat twee waterschappen tot de conclusie zijn gekomen dat samenwerking in hun gevallen niet leidt tot verlaging van de kosten, verhoging van de kwaliteit en verlaging van de kwetsbaarheid. De overige 19 waterschappen hebben de uitvoering van hun belastingtaken ondergebracht in een samenwerkingsverband. Soms is dit een samenwerkingsverband van een waterschap met één of meer gemeenten, maar vaak is dit een organisatie waarin enkele waterschappen de krachten hebben gebundeld en waarbij in de afgelopen jaren gemeenten zijn aangehaakt.

Er is in beeld gebracht (tabel 8.5) hoe het aantal gemeenten waarmee de waterschappen en hun belastingkantoren samenwerken zich ontwikkelt. Voor een goed begrip van de cijfers is het van belang te weten dat er in ons land ook samenwerkingsverbanden zijn waaraan alleen gemeenten deelnemen, waardoor het niet voor alle gemeenten interessant is aan te haken bij (de samenwerkingsverbanden van) de waterschappen.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDEMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 8.5: Aantal gemeenten waarmee (belastingsamenwerkingen van) waterschappen samenwerken.

Samenwerkingsverband	Kwijtschelding		Breder o.g.v. belastingheffing en -invordering		Ook WOZ-taxaties	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Hefpunt	31	37	0	0	0	0
GBLT	25	23	4	6	4	6
Riviereland	14	14	10	10	10	10
BghU	16	16	7	8	7	8
Hollands Noorderkwartier	30	22	0	0	0	0
Waternet	5	6	1	1	0	0
Gouwe-Rijnland	8	9	8	9	8	9
DRBG	3	3	3	3	3	3
SVHW	20	20	20	20	20	20
SaBeWa Zeeland	13	13	8	8	8	8
West-Brabant	10	10	10	10	9	9
De Dommel	0	0	0	0	0	0
Oost-Brabant	26	22	6	6	6	5
BSGW	30	30	30	30	30	30
Totaal aantal gemeenten	231	225	107	111	105	108

Samenwerking uitvoering kwijtschelding

Als eerste is gekeken naar het aantal gemeenten waarmee ten aanzien van het proces van kwijtschelding van belastingen wordt samengewerkt. Uit de tabel blijkt dat het aantal gemeenten licht is gedaald van 231 in 2015 naar 225 in 2017. Eén van de oorzaken is een aantal fusies van gemeenten, waarbij geldt dat de uit fusies ontstane gemeenten gewoon deel van de samenwerking blijven uitmaken. Een andere oorzaak is dat acht gemeenten die samenwerkten met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier zijn toegetreden tot een samenwerkingsverband van alleen gemeenten.

Volledige belastingheffing en -invordering

Als tweede is in beeld gebracht met hoeveel gemeenten de belastingkantoren integraal op het gebied van de heffing en invordering samenwerken. De tabel geeft aan dat dit totaal licht is gestegen van 107 in 2015 naar 111 in 2017. Ook hier speelt een aantal fusies van gemeenten een rol. Als deze fusies niet zouden hebben plaatsgevonden, zou er sprake zijn van een grotere stijging.

Ook WOZ-taxaties

Als laatste is in beeld gebracht voor hoeveel gemeenten de (samenwerkingsverbanden van) waterschappen de taxaties voor de Wet Waardering onroerende zaken uitvoeren³. Voor deze taak zien we een kleine intensivering van de samenwerking: het aantal gemeenten waarvoor de taxaties worden uitgevoerd is gestegen van 105 in 2015 tot 108 in 2017. Als er geen fusies van gemeenten zouden hebben plaatsgevonden, zou de stijging nog iets groter zijn geweest.

SAMENWERKING LEIDT TOT LAGERE PERCEPTIEKOSTEN VAN WATERSCHAPSBELASTINGEN

Het opleggen en innen van de waterschapsbelastingen kost geld. We noemen dit 'perceptiekosten'. Hieronder vallen bijvoorbeeld de kosten van het inwinnen van de gegevens die nodig zijn om aanslagen te kunnen samenstellen, het maken en versturen van aanslagbiljetten en het nemen van maatregelen als aanslagen niet op tijd worden betaald. De perceptiekosten worden uitgedrukt in een percentage van de opgelegde belastingopbrengst. De intensivering van de samenwerking heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de daling van het aandeel van de perceptiekosten; inmiddels is dit aandeel 38% lager dan in 2007. De laatste jaren lijkt de daling wel af te vlakken. Figuur 8.6 laat de perceptiekosten van de individuele waterschappen zien.

³ De waarde van panden die aldus wordt vastgesteld wordt gebruikt voor andere de onroerendezaakbelasting van de gemeenten, de watersysteemheffing van de waterschappen en het eigenwoningforfait van de Rijksbelastingdienst. De waardering is formeel een taak van de gemeenten.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

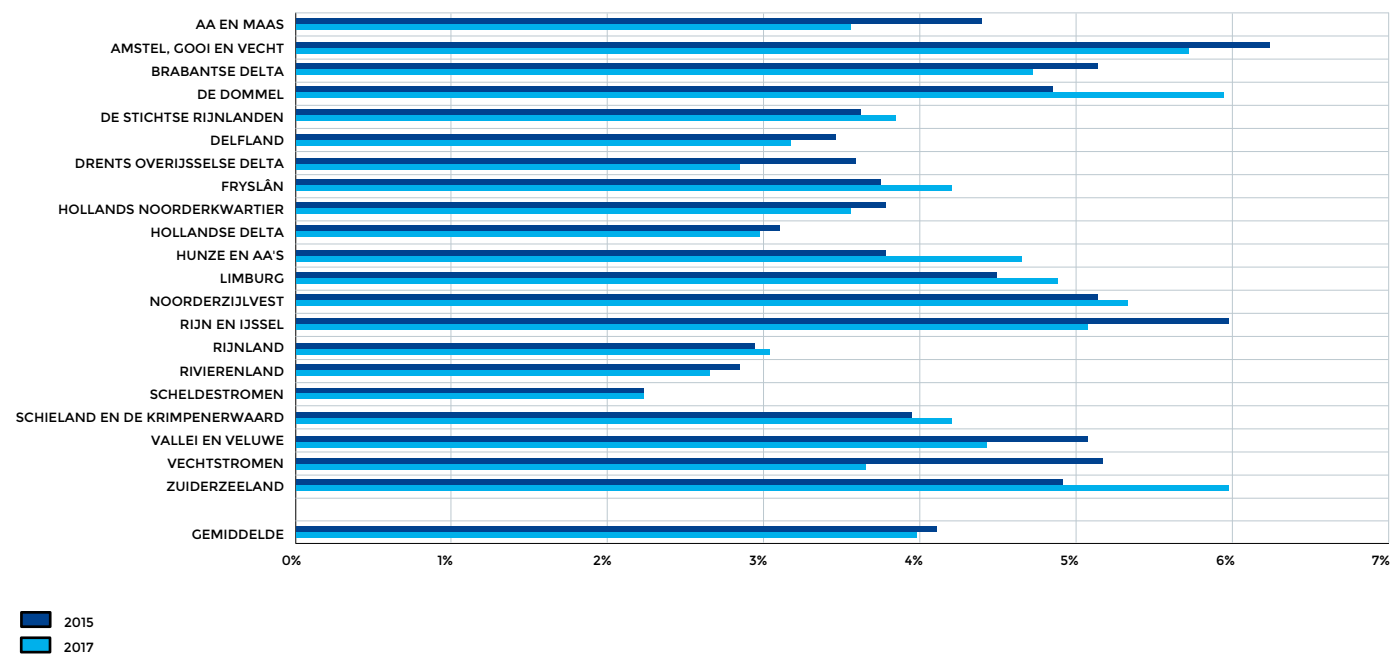
8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Figuur 8.6: Perceptiekosten als aandeel van de belastingopbrengst per waterschap.

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

In het kader van de monitoring van het Bestuursakkoord Water is een aantal van de prestaties van de waterschappen tot kernprestaties benoemd. Deze worden betrokken bij het volgen van de afspraken over de gematigde lastenontwikkeling en de te behalen doelmatigheidswinst. Het is immers niet de bedoeling dat de besparingen ten koste gaan van de kwaliteit van de taakuitoefening en van de dienstverlening. Tabel 8.7 geeft aan dat deze prestaties vrijwel zonder uitzondering een positieve ontwikkeling doormaken.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

1.2 REGIONALE WATERKERINGEN

1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING

1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

2.1 PEILBEHEER OP ORDE

2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN

2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVOORZIENING

2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER

3.2 ZWEMWATERKWALITEIT

3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak

4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN

4.3 VERWIJDERINGSRENDERMENT

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES

5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN

5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

6.1 WAARDERING VAN KLANTEN

6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING

6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT

7.2 FINANCIËLE POSITIE

7.3 LASTENONTWIKKELING

7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN

8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT

8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

Tabel 8.7: Ontwikkeling prestaties waterschappen die ook in kader van BAW worden gemonitord.⁴

Prestatie-indicator ⁴	Resultaat 2011	Resultaat 2013	Resultaat 2015	Resultaat 2017
% lengte primaire waterkeringen dat aan de normen voldoet	62%	69%	73%	75%
Lengte regionale waterkeringen dat is getoetst (km)	7.867	8.838	8.415	9.543
Lengte getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet (km)	5.072	5.944	4.822	6.290
% oppervlakte beheergebieden dat voldoet aan normen voorkoming van onaanvaardbare wateroverlast	99,0%	99,1%	99,1%	99,2%
% waterlichamen waar oppervlaktewater voldoet aan normen prioritair en gevaarlijke stoffen ⁶	77%	53%	43%	43%
% zwemwaterlocaties voldoende aan normen Zwemwaterrichtlijn 2006	92% ⁷	95%	97%	96%
Voldoen aan de afname-afpraak zuivering afvalwater	97,3%	98,6%	97,3%	98,3%
Zuiveringsprestatie	86,8%	87,1%	87,2%	87,7%
Rendement verwijdering zuurstofbindende stoffen	92,1%	92,5%	93,0%	92,7%
Rendement verwijdering stikstof	83,9%	83,9 %	83,4%	84,2%
Rendement verwijdering fosfaat	84,5%	84,7%	85,3%	86,2%
Naleving lozingsnormen afvalwaterzuivering	97,5%	98,7%	98,8%	99,0%
Totaal energieverbruik zuiveringsbeheer	7.841 TJ	7.749 TJ	7.505 TJ	7.846 TJ
Energie-efficiëntieverbetering zuiveringsbeheer gemiddeld per jaar vanaf 2009 ⁸	3,1%	3,7%	4,7%	9%
Aandeel duurzame energie in het zuiveringsbeheer	93,1%	102,0%	105,1%	113,2%
Aandeel eigen productie van totaal energieverbruik zuiverings-beheer	30,5%	33,7%	36,4%	40,9%
Totaal energieverbruik waterschappen	9.586 TJ	9.546 TJ	9.295 TJ	9.507 TJ
Aandeel duurzame energie waterschappen	87%	100%	103%	112%
Aandeel eigen productie van totaal energieverbruik waterschappen	25,0%	27,5%	29,7%	33,9%
% vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld	87%	92%	92%	89% ¹⁰
Aandeel duurzame inkoop	88%	93%	98%	11%

4 Niet alle indicatoren worden jaarlijks gemeten

5 Omdat er met ingang van 1-1-2017 nieuwe normen zijn, zou het resultaat 2017 volstrekt onvergelijkbaar zijn met de tijdreeks t/m 2015. Het resultaat 2017 is dan ook niet opgenomen. In de volgende rapportage worden ook de resultaten van de beoordeling op basis van de nieuwe normen opgenomen.

6 In de periodes 2011-2013 en 2013-2015 heeft de Europese Commissie de eisen aangescherpt en stoffen toegevoegd. De resultaten van 2015 en 2017 kunnen wel worden vergeleken

7 Gemeten in 2012

8 De energie-efficiëntieverbetering omvat procesefficiëntie, ketenefficiëntie en opwekking

9 Omdat de efficiëntieverbetering met ingang van 2017 over het gehele waterschap wordt vastgesteld en niet meer alleen voor het zuiveringsbeheer kan het resultaat 2017 niet worden weergegeven.

10 Het aandeel van de binnen de termijnen afgewikkelde vergunningaanvragen daalt, maar omdat het aantal aangevraagde vergunningen in 2017 17% hoger ligt dan in 2015 is er sprake van een stijging van het aantal tijdig afgewikkelde aanvragen.

11 RVO is met deze monitor gestopt. 2015 is het laatste jaar dat in beeld is gebracht en vandaar dat het resultaat 2017 ontbreekt. In de volgende rapportage worden de resultaten van een nieuwe beoordelingswijze van de duurzaamheid van de inkoop in beeld gebracht.

VOORWOORD

DOEL EN INLEIDING

1. WATERVEILIGHEID

- 1.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN
- 1.2 REGIONALE WATERKERINGEN
- 1.3 CALAMITEITENBESTRIJDING EN CRISISBEHEERSING
- 1.4 MUSKUS- EN BEVERRATTEN

2. VOLDOENDE WATER

- 2.1 PEILBEHEER OP ORDE
- 2.2 WATEROVERLAST VOORKOMEN
- 2.3 WATERTEKORT EN ZOETWATERVERZORGING
- 2.4 WATERTOETS

3. SCHOON WATER

- 3.1 VOORTGANG DOELEN KADERRICHTLIJN WATER
- 3.2 ZWEMWATERKWALITEIT
- 3.3 BESTRIJDING VAN INVASIEVE EXOTEN

4. ZUIVER AFVALWATER

- 4.1 VOLDOEN AAN AFNAME-AFSpraak
- 4.2 NALEVING VAN KWALITEITSAFSPRAKEN
- 4.3 VERWIJDERINGSRENDERING

5. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD HANDELEN

- 5.1 ENERGIE EN BROEIKASEMISSIES
- 5.2 TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN
- 5.3 DUURZAAMHEID IN DE KETEN
- 5.4 INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

6. DIENSTVERLENING

- 6.1 WAARDERING VAN KLANTEN
- 6.2 TIJDIGE DIENSTVERLENING
- 6.3 KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING

7. INZICHT IN FINANCIËN

- 7.1 DE TAAKUITOEFENING: INVESTERINGEN EN KWALITEIT
- 7.2 FINANCIËLE POSITIE
- 7.3 LASTENONTWIKKELING
- 7.4 OPBOUW VAN DE KOSTEN

8. BESTUURSAKKOORD WATER: BESPARINGEN EN SAMENWERKING

- 8.1 SPOOR 1: ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN EN KOSTEN
- 8.2 SPOOR 2: MANIER WAAROP BESPARINGEN WORDEN BEREIKT
- 8.3 SPOOR 3: ONTWIKKELING VAN DE PRESTATIES

COLOFON

MEER INFORMATIE

www.waterschapsspiegel.nl
bedrijfsvergelijkingen@uwv.nl

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

